

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**TÜRKİYE -YUNANİSTAN KARASULARI
SORUNU**

Yüksek Lisans Tezi

ÜNSAL KUDU

İstanbul, 2009

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**TÜRKİYE -YUNANİSTAN KARASULARI
SORUNU**

Yüksek Lisans Tezi

ÜNSAL KUDU

Danışman: PROF. DR. BİHTERİN DİNÇKOL

İstanbul, 2009

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

HUKUK Anabilim Dalı KAMU HUKUKU Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi
ÜNSAL KUDU'nun TÜRKİYE - YUNANİSTAN KARASULARI SORUNU adlı tez
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 16.07.2009 tarih ve 2009-12/34 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak
kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

- Tez Savunma Tarihi : 30.07.2009
- 1) Tez Danışmanı : PROF. DR. BIHTERİN DİNÇKOL
- 2) Jüri Üyesi : PROF. DR. FATMA NUR CENTEL
- 3) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. SULTAN UZELTÜRK

.....

.....

.....

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KARASULARI KAVRAMININ HUKUKİ YÖNDEN İNCELENMESİ

I.KARASULARI.....	3
A.KARASULARI TANIMI.....	3
B.TARİHSEL GELİŞİMİ.....	5
II.KARASULARININ HUKUKİ YAPISI VE DENİZ HUKUKU TEORİLERİ.....	6
A.MÜLKİYET HAKKI TEORİSİ.....	6
B.İRTİFAK HAKKI TEORİSİ.....	7
C.KORUMA HAKKI TEORİSİ.....	7
Ç.EGEMENLİK HAKKI TEORİSİ.....	8
III.KARASULARI SINIRININ TESPİTİ.....	9
A.KARASULARI İÇ SINIRININ TESPİTİ.....	10
B.KARASULARI DIŞ SINIRININ TESPİTİ.....	17
1.Esas Hattan Hareket Ederek Kıyıya Paralel Çizilmesi Yöntemi.....	17
2.Birbirleriyle Kesişen Kavisler veya Yay Yöntemi.....	17
3.Sahilleri Karşı Karşıya Olan Devletler Arasındaki Anlaşma.....	17
4.İki Devletin Kıyıları Yan Yana Olduğunda “Yan Hat” Yöntemi.....	18
IV.KARASULARININ GENİŞLİĞİ.....	18
V.KARASULARININ HUKUKİ STATÜSÜ.....	19

İKİNCİ BÖLÜM
EGE DENİZİ VE TÜRKİYE İLE YUNANİSTAN ARASINDAKİ
KARASULARI SORUNU

I.EGE DENİZİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLER.....	21
II.EGE DENİZİNDE ADALAR.....	24
A.TRAKYA VE BOĞAZÖNÜ ADALARI.....	25
B.SARUHAN ADALARI.....	25
C.MENTEŞE ADALARI VE MEİS.....	26
Ç.KUZEY SPORAT ADALARI.....	26
D.KİKLAT ADALARI.....	27
E.GÜNEY EGE ADALARI.....	27
F.EGEMENLİĞİ DEVREDİLMEMİŞ ADALAR.....	27
III.EGE DENİZİNİN SINIRLARI.....	28
IV.EGE DENİZİ KARASULARI.....	30
V.ULUSLARARASI ANDLAŞMALAR ÇERÇEVESİNDE KARASULARI...32	
A.1958 DENİZ HUKUKU KONFERANSINDA KARASULARI.....	33
B.1960 DENİZ HUKUKU KONFERANSINDA KARASULARI.....	33
C.1982 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİNDE KARASULARI.....	34
Ç.1982 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİNDEN SONRA DEVLETLERİN UYGULAMALARI...38	
VI.TÜRK MEVZUATINDA KARASULARI GENİŞLİĞİ.....	40
VII.YUNAN MEVZUATINDA KARASULARI GENİŞLİĞİ.....	42
VIII.YUNANİSTAN'IN KARASULARI SORUNUNA YAKLAŞIMI.....	44
IX.TÜRKİYE'NİN KARASULARI SORUNUNA YAKLAŞIMI.....	48
X. TÜRKİYE'NİN TEZLERİ VE EGEMENLİĞİ DEVREDİLMEMİŞ ADALAR..57	
XI.GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	60

XII.EGE DENİZİNDE KARASULARININ 12 MİLE GENİŞLETİLMESİ.....	66
A.KARASULARININ 12 MİLE GENİŞLETİLMESİYLE İLGİLİ YUNAN YAZARLARIN GÖRÜŞLERİ.....	67
B.KARASULARININ 12 MİLE GENİŞLETİLMESİYLE İLGİLİ TÜRK YAZARLARIN GÖRÜŞLERİ.....	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EGE BARIŞ SÜRECİ, AVRUPA BİRLİĞİ AÇISINDAN
KARASULARI SORUNU

I. EGE BARIŞ SÜRECİ.....	76
A.AKİL ADAMLAR KOMİSYONU.....	76
B.MADRİD ZİRVESİ.....	77
C.1997 EYLÜL NEWYORK ZİRVESİ.....	79
Ç.TÜRKİYE’NİN EGE SORUNLARI HAKKINDA ÜST DÜZEY TEMASLARA BAŞLANMASI YÖNÜNDE 12 ŞUBAT 1998 TARİHLİ TEKLİFİ VE SONRASI.....	80
II.AVRUPA BİRLİĞİNDE EGE SORUNU.....	84
III.SORUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN TEKLİFLER.....	87
SONUÇ.....	90
EKLER.....	93
YARARLANILAN KAYNAKLAR	103

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.e	Adı geçen eser
bk.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
B.M.D.H.S.	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
böl.	Bölüm
bs.	Baskı, Basım
C.	Cilt
CDHS	Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi
f.	Fıkra
K.	Karar
KHK.	Kanun Hükmünde Kararname
mad.	Madde
Nu.	Numara
s.	Sayfa
S.	Sayı

TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
vb.	Ve benzeri
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Ege Denizi, Süveyş Kanalı, Cebelitarık Boğazı ve Doğu Akdeniz'i kontrol altında tutma imkânı vermektedir. Karadeniz ve Akdeniz'in birleşmesini sağlar. Ege Denizi, üç kıtanın kara, deniz ve hava ulaşımının odak noktasıdır.

Ege Denizi, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan, bu kıyılarda bulunan devletleri, uluslararası su yollarına ulaştıran, jeostratejik öneme sahip olan bir kıta içi denizdir. Ege Denizi'nin iki kıyıdaşı vardır: Türkiye ve Yunanistan. Bu kıyıdaş ülkelerin tarihsel, kültürel ve bir anlamda da geleneksel anlaşmazlıkları yansımaları günümüzde, özellikle Ege Denizi'nde yer bulmaktadır.

Ege'de karasuları sorunu temelinde, Yunanistan'a uluslararası anlaşmalar ile devredilen adalar, yer almaktadır. Söz konusu uluslararası belgelerde, Yunanistan'a dahil edilen ada, adacık, kayalıklar, egemenliğin devrine ilişkin uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde belirlenmiştir. Bunu dışında kalan ada, adacık, kayalıkların egemenliğinin kime ait olduğu tartışma konusudur. Ege'de Türkiye ve Yunanistan arasında bir ülkesel sınırlandırma yapılmamıştır. Andlaşmalarda, Ege'yi ilgilendiren hükümler, uluslararası hukuk kurallarına göre incelenmeli, Ege'deki Lozan dengesine sahip çıkılmalıdır. Uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde, Yunanistan'a devredilen adalar, açıkça belirtilmiştir. Bunların dışında, Ege'de tamamı Osmanlı egemenliğinde bulunan ada, adacık, kayalıklardan, başka ülkeye devredilmeyenlerin, onun halefi durumundaki Türkiye'nin egemenliğinde olması gerekmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasında bulunan Ege sorununa, şimdiye kadar adil bir çözüm bulunamaması, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile başladığı müzakere süreci ile yeni bir boyuta taşınmıştır. Bu iki ülke arasında bulunan, başta Ege olmak üzere, diğer sorunlar, artık AB'ye havale edilmiş durumdadır. Bu çalışmanın içinde de inceleneceği gibi, Ege Sorunu'nun çözülmesi için öncelikle karasularının bir mutabakata bağlanması, gerekmektedir. Bu sorun, artık sadece uluslararası anlaşmalar ile değil aynı zamanda, AB müzakere süreci ve bu süreçte alınacak kararlar doğrultusunda çözülecektir.

Yunanistan, 1981 yılında AB'ye üye olmakla beraber, kendi sorunlarının, AB

sorunları olduğunu ve Türkiye'nin, AB müzakereleri sırasında, sorunlarını veto silahını kullanarak, kendi istediği şekilde çözeceğini umut etmektedir.

Gerçekte, Ege Denizi'ndeki kilit sorun, karasuları sorunudur. Bu sorun, Ege'nin egemenliği sorunudur. Bu sorunun çözülmesiyle, Ege'deki kıta sahanlığı ve hava sahası sorunları da çözülmüş olacaktır. Yunanistan, karasularını 12 mile çıkardığı takdirde, ayrıntılı bir şekilde anlatılacağı gibi Ege'nin tek hakimi olacak, deniz ve hava trafiğini denetleyecek, hatta çeşitli nedenlerle, Ege'deki karasularından ve hava sahasından yabancı trafiklerin geçişlerini, rahatlıkla engelleyebilecektir. Bunun sonucu olarak, İstanbul'dan Antalya'ya gidecek Türk gemileri, Yunan karasularından geçmek zorunda kalacaklar ve Yunan makamlarının insiyatifine bırakılmış olacaklardır. Türkiye'nin, Ege üzerinden Akdeniz'e çıkışı, kapanmış olacaktır. Bu, Türkiye açısından kabul edilemez durumdur.

Bu çalışmada, karasuları genişliği ile ilgili iki ülkenin mevcut uygulamaları, uluslararası kabul edilmiş hukuki kurallar, tarafların çıkarları ve görüşleri, AB müzakere sürecinde, Türkiye'nin durumu incelenmiştir. Amacımız, Türkiye'nin en büyük projesi olan AB projesinde, Yunanistan'la olan Ege'deki karasuları ve hava sahası sorunlarında, çıkarlarımıza uygun çözüm yolları üretmek ve bu sayede, AB müzakerelerinde başarılı bir şekilde ilerlemektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARASULARI KAVRAMININ HUKUKİ YÖNDEN

İNCELENMESİ

I. KARASULARI

Karasularının hukuk bakımından niteliğini, diğer bir ifade ile devletle, karasuları arasındaki hukuk ilişkisini incelediğimizde, karasularının ulusal ülkenin bir parçası olduğunu görmekteyiz. Bu sular, kıyı devletinin ulusal sınırları içindedir. Böyle olunca da, devletle karasuları arasındaki hukuk ilişkisi, devletle -genel olarak- ülkesi arasındaki hukuk ilişkisine bağlanmakta ve bunun içinde yer almaktadır.¹

Karasularının, ulusal ülkenin bir parçası olduğu şeklindeki genel uluslararası hukuk kuralı, 20 Mayıs 1982, tarih ve 2674 sayılı Karasuları Kanunu'nun birinci maddesinin birinci fıkrasında "Türk karasuları Türkiye ülkesine dahildir" şeklinde yer almaktadır.²

Milletler Cemiyeti'nin öncülüğüyle toplanan 1930 La Haye Kodlaştırma Konferansı'nda devletler, karasularının ulusal ülkenin bir parçası olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır. 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri'ne (1958 CDHS) paralel olarak, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (1982 BMDHS)'nin 2. maddesinin birinci fıkrasında "Kıyıdaş devletin egemenliği kara ülkesinin ve iç suların ötesinde ve bir takımada devleti söz konusu olduğunda, takımada sularının ötesinde karasuları denilen bir bitişik bir deniz kuşağını kapsar" hükmüyle karasularının hukuki niteliği açıklık ve kesinlikle belirtilmiştir.

A. KARASULARI TANIMI

Karasuları, kavramı bu kavramın ortaya çıkışından beri değişik yazarlar

---

¹ Çelik, Edip F., Milletlerarası Hukuk, II. Kitap, İstanbul 1989, s.76.

² Kanun metni için bkz. R. G., 29 Mayıs 1982, S. 17708 veya www.adalet.gov.tr/mevzuat/kanunlar.htm internete 17.01.2006

tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Tanımlardan bir kısmı, şunlardır;

Karasuları, açık deniz ile kara ülkesi arasında mutavassıt bir deniz parçasıdır³.

Karasuları; denizin karaya bitişik olan muayyen genişlikteki kısmıdır⁴.

Karasuları; sahil ile veya duruma göre içsularla açık deniz arasında kalan ve genişliği, her devletin iç mevzuatına göre tespit edilen deniz parçasıdır⁵.

Bir başka tanımda ise, karasuları; denize kıyısı olan devletlerin, kara ülkesini çevreleyen ve duruma göre bitişik bölgeye, münhasır ekonomik bölgeye yada doğrudan açık denize kadar uzayan, deniz kuşağını belirtmek için kullanılan terimdir.

Karasuları, karaların bitip denizlerin başladığı yerden itibaren, bir ülkenin egemenlik sahasında bulunan deniz sularıdır. Karasularından sonra, uluslararası sular başlar⁶.

Karasuları, bir ülkeyi çeviren denizlerde o ülkeye düşen türlü genişlikteki deniz bölümüdür. Bunlardan başka, deniz taşıtlarını geçirme, avlanma yetkisi o ülkeye aittir. Çoğunca, denizin kıyı boyunca uzanan bölümü, körfezler, koylar, ırmak ağızları, boğazlar, karasuları olarak göze alınır⁷.

Karasuları, kıyı devletinin deniz ülkesini oluşturan ve devletin egemenliğine tabi olan deniz alanlarıdır⁸.

Karasuları; denize kıyısı olan devletlerin, kara ülkelerini çevreleyen ve duruma göre bitişik bölgeye, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeye veya doğrudan açık denize kadar uzayan deniz kesimini belirtmek için kullanılan terimdir. Karasularının iç sınırı ile kara ülkesi arasında kalan deniz kesimi iç sularıdır⁹.

Karasuları, devletlerin toprakları gibi üzerinde tam egemenliğe sahip oldukları

³ **Lütem İlhan**, Devletler Hukuku Dersleri, Cilt.1 Ankara 1959, s.133

⁴ **Akıpek, Ömer İlhan**, Devletler Hukuku, II. Kitap, Ankara, 1965 s.31

⁵ **Gönlübol, Mehmet**, Barış Zamanında Sahil Sularının Hukuki Statüsü, Ankara,1959, s.42

⁶ **Taşkıran, Cemalettin**, Oniki Ada Kitabı, İstanbul,2007, s.18

⁷ **İzburak.Reşat**, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1986, s.189,

⁸ **Kuran, Selami**, Uluslararası Deniz Hukuku, İstanbul, 2006, s.55

⁹ BMDHS md. 8., www.saemk.org/belge.asp?tr, 15.01.2009

ülke parçalarıdır¹⁰.

Bu tanımların sonucunda genel bir tanım yapmak gerekirse, “Karasuları, bir kıyı devletinin kara ülkesini çevreleyen ve uluslararası hukuka uygun olarak açıklara doğru belirli bir genişliğe kadar uzanan, kıyı devletine ait deniz kuşağına verilen addır¹¹.

Karasuları tanımı başlığında, karasuları kavramı ile sıkça kullanılan; kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge, içsular ve açık deniz kavramlarının da açıklanması konun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kıta Sahanlığı, coğrafi olarak, kıyı devletinin kara ülkesinin denizin altında süren doğal uzantısı olarak tanımlanmaktadır¹².

Münhasır Ekonomik Bölge, kıyı devletine karasuları esas hattından başlayarak, 200 mil genişlikteki deniz alanında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve onun toprak altında, münhasır ekonomik haklar ve yetkiler tanıyan deniz alanıdır¹³.

İçsular, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattın, kara tarafında kalan deniz alanlarıdır¹⁴.

Açık deniz, hiçbir devletin deniz ülkesine ait olmayan uluslararası deniz alanını ifade eder¹⁵.

B. TARİHSEL GELİŞİMİ

Karasuları kavramının doğuşu, iki şekilde ifade edilmektedir. Bir görüşe göre, karasuları, geniş deniz alanlarının denetimi için, devletlerin daha eskilerden öne sürdükleri iddiaların bir kalıntısıdır¹⁶.

Bir diğer görüşe göre, karasuları kavramı, açık deniz üzerindeki iddialardan

¹⁰ Pazarci, Hüseyin, Ege Denizi'ndeki Türk-Yunan Sorunlarının Hukuki Yönü, s.112.

¹¹ Pazarci, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri, II.Kitap, Ankara 1999,s.320.

¹² Toluner, Sevin, Milletlerarası Hukuk Dersleri, İstanbul, 1984, s.176.

¹³ Toluner, s.271.

¹⁴ 1982 B.M.D.H.S. m.8

¹⁵ Brownlie, Ian, Principles of Public International Law, Oxford, 1990 s. 232.

¹⁶ Eroğlu, Hamza, Devletler Umumi Hukuku, Ankara, 1984, s.213.

ayrı olarak bağımsız bir şekilde doğmuş ve deniz hukukunda yerleşmiştir. Kıyıya yakın suların özel bir hukuki durumu olduğu 14. yüzyıldan beri kabul edilmiştir¹⁷. Karasuları kavramının doğuşunda en fazla etkili olan ismin Post-Glossatürler'den Bartolus'un olduğu belirtilmektedir. Bartolus'a göre karaya hükmeden bitişik denize de hükmeder. Karasuları kavramının gelişmesinde, Albericus Gentilis'in kıyı sularının ülkenin bir parçası sayılması gerektiği görüşü de etkili olmuştur¹⁸.

Karasularının, kıyı devletinin ülkesini oluşturduğu görüşü 17. yüzyılda ağırlık kazanmıştır. Bununla birlikte, devletin egemenliğinin geçerli olacağı deniz alanlarının sınırlarının belirlenmesi sorunu, ortaya çıkmıştır. Bu itibarla, karasularının genişliği ile sınırlandırılması konusu, 17.yüzyıldan bu yana giderek, önem kazanmış ve 18.yüzyılda genel ilke olarak, üç mil biçiminde uygulanmıştır. Başta güvenlik olmak üzere, devletlerin egemenlik haklarını, denizin belirli kısımlarına kadar genişletmek düşüncesiyle ortaya çıkan karasuları kavramı, bugün artık deniz hukukunun temel kavramlarından biri olmuştur¹⁹. Teknolojinin ilerlemesiyle, ülkelerin karasularının ekonomik zenginliklerinden yararlanma talepleri, devletleri yeni genişlik arayışlarına yöneltmiştir.

II. KARASULARININ HUKUKİ YAPISI VE DENİZ HUKUKU TEORİLERİ

Karasularının hukuki yapısı ve bu deniz alanı üzerinde devletin yetkilerinin mesnedi, doktrinde uzun tartışmalara sebep olmuştur. Karasularının hukuki kaynağına ilişkin doktrin tartışmaları dört görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlar, mülkiyet hakkı teorisi, irtifak hakkı teorisi, Koruma hakkı teorisi ve Egemenlik hakkı teorisidir²⁰.

A. MÜLKİYET HAKKI TEORİSİ

Bu görüşe göre, kıyı devleti, kara ülkesinde olduğu gibi, karasuları üzerinde de

---

¹⁷ Gönlübol, s.6.

¹⁸ Kuran, s.55.

¹⁹ Kuran, s.56

²⁰ Akın, Mehmet Zeki, Karasuları İçsular, Gemilerin Bu Sulardaki Rejimi ve Kıta Sahaneliği, Ankara, 1978, s.28

bir mülkiyet hakkına sahiptir²¹. Devlet, karasularını yabancı gemilere açmak, kapamak ve kara ülkesinde olduğu gibi karasuları üzerinde dilediği tasarruflarda bulunma yetkisine sahiptir.

Kıyı devleti, denizin altında, içinde dibinde ve yüzeyinde bulunan canlı, cansız her türlü doğal kaynaklar üzerinde de mutlak mülkiyet hakkına sahiptir.

Bugün, deniz ulaşımının, serbest ve kesintisiz olmasını amaçlayan, deniz hukuku bakımından, söz konusu teori eksik bulunup terkedilmiş bulunmaktadır.

Genellikle, kabul edilmeyişinin sebebi, sadece denizlerde ulaşımın serbestliği bakımından, birtakım sakıncaları bulundurması değil, aynı zamanda karasularının medeni hukuk ilkelerine göre mülkiyet konusu olmayışından gelmektedir²².

B. İRTİFAK HAKKI TEORİSİ

Karasularını, açık denizin bir parçası kabul eden bu görüşe göre, kıyı devleti, kıyı suları üzerinde sadece bazı irtifak haklarına sahiptir.

Kıyı devleti, karasularının sahibi olmadığı gibi, hakimi de değildir. Denize hakim olan devletler topluluğudur.

İrtifak hakkı teorisi de, gerek doktrin ve gerekse uygulamada çok eleştirilmiş ve kabul edilmemiştir. Eleştirilerin temelinde, karasularının irtifak hakkı tesis edilebilecek bir taşınmaz olmadığı, irtifak hakkının tesisi için devletler arasında bir sözleşme bulunmaması yatmaktadır²³.

C. KORUMA HAKKI TEORİSİ

Bu teori, Fransız hukukçu Paul Fauchille tarafından geliştirilmiştir. Fauchille irtifak hakları teorisini reddederek, kıyı devletinin karasuları üzerindeki hakkının bir koruma hakkı olduğu görüşünü savunmaktadır. Kıyı devleti ülkesinin, bitişik sular

---

²¹ Bu görüş Roma hukukuna dayanmaktadır. Romalı Hukukçular denizden faydalanmanın bütün insanlar için serbest olduğunu kabul etmişler, aynı zamanda kıyıda yaşayanlara kıyı sularında münhasır bir mülkiyet hakkı tanımışlardır.

²² Kuran, s.56

²³ Kuran, s.57

üzerinde bazı hakları olması gerekir ve “karasuları” adı verilen sahanın varlığını haklı ve meşru kılan korunma hakkıdır. Devlet, varlığının unsurlarını korumak için gerekli olana, haklara sadece korumanın gerekli olduğu ölçüde kullanabilir.

Ç. EGEMENLİK HAKKI TEORİSİ

Egemenlik teorisine göre, Devletin karasuları üzerindeki egemenliği, kara ülkesi üzerindeki egemenliği gibidir. Karasuları, kıyı devletinin ülkesine aittir.

Egemenlik teorisinin temelinde, kıyı devletinin güvenliğini ve kamu düzenini korumak ve bunara ilişkin uluslararası hukuka uyum tüm önlemleri alma yetkisi olduğu görüşü yatmaktadır. Karasuları mülkiyet yolu ile iktisap edilemese bile, devlet bu deniz alanı üzerinde egemenlik hakkını kullanabilir.

1958’de Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 1. maddesinin 1. fıkrası karasularının ülkenin bir parçası olduğunu açıkça belirtmektedir.

Aynı görüşü, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi de benimsemiştir. Sözleşmenin 2. maddesinin 1. fıkrasında aşağıdaki hüküm yer almaktadır.

“Kıyı devletinin egemenliği, kara ülkesinin ve iç sularının, bir takımada devleti söz konusu olduğunda da takımada sularının ötesinde karasuları denilen bir bitişik deniz bölgesine kadar uzanır.”

Gerek, deniz hukuku sözleşmelerinde ve gerekse, uygulamada ağırlıklı olarak benimsenen egemenlik teorisinin de kıyı devlete “mutlak” anlamda egemenlik yetkisi tanımadığı düşüncesindeyiz. Kıyı devletinin karasuları ile olan ilişkisi, temelde uluslararası hukukun tanıdığı yetkilere dayanmaktadır. Karasularının, kara ülkesinin bir parçası olduğu tezi de mutlak anlamda doğru değildir. Kıyı devleti, karasularının fiziki ve coğrafi yapısı nedeniyle, bu deniz alanı üzerinde fiili bir işgal yaratamaz. Uluslararası hukuk, devlete karasuları üzerinde bazı hakları tanıırken, aynı zamanda bazı

yükümlülükleri getirmiştir. “Egemenlik kavramını salt kıyı sularına ilişkin olarak değil, uluslar arası hukuktaki genel anlamda yorumlamak gerekir²⁴ .

Egemenlik kavramı “mutlak, üstünde başka bir otorite tanımaz, bölünmez kudret” şeklinde anlaşıldığı takdirde, bu kavram kıyı devletinin karasuları üzerindeki yetkilerini doğru ve amacına uygun şekilde ifade edemez. Uluslararası Hukukun, devletin karasuları üzerindeki egemenlik yetkisine getirmiş olduğu sınırlamalar, (zararsız geçiş hakkı, yargı yetkisinin kullanılmasına getirilen sınırlamalar gibi) tüm devletlerin deniz ulaşımının serbest ve kesintisiz olmasındaki ortak çıkarlardan kaynaklanmaktadır.

III. KARASULARI SINIRININ TESPİTİ

Uluslararası hukuk için önem arz eden bu sınırlar, çoğu zaman barış antlaşmaları ile tespit edilir. Bu tespitler barışın faktörü, güvenliğin ve bağımsızlığın ana teminatıdır. Karasuları ile açık denizin birleştiği nokta, uluslararası hukuka göre uluslararası karasuları sınırır²⁵ . Sınır ihlalleri çoğunlukla meşru müdafaa savaşlarına (casus belli) sebep olmaktadır²⁶ .

Karasularının, kabul edilen ve tespit edilmesi gereken üç sınırı vardır. Bunlar, karasularının İç Sınırı, Dış Sınırı ve Yan Sınırıdır²⁷ .

Denizlerde karasularının tespitine yarayan iç ve dış sınırlar bulunmaktadır. Karasularının iç sınırı, karasularının kıyının neresinden başlayacağını gösterir. Karasularının dış sınırı, karasularının nerede bittiğini ve açık deniz alanı veya bitişik ve kişilere uygulanacak hukuk kurallarının bilinmesi bakımından da sınırların tespiti gereklidir²⁸ .

---

²⁴ Kuran, s.58

²⁵ Cin, Turgay, Türkiye ve Yunanistan Bakımından Ege'deki Karasuları Genişliği, Ankara, 2000, s.38

²⁶ Zotiadis, G. Dimisio Deithnes Dikeo, Tomos I (Uluslararası Kamu Hukuku, C.I), Atina, 1973, s..231

²⁷ Baykal, Ferit Hakan, Deniz Hukuku Çalışmaları, İstanbul, 1998, s.5-38.

²⁸ Kuran, s.60

A. KARASULARI İÇ SINIRININ TESPİTİ

Karasuları, Bitişik Bölge, Ekonomik Bölge, Kıta sahanlığı gibi bölgelerin genişliğinin ölçülmesinin başlangıç noktası, “esas hat” (ligne de base, baseline) adı verilen hayali bir çizgidir²⁹. Ölçümlerde her devlet tarafından esas alınacak başlangıç noktasının, yani iç sınırın tespitinde iki yöntem kabul edilmektedir³⁰.

Karasularının iç sınır ile ilgili olarak, 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 3. maddesinde; “Bu maddelerde aksi kararlaştırılmış olmadıkça, karasularının genişliğini ölçmek için kullanılan normal esas hat kıyı bölgenin başlangıç noktasını oluşturur. Karasularının yan sınırı ise, yan yana komşu olan kıyıdaş iki devletin deniz ülkesi üzerinde sınırlarını tespit etmelerini sağlar. 1958 ve 1982 BM. Deniz Sözleşmelerine göre deniz alanlarını gösteren şemalar Ek-1’dir.

Karasularının sınırının tespit edilmesi, karasularının genişliği ile yakından ilgilidir ve önemlidir. Karasularının sınırının tespit edilmesinin en önemli ana nedeni, kıyı devletinin egemenlik yetkilerinin kullanılacağı deniz alanının belirlenmesidir. Ayrıca, uluslararası deniz ulaşımı ve Balıkçılık faaliyetleri açısından da karasuları sınırlarının tespiti zorunludur. Karasularında bulunan yabancı gemilerin ne zaman açık denizde ne zaman karasularında olacaklarını bilmeleri sınırların tespit edilmesi ile mümkündür. Kıyı devletinin kara ülkesinde olduğu gibi deniz ülkesinde de yetkilerinin ve karasularında bulunan yabancı gemi doğrultusundaki en düşük cezir hattıdır; bu hat kıyı devleti tarafından resmen kabul edilmiş büyük ölçekli haritalar üzerinde gösterilir.” denmektedir.

1982 BMDHS’nin ikinci bölümünde “Karasularının Sınırları” başlığı altında 5. maddesinde de; “İş bu sözleşmede aksine hüküm olmadıkça, karasularının sınırlarını ölçülmeye başlandığı normal esas hat, sahil devlet tarafından resmen kabul edilmiş büyük ölçekli deniz haritalarında belirtildiği şekliyle, sahil boyunca uzayan en düşük cezir hattıdır.” şeklinde belirtilmiştir. İki sözleşmede de konu ile ilgili kabul edilen hususlar aynıdır. Buna göre karasularının iç sınırı, “kıyının esas hat olarak suların en çok çekildiği noktasıdır.” Büyük ölçekli haritalarda bu çizgi belirtilmektedir. Bu

²⁹ Cin, s.19

³⁰ Toluner, Sevin, Milletlerarası Hukuk Dersleri Devletin Yetkisi, İstanbul, 1996, s.67

durumda, normal esas hattın (ligne de base normale, normal baseline) söz edilmektedir³¹.

Birinci Yönteme göre, iç sınır normal esas hatlar vasıtasıyla saptanmaktadır. Buna göre, karasularının iç sınırı, kıyı suların en çok çekildiği noktasından geçer. Med ve Cezir olayına ve kıyının yapısına göre iç sınırın normal esas hat kullanılarak, tespit edilmesi her yerde uygulanmaz.

Kıyını fazla girintili çıkıntılı olması, kıyının yakınında adalar, kayalıklar veya sığılıklar bulunması durumunda, iç sınır kıyının uygun noktalarına birleştirilen düz esas hatlar çizilerek tespit edilir³². Körfez veya kıyının yakınında adalar, adacıklar, kayalıklar veya sığılıklar bulunuyor ve kıyı derin bir şekilde girintili çıkıntılı durum arz ediyorsa, bunların en dış uç noktaları arasında düz hatlar çizilir. Karasuları, bu hatta başlatılarak açık denize doğru devam eder, iç sular bu düz hattın gerisinde, karaya doğru olan bölümdeki sulardır. İçsuların tanımı 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 5. maddesinde;

“(1) Karasuları esas hattının berisinde (kara tarafında) kalan sular, devletin iç sularının bir parçasını temsil eder.

(2) Dördüncü maddeye uygun şekilde bir düz esas hattın tesis edilmesinin daha önce karasularının veya açık denizin bir parçası olarak mütalaa edilmiş olan sahaları, içsular haline getirme sonucunu doğurduğu yerlerde, 14-23 maddelerde öngörülen zararsız geçiş hakkı bu sulara da geçerli olacaktır.” şeklinde belirtilmiştir.

Konuyla ilgili olarak 1982 BMDHS'nin 8. maddesinde;

“(1) IV. Kısım saklı kalmak kaydıyla, karasuları esas hattının berisinde kalan sular, devletin iç sularına dahildir.

(2) 7. maddede belirlenen yöntemle uygun olarak tespit edilen bir düz esas hat, daha önce iç sular olarak kabul edilmeyen suları iç sulara dahil ettiği takdirde, iş bu sözleşmede öngörülen zararsız geçiş hakkı bu sulara da uygulanacaktır.” demektedir.

---

³¹ Cin, s. 20

³² Baykal s.6,

Bu sözleşmede de düz esas hattın (lignes de base droites, straight baselines) bahsedilmektedir.(Ek-2) Bu yöntem, karasularının dış hattını basitleştirdiği için denizcilerin seyrüseferlerini kolaylaştırmaktadır. İlk defa bu yöntemi Norveç 1935 yılında uygulamış, İngiltere bunun üzerine balıkçılık menfaatleri zarar gördüğü iddiası ile Uluslararası Lahey adalet Divanına başvurmuştur. Mahkeme “balıkçılık”(des pecheries) ismi ile anılan 18 Aralık 1951 tarihindeki kararıyla, düz esas hat esasının çok girintili çıkıntılı sahillerde uygulanmasının uluslararası hukuka aykırı olmadığını belirlemiş, Norveç’i haklı bulmuştur. Sahildar devletin bu yöntemi uygularken, karasularını aşırı olarak genişletmesin önlemek için “düz esas hatların oluşturduğu hattın (çizginin) sahilin genel yönünden hissedilir bir biçimde sapmaması gerektiği” 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 4. bölüm 2. maddesinde “Bu şekilde çizilen esas hatlar, kıyının genel istikametinden dikkate değer ölçüde sapmamalı ve hatların içinde kalan deniz alanlarının iç sular rejimine tabi olması için kara ile yeterli kadar bağlantılı olması gerekir.” diyerek belirtilmiştir.

1982 tarihli BMDHS’ nin “Düz Esas Hatlar” başlığı altındaki 7. bölüm 3. maddesinde;

“(1) Sahilin derin bir şekilde girintili çıkıntılı olduğu veya sahil boyunca hemen yakında bir adalar dizisinin bulunduğu yerlerde, karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hattın çizimi için, uygun noktaları birleştiren düz esas hatlar yöntemi kullanılabilir.

(2) Bir deltanın mevcudiyeti ve diğer doğal özellikler sebebiyle sahilin son derece değişken olduğu bölgelerde, uygun noktalar en düşük cezir çizgisi boyunca seçilebilir; en düşük cezir çizgisinin, daha sonra yükselmesi halinde dahi, bu düz esas hatlar, işbu sözleşmeye uygun olarak sahildevlet tarafından değiştirilmedikçe yürürlükte kalacaktır.

(3) Düz esas hatların oluşturduğu çizginin sahilin genel yönünden hissedilir bir biçimde sapmaması ve bu hatların gerisinde kalan deniz uzantılarının iç sular rejimine tabi tutulabilmesi için bunların kara sahsına yeter derecede bağlı olmaları gerekir.

(4) Düz esas hatlar cezir zamanı ortaya çıkan yüksekliklere doğru veya bunlardan başlamak üzere çizilmeyecektir; meğer ki; bunlar üzerinde devamlı olarak suyun üstünde kalan deniz fenerleri veya benzer tesisler inşa edilmiş olsun veya bu şekilde çizilmiş düz esas hatlar uluslar arası genel bir kabul görmüş olsun.

(5) 1. paragraf uyarınca düz esas hatlar yönteminin uygulandığı durumlarda, bazı esas hatların tespiti için, söz konusu bölgeye özgü ve gerçekliği ve önemi uzun bir teamül ile açıkça kanıtlanmış ekonomik çıkarlar göz önünde tutulabilir.

(6) Düz esas hatlar yöntemi bir devlet tarafından, diğer bir devletin karasularını açık denizden veya münhasır ekonomik bölgeden kesecek şekilde uygulanamaz.” şeklinde belirtilmiştir. Düz esas hat yöntemini uygularken, sahildevletlerin karasularının aşırı olarak genişletilmesini önlemek için belirlenen koşullar şunlardır³³.

(a) Çizilen düz esas hatların tespitinde “kıyının genel istikametinden esaslı bir biçimde sapmamalı ve hattın gerisinde karaya doğru kalan suların iç sular rejimine tabi tutulabilmesi için kara ile yeteri kadar bağlantılı olması gerekmektedir. Bu durumlarda, varlığı ve önemi uzun zamandan beri uygulamayla doğrulanan, bölgeye has ekonomik menfaatler, göz önünde tutulmalıdır.

(b) Yalnız su çekildiği zaman, su üstüne çıkan ada ve sığıklardan düz esas hat çizilemez, eğer kayalıklara, adacıklara, sığıklara su üstünde kalabilen fener veya başka tesisler inşa edilmişse, ancak bu durumlarda “cezir yükseklikler” nin kara ile sıkı bir bağlantı içinde bulunduğu kabul edilmiştir.

(c) Düz hattın çiziminden önceleri, açık deniz veya karasuları statüsünde bulunan deniz içsular statüsüne dönüşürse yabancı gemilere zararsız geçiş hakkı tanınmasına devam edilecektir.

(d) Düz hatlar yöntemi, bir devlet tarafından diğer bir devletin karasularını açık denizden ayıracak şekilde uygulanamaz.

---

³³ Meray, Seha L., Devletler Hukuku Giriş, C.I, Ankara, 1968, s.408

Bu konu ile ilgili olan, 1958 Cenevre Kararları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nin 4. maddesi iki değişiklik dışında 1982 BMDHS'nin 7. maddesinde aynen kabul edilmiştir. Birinci değişiklik olarak, “düz hatların cezir yükseklikleri esas alınarak çizilemeyeceği koşulu bir istisna getirilerek, bu tür hatların milletlerarası alanda genellikle tanınmış olması durumunda geçerli olacağı belirtilmiştir.”³⁴ İkinci değişiklik ise, “Düz esas hatlar yöntemi bir devlet tarafından, diğer bir devletin karasularını açık denizden veya münhasır ekonomik bölgeden kesecek şekilde uygulanmaz.” şeklindedir. 1982 tarihli BMDHS'nin 7. maddesinin 6. fıkrasına yapılan bu ilave, ekonomik bölge kavramının kabulü ile ortaya çıkan bir zorunluluktur³⁵.

Körfezde iç sınırın tespiti ile ilgili olarak: 1958 Cenevre Kararları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nin 7. maddesinde “Bir körfezin doğal giriş noktaları arasındaki mesafenin en düşük cezir sırasında 24 mili aşmadığı durumlarda, bu iki cezir hattı arasında körfezi kapatan bir hat çizilebilir ve bu suretle, kapatılan sular iç sular olarak telakki edilir. Bir körfezin doğal giriş noktaları arasındaki mesafenin en düşük cezir sırasında 24 mili aştığı durumlarda 24 mil uzunluğundaki bir düz hat, o genişlikte bir hatla mümkün olan azami su sahasını kapatacak şekilde, körfezin içinde çizilecektir.” demektir.

1982 BMDHS'nin 10. maddesinde ise :”Bir körfezin doğal giriş noktaları arasında en düşük cezir durumundaki mesafe 24 deniz milini aşmadığı takdirde, bu en düşük cezir noktaları arasına bir sınırlandırma çizgisi çizilebilir; bu çizginin berisinde kalan sular iç sular olarak kabul edilecektir. Bir körfezin doğal giriş noktaları arasında en düşük cezir durumundaki mesafe 24 deniz milini aştığı takdirde, körfez içinde en fazla su alanı bırakacak şekilde, 24 deniz millik bir düz esas hat çizilecektir.” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Koy veya körfezlerde iç sınırın tespitinde, özel bir yöntem kabul edilmiş, körfez ağzının genişliği ve körfez derinliği gibi iki koşul aranmıştır.³⁶(Ek-2)

---

³⁴ BMDHS md. 7., www.saemk.org/belge.asp?=tr, 01.08.2009

³⁵ **Cin**, s.22

³⁶ **Gönlübol**, s.110-115

Takımadalarda iç sınırın tespiti hakkında 1958 tarihli Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinde uzlaşma sağlanamamıştır. Uluslar arası hukukta, yeni olan bu ilkeler, takımadaların iç sınırını belirlerken, takımadayı oluşturan en dış adalardan düz hatların çizilmesi sonucu bu hattın berisinde kalan alanların üstündeki hava sahası ve deniz dibi takımadada devletin egemenlik alanına gireceğinden bu yakın komşu ülkelerin kazanılmış haklarını kısıtlayacaktır.

1982 tarihli B.M.D.H.S.'nin 47. maddesinde, “bir yanda takımadada devletlerinin ülke bütünlüğü ve güvenliğinin sağlanmasındaki çıkarlarını, öte yandan komşu ülkelerin ve uluslararası toplum üyelerinin mevcut hukukun tanıdığı hakların korunmasındaki çıkarlarını bir ölçüde gözetken, uzlaştırmacı bir çözüm getirilmiştir.”³⁷

“Takımadada Esas Hatları” başlığını taşıyan maddeye göre;

“(1) Çizilen esas hatların belli başlı adaları içermesi ve hatlar içerisinde kalan suların yüzölçümünün, su üzerinde kalan kayalıklar da dahil olmak üzere, karaların yüzölçümüne oranı bire bir ile dokuza bir olan bir alana eşit olması şartı ile, takımadada devleti en uzak adaların en uç noktalarını ve takımadanın su üzerinde kalan kayalıklarını birleştiren takımadada düz esas hatları çizebilir.

(2) Bu esas hatların uzunluğu 100 deniz milini geçmeyecektir; bununla beraber, belirli bir takımadayı çevreleyen esas hatların toplam sayısının en çok %3’ü, 125 deniz milini aşmamak şartı ile, 100 milden fazla bir uzunluğa sahip olabilir.

(3) Esas hatlar, takımadanın genel çevresinde hissedilir biçimde ayrılacak şekilde çizilmeyecektir.

(4) Bu esas hatlar cezir zamanı ortaya çıkan yüksekliklere doğru veya bunlardan başlamak üzere çizilmeyecektir; meğerki bunlar üzerinde devamlı olarak suyun üstünde kalan deniz fenerleri veya benzer tesisler inşa edilmiş olsun veya cezir zamanı açıkta kalan yükseklik, tamamı ile veya kısmen, en yakın adaya, karasuları genişliğini aşmayan bir mesafede bulunsun.

---

³⁷ BMDHS md. 47, www.saemk.org/belge.asp?tr, 01.08.2009

(5) Bu esas hatlar yöntemi, bir takımada devleti tarafından, diğer devletin karasularını açık denizden veya münhasır ekonomik bölgeden kesecek şekilde uygulanmayacaktır.

(6) Eğer bit takımada devleti takımada suları sınırdaş bir devletin ülkesinin iki parçası arasında kalırsa, bu son devletin geleneksel olarak bu sularda sahip olduğu hakları ve yasal çıkarları ile iki devlet arasında akdedilen anlaşmalardan doğan haklar varlıklarını devam ettirecek ve bunlara riayet olunacaktır.

(7) 1.paragrafta öngörülen, suların yüzölçümünün karaların yüzölçümüne oranının hesaplanmasında, adaları çevreleyen serpiştirilmiş mercan kayalarının ve atollerin berisindeki sular ile kalker yapıları adalar zinciri ve su üstünde kalan kayalarla tamamı ile veya hemen hemen tamamı ile çevrimli olan keskin yamaçlı okyanus yaylaları da kara parçası olarak kabul edilebilir.

(8) İşbu maddeye uygun olarak çizilen esas hatlar, yerlerinin belirlenebilmesi için uygun ölçekli deniz haritalarında işaretlenecektir. Kullanılan jeodezik sistemi belirleyen coğrafi koordinat noktalarının listesi bu haritaların yerine ikame edilebilir.

(9) Takımada devleti, haritaları veya coğrafi koordinatların listesini gerektiği şekilde ilen edecek ve bunların birer nüshasını Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edecektir.” şeklinde belirtilmiştir.

Aynı sözleşmenin 50. maddesinde “Takımada sularının içerisinde, Takımada Devleti, iç sularını sınırlandırmak için 9., 10., ve 11. maddeler uygun olarak kapatma hatları çizilebilir.” demektedir. Buna göre, iç suların sınırlandırılması ile ilgili olarak: Takımada sularının içersinde, Takımada Devleti, iç sularını sınırlandırmak amacıyla nehirlerin ağızları, körfezler ve limanlarla ilgili hükümler uyarınca düz hatlar uygulanabilir³⁸.

---

³⁸ **Birol, Recep İlhan**, Ege’de Mevcut Ada, Adacık ve Kayalıklara İlişkin Hukuki Gelişmelerin Tarihi Süreç İçinde Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s.80

B. KARASULARI DIŞ SINIRININ TESPİTİ

Bu konuda dört yöntem kabul edilmektedir. 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nin 6. maddesinde "Karasularının dış sınırı, her noktası esas hattın en yakın noktasına karasularının genişliği kadar uzaklıkta olan hattır." denmektedir. Yine bu konu ile ilgili, 1982 tarihli BMDHS'nin 4. maddesi: "Karasularının dış sınırı, her noktası esas hattın en yakın noktasından karasularının genişliğine eşit uzaklıkta bulunan hattan oluşur." şeklinde belirtmektedir.³⁹ Dış sınırın tespitinde uygulanan yöntemler ise;

1. Esas Hattan Hareket Edilerek Kıyıya Paralel (Trace Parallele) Çizilmesi Yöntemi

Kıyı normal ise pek derin girinti çıkıntı veya körfez yok ise kıyının formasyonuna uygun kıyıya paralel bir bant oluşturularak bu yöntem uygulanır. Kıyı çok girintili çıkıntılı ise paralel hat sakıncalıdır. Çünkü, dış sınırın birçok noktaları iç sınıra çok daha yakın mesafeden geçecektir. (Ek-3 Şekil 1)

2. Birbirleriyle Kesişen Kavisler Veya Yay Yöntemi

Çok girintili çıkıntılı kıyılara yani paralel hat uygulamasının mümkün olmadığı durumlarda esas hat üzerindeki bazı noktalardan pergel ile kavisler çizilip kavislerin keŐiŐti noktalar birleŐtirilerek karasularının dış sınırı tespit edilir.(EK-3 Şekil 2)

3. Sahilleri Karşı Karşıya Olan Devletler Arasındaki Anlaşma

Ege Denizi'nde Türkiye ve Yunanistan'ın olduğu gibi devletlerin karasularının devletlerin karasularının genişliğinin tespitinde en önemli ilke bu yöntemdir. Ülkeler

---

³⁹ Cin, s.25-26

kendi aralarında anlaşmaya varamazlarsa bu takdirde ülkeler daima orta hattın ötesine geçmemek için dikkat etmelidirler⁴⁰.(EK-3 Şekil 3)

4. İki Devletin Kıyıları Yan Yana Olduğunda “Yan Hat” Yöntemi

Kıyılar Yunanistan ile Arnavutluk, Kuzey Ege’de Türkiye ile Yunanistan’ın durumunda olduğu gibi ise (lateral line) yan hat uygulanacaktır. Bu yöntemin kaynağı da eşit mesafe ilkesidir. Bu yöntem, uluslararası 1958 tarihli Cenevre Kararları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi ile 1982 tarihli BMDHS’nde orta hat ilkesi çerçevesinde hükme bağlanmıştır. (Ek-23 Şekil 4) Adaların karasularının dış sınırı tespiti EK-23 Şekil 5’de gösterilmiştir.

IV. KARASULARININ GENİŞLİĞİ

Karasularının, ulusal ülkenin bir parçası olduğu düşüncesinin uluslararası platformda önem kazanmasına paralel olarak, karasularının genişliği sorunu da 17 nci yüzyıldan itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Karasularının genişliğine ilişkin ilk somut adımı İtalyan diplomat Galiani atmıştır. O dönemlerde, top menzilin en çok 3 deniz mili olması nedeniyle, Galiani, 1782’de karasuları genişliğinin 3 deniz mili olmasını önermiştir. Bu 3 millik genişlik esası, o dönemden günümüze kadar en uzun süreli uygulamayı oluşturmuştur.

Deniz hukukunun uzun yıllar karasularının genişliği konusunda bir düzenleme getirmemesinin nedeni, devletlerin karşılıklı çıkarlarının bu deniz alanı üzerinde sürekli bir çatışma halinde bulunmaları olmuştur⁴¹.

Gelişmiş ve güçlü savaş filolarına sahip devletler, kullanabilecekleri açık deniz alanlarının mümkün olduğu kadar geniş olmasını isterlerken, az gelişmiş devletler hem

---

⁴⁰ Akın, s. 77

⁴¹ Karasularının genişliği tartışması uzun yıllar sürmüştür. Bu sorunun tarihçesi ile ilgili olarak şunları belirtmek gerekir. 100 millik ölçü ve diğer kriter karasularının genişliğinin görüş mesafesi olacağı doktrinde kabul edilmemiştir. Gönlübol, s.17-18

ülkelerinin güvenliği, hem de kıyılarına yakın denizlerdeki doğal kaynaklardan gelişmiş devletlerin yararlanmalarını önlemek için karasularının çok geniş olmasını savunmaktadırlar⁴².

3 millik karasuları genişliği en uzun süreli uygulama oluşturmasına rağmen, hiçbir zaman bir genel kural değeri kazanmamıştır. 1930 La Haye Konferansında da devletlerin görüş ayrılıkları nedeniyle karasularının genişliği konusunda bir çözüme varılamamıştır⁴³.

V. KARASULARININ HUKUKİ STATÜSÜ

Karasularının kıyı devletinin deniz ülkesini oluşturduğu ve bazı istisnalar dışında tam egemenliği altında bulunduğu tartışılmayan bir husustur. Deniz hukukuyla ilgili ilk evrensel konferans olan 1930 La Haye Kodifikasyon konferansında, 1944 Şikago Sivil Havacılık Anlaşması ve 1958 CDHS'lerinde karasularının ülkenin bir parçası olduğu açıkça zikredilmektedir. Son ve en büyük deniz hukuku kaynağı olan 1982 BMDHS' de "Kıyı devletinin egemenliği kara ülkesinin ve iç sularının, bir takımada devleti söz konusu olduğunda da takımada sularının ötesinde karasuları denilen bir bitişik deniz bölgesine kadar uzanır" denilerek karasularının hukuki statüsüne ışık tutulmaktadır⁴⁴.

Devletler, yetkinin ülkeselliği ilkesi gereğince, egemenliğine tabi ülke kesimleri üzerinde her türlü idari ve adli düzenlemeyi yapabilir. Deniz ülkesi, kara ve hava ülkesi gibi devletin egemenliğine tabidir. Bu ülke kesimi için iki ayrı hukuk rejimi öngörülmüştür; içsular rejimi ve karasuları rejimi. Karasuları, devletin ülke unsurunun bir parçası olup, devlet egemenliği bu deniz bölgesine de uzanmaktadır.

"Deniz ulaştırmasının serbest ve kesintisiz olması" ilkesi, uluslararası deniz ulaştırması bakımından karasularının büyük önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu

---

⁴² Kuran, s.73

⁴³ Konferansta bir sonuca varılamamasında rağmen, tartışılan ve ortaya konulan düşünceler, daha sonraki çalışmalar için değerli bir kaynak oluşturmuşlardır.

⁴⁴ Aynı yönde, 1958 Cenevre K.B.B.S. m.11

durum, kıyı devletinin yetkilerinin uluslararası hukuk tarafından sınırlanmasını ve düzenlenmesini gerektirmiştir. Bu kapsamda, zararsız ve transit geçiş hakkı ile karasularında yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin sınırlamalar söz konusu olmaktadır⁴⁵.

---

⁴⁵ 1958 Cenevre K.B.B.S., m.14-24; 1982 B.M.D.H.S.m.17-32

İKİNCİ BÖLÜM

EGE DENİZİ VE TÜRKİYE YUNANİSTAN ARASINDAKİ KARASULARI SORUNU

I. EGE DENİZİNİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

Ege Denizi, yarı kapalı bir deniz konumunda bulunması, Türkiye anakarası yakınında Yunanistan'a ait çok sayıda ada ve adacığın olması ve Anadolu'yu kuzeyden güneye bir dizi halinde kapatması, bunların yanı sıra çok sayıda adanın da ihtilafli ada statüsünde bulunması nedeniyle, dünyadaki denizler arasında özel bir öneme sahiptir. Akdeniz ile üç kıtanın birleşmesini ve dolaylı olarak Cebelitarık ve Süveyş Kanalları ile bölge ülkelerinin açık denizlere inmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, Türk Boğazları ile Süveyş Kanalı ve Doğu Akdeniz'in kontrol altında tutulmasına olanak sağlamaktadır. Akdeniz'in Anadolu ve Balkan Yarımadası arasına sokulmuş bir kolu konumundaki kendine has özellikleri bulunan Ege'nin coğrafi gerçeklerini bilmeden bu bölgede Türk ve Yunan ülkelerinin ulusal statüsünü düzenleyen belgeleri analiz etmenin ve değerlendirmenin çeşitli zorlukları mevcuttur⁴⁶. Bunun için, öncelikle Ege Denizi'nin coğrafi yapısını ortaya koymak gerekmektedir.

Ege Denizi, doğudan Anadolu'nun batı kıyıları; kuzeyde, Trakya ve Doğu Makedonya güney kıyıları; batıda Tesalya ve Mora Yarımadası doğu kıyıları; güneyde Girit ve Rodos Adası ile çevrilmiştir. Ege Denizinin mevki; boyutları ve sınırları ile yüzeyine serpilmiş, çoğunluğu kayalık olan çok sayıda irili ufaklı adanın varlığı ve konumları, bu denize Akdeniz havzasının yanı sıra dünyada da benzeri bulunmayan farklı bir özellik kazandırmıştır⁴⁷. Ege Denizindeki 24 kadar adanın yüzölçümü 100 km²'den büyüktür. Bu adalar Girit, Eğriboz, Semadirek, Gökçeada, Limni, Midilli, Sakız, Sisam, Ahikerya, Kilimli, İstanköy, Rodos, Kerpe, Taşoz, İksiri, Andre, İstendin, Mürted, Bara, Nakşa, Yamurgi, Değirmenlik, Aniye ve Çuha'dır. Yüzölçümü 100 km²'den daha küçük olanlarla birlikte tüm adaların yüzölçümü toplamı 23 000 km²

---

⁴⁶ Kurumahmut, Ali, Adalar Sorununun Ortaya Çıkışı" Ege'de Temel Sorun Egemenliği Tartışmalı Adalar, Ankara, 1998, s.1

⁴⁷ Kurumahmut, s.2

civarındadır⁴⁸. Ege'deki adalar bu durumu ile Ege Denizi'nin deniz alanlarının yaklaşık dokuzda biri kadardır. Bu adalardan Yunanistan'a ait olanların alanının 17500 km²'yi kapladığı iddia edilmektedir⁴⁹.

Ege Denizinde bulunan çeşitli büyüklükteki koylar ve körfezler ile boğazlar ve yarımadalar, Ege coğrafyasının temel karakterini oluşturmaktadır. Bu temel karakter, Ege'nin kültürel ve sosyal tekamülünde çok önemli bir rol oynadığı gibi; doğu ve batı kıyıları arasında bütün tarih boyunca süregelen sıkı münasebetlerinde başlıca sebebidir⁵⁰.

Ege Denizi, Anadolu Yarımadası'nın batı sahilleri ile Yunanistan'ın doğu sahilleri arasında kuzey-güney istikametinde uzanan Doğu Akdeniz'in kuzeyinde bir kıyı denizidir. Balkan Yarımadası'nın doğu kısmı yani Mora ve Yunanistan yarımadaaları ile Anadolu sahilleri arasında yer almaktadır. Mora Yarımadası'ndan Güneybatı Anadolu'ya uzanan Büyük Çuha (Kitira), Küçük Çuha (Antikitra), Girit, Kerpe, Kaşot ve Rodos adalar zinciri ile Akdeniz'den ayrılan Ege Denizi, Akdeniz'in kuzeye doğru bir uzantısıdır. Türkiye ve Yunanistan arasında bir sınır mahiyetinde olup, kuzey yarımkürede 35 derece 00' K-41 derece 00' K enlemleri ve 023 derece 00'D-028 derece 00'D boylamları arasında kalmaktadır⁵¹. Boyu 330, eni 240 deniz mili ve uzun kenarı kuzey-güney istikametinde olan yaklaşık 213.06 km²'lik alana sahip olan bir dikdörtgendir⁵².(EK-4) Ortalama derinliği 350 m. kadardır⁵³. İrili ufaklı 3000 civarındaki ada, adacık ve kayalığı ihtiva etmektedir. Bu adaların sayısının çok fazla olması nedeniyle Ege Denizine eskiden Adalar Denizi denilmiştir. Kuzey Ege Denizinin derinliği en çok 1367 m.'ye, Güney Ege Denizi'nin ki 2658 m.'ye ulaşmaktadır. T.C.Dz.K.K. Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığının 20-A Numaralı Seyir Haritasına göre Kuzey Ege Denizi ile Güney Ege Denizi birbirinden Yunanistan'ın doğusundaki Eğriboz (Andre)-İstendin (Tinos)-Mokene(Mikonos) ve Anadolu kıyıların yakın bulunan Ahikerya (İkaria) –Sisam adaları ile ayrılmaktadır.

⁴⁸ **Erinç, Sırrı / Yücel, Talip**, "Ege Denizi, Türkiye İle Komşu Ege Adaları", Ankara, 1998, s.9-10

⁴⁹ **Stavrinos, Mihalis Hr.**, "To Provlima Tis İfalokripidas Tu Egeu" (Ege Kıt'a Sahanlığı Problemi), Atina-Gümülçine, 1986, s.55

⁵⁰ **Erinç-Yücel**,s.6

⁵¹ T.C.Dz.K.K. "Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığının 20-A numaralı Seyir Haritası", İstanbul, 1994, Ölçek:1/750 000

⁵² **Toluner**, s.99

⁵³ **Erinç-Yücel**, s.7

Ege Denizi; kuzeydoğu istikametinde, Çanakkale boğazından Marmara Denizi'ne, buradan da İstanbul Boğazı yoluyla Karadeniz'e, güneyde ise 9 mil genişliğindeki Marmaris, 22 genişliğindeki Kerpe, 25 mil genişliğindeki Kaşot, 15 mil genişliğindeki Küçük Çuha (Antikitra) ve 17 mil genişliğindeki Büyük Çuha (Kitira) geçitleri vasıtasıyla Akdeniz'e direkt olarak bağlantılıdır.

Ege Denizi; Akdeniz ile Karadeniz arasında stratejik açıdan özel bir durum arz etmektedir. Çok girintili çıkıntılı kıyıları, Ege'ye serpilmiş çok sayıda irili ufaklı ada, ada yayı şeklinde dizilmiş adalar, jeolojik yapı ile sıkı sıkıya bağlı şekildedir⁵⁴. Deniz dibi de çeşitli derinlikteki düzlük, çanak, oluk, sırt, gedik ve tepelik alanla kaplıdır⁵⁵. Karadeniz'e sahildar devletler ile bu devletlerle denizden ticaret irtibatı olan bütün devletler, deniz ticaret yolları açısından genelde Ege Denizine bağımlıdır. Bu durum, Türkiye ve Yunanistan açısından ise hayati önem arz etmektedir. Ege Denizi, Türkiye açısından, Karadeniz, Marmara ve Boğazların emniyetinde önemli bir yer işgal etmektedir. Ancak, buradaki ada, adacık ve kayalıkları büyük çoğunluğu Yunanistan'ın elindedir. Bu durum, Ege Denizinin büyük ölçüde Yunanistan'ın kontrolünde olmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak, Yunanistan; Ege Denizi'nde ulaşım hatlarının kontrolünü ele geçirmiş Türkiye'yi kendi karasuları içine ve kendi sahillerine sıkıştırmış, kendi ana kıtasının da uzaktan emniyetini sağlamıştır.

Ege Denizi'nin sahip olduğu zengin yeraltı ve yer üstü kaynakları ile Kuzey Ege'de yapılan araştırmalar sonucu saptanan petrol yatakları, bu denize sahili olsun olmasın birçok ülkenin bu bölge ile ilgilenmesine neden olmuştur. Ege'nin güney kıyılarında süngercilik önemli bir geçim kaynağıdır. Ege tabanının kaynakları arasında; alüminyumca zengin killer, yüksek tenörlü manganez yumruları ve radyoaktif elementler içeren bazı oluşumları sayabiliriz. Ege denizi bu konum nedeniyle uluslar arası politik ilişkilerde sık sık gündeme gelmektedir.

---

⁵⁴ **Karaköse, Cengiz**, Ege'deki Deniz Sorunlarında Türk ve Yunan Görüşleri: Jeolojik Açıdan, Ege'de Deniz Sorunları Semineri, Ankara, 1986, s.58

⁵⁵ **Belen, Necdet**, Ege Denizi ve Ege Adaları", İstanbul, 1995, s.2

II. EGE DENİZİNDE ADALAR

Ege Denizi'ndeki toplam ada, adacık ve kayalık sayısı hakkında Yunan kaynakları da dahil olmak üzere çeşitli belgelerde farklı rakamlar mevcuttur. Richard Homan 28 Mart 1987'de Washington Post'da "Yunanistan'ın Ege Denizi'nde 2000 adasının..." şeklinde ada sayısını telaffuz etmiş, Alan Cowel 29 Mart 1987'de Newyork Times'da "Ege Denizinde 2500 kadar adası bulunan Yunanistan..." cümlesini kullanmış, Denis Scribe 30 Mart 1987'de Liberation'da "iki Türk adasına karşılık, Ege'deki 3000 Yunan adasının.." açıklamasını yapmıştır. T.C.Dz.K.K. Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı'nın yaptığı çalışmalardan bu sayının 1800 civarında tespit edildiği ve bunlardan 100 kadarının meskûn olduğu, diğerlerinin ise insanların yaşamasına elverişli olmayan kayalıklardan meydana geldiği öğrenilmektedir. Yunanlı yazar Stavrinou, Ege Denizinde 3000 den fazla ada, adacık, kaya ve kayalık bulunduğunu ve Gökçeada (İmroz), Bozcaada(Tenedos) ve Tavşan adaları dışında kalan bütün adaların Yunanistan'ın egemenliğinde olduğunu, egemenlik sorununun bulunmadığını belirtmektedir⁵⁶. Ancak, Türkiye'nin Ege Denizinde 60'ın üzerinde adası, 100'ün üzerinde de aidiyeti tartışmalı adacık, kayalık ve coğrafi formasyon vardır⁵⁷.

Ege Denizi'ndeki adaları; genel coğrafi konumları, egemenlik devirlerinin tarihsel boyutları, Ege Denizi'nin statüsünü tayin eden uluslararası andlaşmaların düzenleniş biçimleri, jeopolitik ve stratejik önemleri dikkate alındığında, EK-5'deki haritada gösterildiği gibi;

- a-) Trakya ve Boğazönü (Çanakkale) Adaları
- b-) Saruhan (Doğu Ege, Doğu Sporad) Adaları
- c-) Mentеше Adaları ve Meis
- d-) Kuzey Sporad Adaları
- e-) Kiklat Adaları

---

⁵⁶ Stavrinou, s.57

⁵⁷ Cin, s.57

şeklinde gruplandırılabilir⁵⁸, Ege Denizi'nin güneyinde bulunan ve bu gruplandırmanın dışında bırakılmış olan Girit Adası ve çevresindeki adaları da Güney Ege Adaları olarak adlandırabiliriz.

Türkiye açısından, jeopolitik ve stratejik öneme haiz olan Boğazönü, Saruhan ve Menteşe Adalarından oluşan üçlü gruba Doğu Ege Adaları adı verilmektedir. Bu adalardan Ege'nin batısında yer alan Kuzey Sporatlar, Kiklat Adaları ve Güney Ege Adaları ile ilgili olarak Türkiye ve Yunanistan arasında herhangi bir egemenlik anlaşmazlığı yoktur. Ege Adalarından, tarihi Türkçe isimleri tespit edilenlerin mevkileri, EK-6'daki haritada numaralanmış olarak gösterilmektedir.

A. TRAKYA VE BOĞAZÖNÜ ADALARI

Trakya adaları adını verdiğimiz, Taşoz, Semadirek ve Zürafa adaları, Boğazlar sisteminin bir parçası konumunda, ayrıca Çanakkale Boğazı'na ulaşan deniz yollarını kontrol eden Trakya sahanlığı üzerinde yer almaktadır. Bu adalar jeopolitik yapı bakımından da eski Rodop masifinin birer parçasıdır. Boğazönü adaları ise Limni, Gökçeada ve Bozcaadadır. Bu adalar, Çanakkale boğazını at nalı şeklinde kuşatmaktadır⁵⁹.

B. SARUHAN ADALARI

Coğrafya eserlerinde Doğu Ege Adaları olarak isimlendirilen Midilli, Sakız, Koyun Adaları, Koyun Adası, Paşa, Vatos, Pondiko, İpsara, Sisam, Ahikerya(Kerye, Karyot), İkaria, Hurşit adalarına doğu Sporad Adaları da denilmektedir. Ancak, coğrafi isimlerin hayatiyetlerini uzun süre muhafaza edebilmeleri, gerçeklere uygun seçilmeleri ile mümkündür⁶⁰, Saruhan Adaları, Anadolu'nun Ege kıyılarının büyük bir bölümünü çevrelemekte olup, Anadolu'ya giriş istikametlerinin karşısında yer almakta ve

---

⁵⁸ Kurumahmut, s.4

⁵⁹ Scmitt, Michael N. ,Ege'de Endişe Yunan-Türk uyumsuzluğu, Deniz Kuvvetleri Dergisi, Ankara, Mart 1997,s.568,

⁶⁰ Erinç-Yücel, s.71

Anadolu'nun savunmasında ileri karakol vazifesi yapacak bir konumda bulunmaktadır. Anadolu'ya yapılacak taarruzda, sıçrama tahtası rolünü oynarlar.

C. MENTEŞE ADALARI VE MEİS

Yunanlılar, Balkan savaşı öncesinde bu adaları Dodecanese (Oniki Ada) olarak isimlendirmiştir. Gerçek sayıları bu rakamın çok üstündeki adaları sonradan “Ege Denizi Adaları Bölgesi” isimi altında toplamışlardır. Ancak, Meis adası, Ege Denizi sınırları dışında, Akdeniz’de bulunmaktadır. Farklı coğrafi bölgelere ait adaların, gerçek sayısını doğru olarak yansıtmayan Dodecanese (Oniki Ada) isminin bilimsel bir değer taşımadığı açıktır. Bu nedenle, Ege ve Batı Anadolu’daki çalışmaları ile haklı bir şöhrete ulaşmış Alman Coğrafyacısı Philippon’a katılarak bu adaların, Kayra veya Menteşe Adaları olarak tanımlanması uygun olacaktır.

Bu adalar; Eşek Adası, Mandraki (Nergisçik), Batnoz, Lipso, Bulamaç (Burmaç), İleriyoz (Leryoz), Kelemez (Kilimli), Keçi Adası, İstanköy (Kos), Sakarcılar, İncirli, Çerte, İleki (İlyaki), Sömbeki, Rodos, Limoniye, Herke, Kerpe, Çoban Adası (Kaşot), Ardacık, İstanbulya, Meis olarak sıralanır.

Ç. KUZEY SPORAT ADALARI

Kuzey Ege'nin batısındaki irili ufaklı 80 ada ve adacıktan oluşan Kuzey Sporlat Adaları, Egriboz ve Andros Adası Yunanistan kıyılarına Ege Denizinden yapılacak bir taarruzda birer basamak teşkil ederler, ayrıca kıta Yunanistan topraklarını korunmasında ise ileri karakol durumundadır⁶¹.

---

⁶¹ Belen, s. 42

D. KIKLAT ADALARI

Menteşe Adaları (Oniki Ada) ile birlikte kuzey güney istikametindeki bütün deniz yollarının kontrol altında bulunmasını sağlamaktadır⁶². Coğrafi konumu itibariyle Yunanistan anakarasına yakın durumda bulunan Kiklat Adalar grubunun bazıları şunlardır; Andre, İstendin, Mürtad, Bara, Nakşa, Yamurgi, Aniye.

E. GÜNEY EGE ADALARI

Bu adalar grubu, Ege Denizi'nin güney sınırını oluşturmaktadır. Bu adalar içerisinde bulunan Girit, Adalar Denizinin en büyük adasıdır. Stratejik açıdan, Ege Denizinin güney kilidi sayılan Girit adası Ege Denizine girip çıkan tüm deniz yollarını, önemli bir oranda da Akdeniz yollarını kontrol eder ve o yollara egemen bir konumdadır.⁶³ Bu adalardan bazıları şunlardır; Çuha, Sikliye, Girit.

F. EGEMENLİĞİ DEVREDİLMEMİŞ ADALAR

Yunanistan'ın, karasularını 1936'da 3 milden 6 mile çıkartarak Türkiye'yi sıkıntıya soktuğu; şimdi de 6 milden 12 mile çıkartacak olursa tamamen bu bölgeye hapsedeceği göz önüne alındığında Egemenliği devredilmemiş adaların önemi daha da iyi anlaşılıyor. Egemenliği devredilmemiş adaların karasuları Ege'nin yaklaşık yüzde beşini oluşturuyor.

Başeren ile Kurumahmut, "Ege'de Gri Bölgeler Unutul(may)an Türk Adaları" başlığıyla akademik çalışmasında belirtildiği üzere, Kardak'tan başlayan egemenliği devredilmemiş adalar listesi Mentşe Adaları bölgesinde genişliyor. Eritre-Yemen kararının getirdiği yorumdan ve Osmanlı Arşivleri'ndeki bilgilerden yararlanılarak belirlenen, egemenliği devredilmemiş 150 kadar adanın önemli olanlarından bazıları şöyle: Kardak, Eşek Adası (Gaidaros), Nergiscik (Mandıraki),

---

⁶² Belen, s. 42

⁶³ Belen, s. 43

Bulamaç (Farmakonisi), Keçi (Pserimos), Kızkardeşler (Adelfia), Sirina, Üç Adalar (Plakhida), Safran Adaları (Sofrana), İstakida (Astakidhapula), Kandilli (Kandhelioussa), Koçbaba (Koçpapas-Levita), Sirina Ardıççık (Zenari-Kinaros), Kendiroz (Liadi), Hurşid (Furni), Fornoz (Fimena) ve Koyun Adası.⁶⁴

III. EGE DENİZİNİN SINIRLARI

Ege Denizi'nin sınırları, her zaman fikir ayrılıklarının ve tartışmaların odak noktası olmuştur. Akdeniz ile Ege Denizi arasında doğal bir sınır bulunmaktadır. Ege Denizi'nin güney sınırı konusunda Türkiye ile Yunanistan'ı bağlayan ikili yada çok taraflı herhangi bir anlaşma bulunmamaktadır. Merkezi Fransa'nın Monaco kentinde olan dünyadaki okyanus ve denizlerin sınırlarını belirten Uluslararası Hidrografi Bürosunun yayınladığı 1953 tarihli "SP 23 Limits of Ocean and Seas" dokümanında mevcut olan sınırlar bize bu konuda bir fikir verebilmektedir(EK-4). Ancak, bu dokümanın devletleri bağlayıcı yanı bulunmamaktadır. Uluslararası Hidrografi Konferansı kararları doğrultusunda bu dokümanın güncelleştirilmesini sağlamak amacıyla başlatılan çalışmalar sonucunda 1986 yılında hazırlanan 4. taslağında yer alan sınırlarda da önemli bir değişiklik mevcut değildir. İlk doküman incelendiğinde aralarındaki farkın, Çuha (Kitira) Adasının Ege Denizi dışında bırakılması olduğu görülmektedir. Ege Denizi sınırının, EK-4 deki haritada belirtildiği gibi olması coğrafi gerçekler açısından daha uygun olacaktır. Burada sınır Ege Denizini güneyden kapatan adaların en uzak burunlarından geçirilmiştir. Bunun nedeni, Ege adalarına Akdeniz'den gelindiğinde Ege'nin fiilen buradan başlamış olduğu gerçeğidir. Bu sınırın Dalaman Çayı ağzından başlatılmasının nedeni, Türkiye'nin coğrafi bölge düzenlemesinde Dalaman Çayı'nın Ege Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi'ni ayıran uygulamasıyla tutarlılık sağlamasıdır. Ege Denizi'nin kuzey sınırı ise, bu denizi Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı yoluyla Karadeniz'e bağlayan Çanakkale Boğazı'nın girişindeki Kumkale ve Mehmetçik fenerlerini birleştiren hattır⁶⁵.

⁶⁴ Kurumahmut, Ali / Başeren, Sertaç Hami, Ege'de Gri Bölgeler Unutul(may)an Türk Adaları, Ankara, 2004., s.18

⁶⁵ Kurumahmut, Adalar..., s.3

Bu bilgiler ışığında, Ege Denizi sınırlarını: Kumkale, Dalaman Çayı ağzı, Rodos Adası'nın kuzey ucu Zonari Burnu (36°27'30"K - 28°13'15"D), Rodos Prasson Burnu (35°32'45"K - 27°45'00"D), Kerpe Kastellos Burnu (35°23'48"K - 27°8'12"D), Girit'in güney kıyıları, Büyük Çuha (Kitara) batı kıyıları, Mora Yarımadası güneyindeki Elafonisos Burnu'nu birleştiren hatlar olarak değerlendirmek mümkündür.

Ege Denizi, bugünkü kabuk yapısının gösterdiği karakter itibarı ile bir kıta denizi özelliği taşımaktadır⁶⁶. Ancak, üç tarafının kara kıtası ile çevrilmiş olması, diğer yanının Girit Adası tarafından kapatılmış konumda bulunması ve Girit Adasının çevresinden geçilerek Akdeniz'e bağlanması nedeniyle, "yarı kapalı deniz" durumundan da söz etmek mümkündür⁶⁷.

Yer Bilimciler, Ege Denizinde doğal bir sınır saptamak maksadıyla bugüne kadar yoğun bir şekilde jeofizik araştırmalar yapmıştır. Bunun sonucunda da, Ege Denizi'nin doğu kısmındaki trendlerin Batı Anadolu'daki trendlerle aynı olması nedeniyle adaların Anadolu'nun biz uzantısı olduğunu, ayrıca bu trendlerin yaklaşık doğu batı doğrultusunda uzandığını ve Yunanistan yakınlarında yön değiştirerek Yunanistan'dan gelen yaklaşık kuzey güney trend yönünü aldıklarını belirlemişlerdir⁶⁸.

Ege Denizi'nin batimetrik (derinlik) haritası (EK-7) incelendiğinde, Boğazköy, Saruhan ve Menteşe Adaları'nın Türkiye anakarasının doğal uzantısı üzerinde olduğu görülmektedir. Kuzeyden güneye doğru "S" çizen çok açık bir kıtasal ayırım bölgesi (abyssal zone), Ege Denizi'ni tabii olarak ikiye bölmektedir. Bu bölge, sadece jeomorfolojik bakımdan değil, aynı zamanda jeolojik ve jeofizik özellikleriyle de yer kabuğunun iki plakasını ayıran bir sınır bölgesine tekabül etmektedir⁶⁹. Bu kıtasal ayırım bölgesi, bazı bilim adamlarınca Asya ve Avrupa'nın denizaltındaki sınırı sayılmaktadır⁷⁰. Bazı haritalarda ise bu ayırım bölgesi esas alınarak "Ege Denizi Asya ve Avrupa Kıtalarını ayıracak şekilde bir hatla ortadan ikiye bölünmektedir."⁷¹ Haritada

⁶⁶ **Tuncer, Emre**, Ege Denizi Doğal Uzantısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, 1992, s.25

⁶⁷ **Cin**, s.56

⁶⁸ **Biröl**, s.22

⁶⁹ **Eriñç-Yücel**, s.11-48

⁷⁰ **Philippson A.**, Das aegaesische Meer und seine Inseln, Bd., IV, 1959, s. 24-25 (Eriñç-Yücel, a.g.e., s.11'den naklen)

⁷¹ **Kurumahmut**, s.3

Saroz Körfezinden başlayarak güneye doğru S şeklinde kanyonların bulunduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak da özellikle, Kuzey Ege'nin Anadolu'nun doğal bir uzantısı olduğu anlaşılmaktadır.

IV. EGE DENİZİ KARASULARI

Türkiye ve Yunanistan arasında mevcut, Ege Denizi kaynaklı sorunların, en popüler olanı, tarafların uygulamaları çerçevesinde, kuşkusuz karasuları meselesidir.

Ege Denizi, coğrafi ve jeolojik özellikleri ile üzerindeki çok sayıda adanın varlığı ve konumları nedeniyle özellik arz eden ve iki kıyıdaş devlet olan Türkiye ve Yunanistan kıta ülkelerinin kıyılarıyla çevrilen yarı kapalı bir denizdir. Türkiye ve Yunanistan'ın taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve özel durumlar Ege Denizi'nin hukuki statüsünü belirlemektedir.

Ege Denizi ile ilgili en önemli sorunlardan biri olan karasuları sorunu, esasen Yunanistan'ın karasularını 6 deniz milinden 12 deniz miline çıkarmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Ege'de çok sayıda Yunan adası⁷² olduğu ve adaların da karasularının bulunduğu dikkate alındığında, bu artırım neticesinde, Ege Denizi'nin çok büyük bir kesimi Yunanistan'ın egemenliğine girmiş olacaktır⁷³.

Ege denizinde Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan sorunlar, iki ülkeyi sık sık sıcak çatışmanın eşiğine getirmekte bu sorunlar, uluslararası hukuk sorunu olarak önemlerini korumaya devam etmektedir. Taraflar arasında uyuşmazlık konusu sorunların temelinde, Ege denizi'nin kendine has, çok özel karakteristik bir yapıya sahip olması yatmaktadır. Eski bir kara parçasının çökmesi ve bu alanın Akdeniz'in suları ile

---

⁷² Bazı Yunan kaynaklarına göre Ege'deki ada sayısı 2000-3000 arasında değişmektedir. Ancak Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı'nca yapılan çalışmalar neticesinde, bu sayının 1800 civarında olduğu ve bunların yaklaşık 100'ünde insanların yaşadığı öğrenilmiştir.

⁷³ Ege Denizi'nin alanı 213.016 km² olup, bu alanda adaların alanı 22.894 km² dir. 6 mil karasularına göre Türk karasuları alanı %7.5, Yunan karasuları alanı %41.5, açık deniz alanı ise %51'dir. Yunanistan'ın karasularını 12 deniz miline çıkarması halinde bu oranlar sırasıyla %9,6 , % 61,3 ve %29.1 olacaktır. Başka kaynaklarda bu oranlar biraz farklı olarak verilse de, bu manevra ile Yunanistan'ın çok karlı olacağı sonucu açıkça ortaya çıkmaktadır.

kapanması sonucu oluşmuştur. 214.000 km² yüzeye sahip olan Ege Denizinde, adalar 23.000 km²'lik bir alan kaplamaktadır. Bu adalardan 3049 tanesi, Yunanistan'a aittir. Türkiye ise Ege Denizinde sayısı 60'ı bulan ada ve adacığa sahiptir⁷⁴. Yunanistan'a ait adaların bazıları Türk anakarasının doğal uzantısı üzerinde yer almakta, bazıları ise Türk kıyılarına birkaç mil mesafede bulunmaktadır.

Örneğin; Samos 1, Kos 2, Lesbos 5, Chios 5, Phodos 9 mil mesafededir. En geniş yeri 240 mil olan Ege oldukça dar bir alan niteliği taşıyan yarı kapalı bir denizdir⁷⁵.

Ege Denizi, Çanakkale Boğazı üzerinden İstanbul'a ve oradan Karadeniz'e geçiş trafiğinde uluslararası ulaşımda büyük öneme sahiptir. Bu denizin en çarpıcı özelliği, çok girintili çıkıntılı olması ve birçok ada ve adacıkların varlığıdır. Bu özel coğrafi durum, deniz alanlarının sınırlandırılması konusunda, birçok probleme neden olmaktadır. Türkiye ve Yunanistan arasında yıllardır süregelen ve bir türlü çözüm bulmayan Ege sorun, siyasi boyutları çok geniş ve kapsamlı bir konudur⁷⁶.

Bu konuyu her iki devlet için önemli kılan birçok unsur vardır. Bu unsurların başında, Ege Denizinde siyasi sınırların belirlenmesi yatmaktadır. Ege'de bu sınırların belirlenmesinde en önemli etken; ada, adacık ve kayalıklardır. Yunanistan, Anadolu'nun içlerine kadar sokulmuş olan tüm ada ve adacıkların sahip oldukları karasuları ve hava sahasından yararlanarak, iki ülke arasındaki deniz sınırlarını Türkiye'nin ana kıta karasuyu sınırından geçirmek istemektedir. 1923 Lozan Andlaşması ile Ege Denizinde oluşturulan hukuki statünün, zaman içinde, Yunanistan'ın "de facto" uygulamalar ile Türkiye aleyhine geliştiği görülmektedir. Bu nedenle, diğer sorunların yanında Türk-Yunan Karasuları Sorununun, en büyük kaynağı Ege'deki Yunanistan'a ait adaların varlığı ve bunlara verilmeye çalışılan hak ve yetkililerdir. Bu bakımdan, Ege Denizi'ndeki

---

⁷⁴ **Pazarıcı, Hüseyin**, Doğu Ege Adalarının Askerden Arındırılmış Statüsü, Ankara, 1986, s.4-5

⁷⁵ **Odman, Tefik**, Karasularının Genişliği Sorunu, Ankara, 1990, s.145, **Kutluk, Deniz**, Ege'de Endişe Yunan-Türk Anlaşmazlığı, Dz.K.K.Dergisi Sayı.568, 1997, s.9)

⁷⁶ **Kuran**, s.117

adaların hukuki statülerinin ve aidiyetlerinin ortaya çıkması büyük önem kazanmaktadır⁷⁷.

V. ULUSLARARASI ANDLAŞMALAR ÇERÇEVESİNDE KARASULARI

Türkiye ve Yunanistan arasındaki karasularına ilişkin uzlaşma ve dengenin Lozan Andlaşmasında kurulduğu söylenebilir. Andlaşmada, karasularının genişliğine ilişkin açık bir hüküm olmasa da, Andlaşmanın deniz yan sınırları ve karşılıklı deniz sınırlarına ilişkin hükümlerinde ve Konferans zabıtlarında, tarafların karasularının 3 deniz mili genişlikte olması anlayışıyla hareket ettiklerini doğrulayan belirtiler bulmak mümkündür⁷⁸. Lozan Barış Antlaşması, karasularının genişliğini belirleyen herhangi bir hüküm içermezken, ana metnin 6. ve 12.maddeleri, aksi hüküm olmadıkça Anadolu kıyısına üç milden daha az bir mesafede bulunan adaların egemenliklerinin Türkiye'ye ait olduğuna değinmektedir⁷⁹.

Lozan Andlaşmasıyla kurulan denge, Yunanistan'ın 230 sayılı Kanunu ile bozulmuştur. Söz konusu Kanun, karasularının 6 mil olduğunu kabul etmiştir⁸⁰.

Uluslararası alanda çok sayıda devletin katılımıyla gerçekleştirilen 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinden önceki, Deniz Hukuku alanındaki konferanslar Ege'de fazla sürtmeye yol açmamıştır. Çünkü, birçok devlet tarafından uygun görülen 3 deniz mili uygulamasına rağmen, 6 mil uygulamaları da pratikte bunun işlerliğinin bulunduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, 1982 tarihli BMDH Konferansı daha önce 1958 ve 1960 yıllarındaki konferanslarda çözümünün istisnai olacağı anlaşılan “karasuları genişliği” meselesini çözmek için toplanmıştır⁸¹.

---

⁷⁷ **Pazarıcı, Hüseyin**, Ege Adalarının Hukuksal Statüsü, Ege'de Deniz Sorunları Semineri, A.Ü.S.B.F. Yayınları, No:552, s.93, Ankara, 1986

⁷⁸ **Özman, Aydoğan**, Ege Deniz Sorunları Semineri, Ankara, 1986, s.176

⁷⁹ **Soysal, İsmail**, Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, C.I, Ankara, 2000, s.88-90.

⁸⁰ **Kabaalioğlu, Haluk**, Ege Sahanlığı Uyuşmazlığında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Laheyde Savunulan Yunan Görüşleri, Danıştay Dergisi, 1979, Sayı.34-35, s.107

⁸¹ **Schmitt**, s.4.

A.1958 TARİHLİ DENİZ HUKUKU KONFERANSINDA KARASULARI

Karasuları genişliği sorunu, 1958 tarihli Cenevre Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansında tartışılmış ancak bir sonuca bağlanamamıştır. Bunun en önemli nedenlerinde biri, devletlerin farklı çıkarlarının çatışması ve bu sebeple 3 mil ile 200 mil arasında değişen karasuları genişliği uygulamaları olmuştur. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Komisyonu karasuları konusunda birçok yönleriyle ele almıştır. Komisyonun en çok üzerinde çalıştığı konu karasularının genişliği ve sınırlandırılması olmuştur⁸². Komisyon 12 mile kadar bir karasuları sınırlandırılması yapılmasının uygun olacağı görüşünü savunmuştur. 12 milin üzerinde bir sınırlandırmanın “denizlerin serbestliği” prensibini ihlal edeceğini ve bu nedenle devletler hukukuna aykırı olacağını belirtmiştir⁸³.

1958 Konferansında devletler karasuları genişliği konusundaki farklı uygulamalarından dolayı, değişik öneriler getirmişler; ancak karasularının azami genişliğine ilişkin bir uzlaşma sağlanamamıştır.

Sonuçta; karasularının hukuki rejimine ilişkin “Karasuları ve Bitişik bölge” sözleşmesi kabul edilmesine rağmen, karasularının genişliğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Cenevre Konferansı, karasularının genişliği sorununu, çözememesine rağmen, bitişik bölgenin genişliği ve bu bölgedeki Devlet yetkilerinin niteliği konusunda bir düzenleme getirebilmiştir. Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 24. maddesine göre, bitişik bölgenin genişliği karasularının ölçüldüğü esas hattın itibaren, 12 mili aşmayacaktır. Karasularının genişliği, bitişik bölgenin azami genişliğinden fazla olmayacağına göre, daha sonra karasularının genişliğine ilişkin yapılacak bir düzenlemede genişliğin 3 ile 12 mil arasında tespit edilmesi gerekli olmuştur⁸⁴.

B.1960 TARİHLİ DENİZ HUKUKU KONFERANSINDA KARASULARI

1958 Cenevre Konferansı kapanırken, Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna deniz hukukuna ilişkin tüm sorunlar çözülemediğinden ikinci bir konferansın

---

⁸² Akan, s.62

⁸³ Baykal, Ferit Hakan, Karasularının Azami ve asgari genişliği, İstanbul, 1998, s.193-194

⁸⁴ Kuran, s.74

toplanmasını önermiştir. Konferansın bu talebine uygun olarak Genel Kurul 10 Aralık 1958 tarihinde aldığı kararla yeni bir konferansın toplanması için çağrıda bulunmuştur.

İkinci Deniz Hukuku Konferansı, 17 Mart 1960 tarihinde Cenevre’de toplanmış ve 26 Nisan 1960 tarihinde “karasularının genişliği” konusunda bir uzlaşma sağlanmadan sonuçlanmıştır. Konferansın toplandığı tarihlerde, devletlerin karasularının genişliğine ilişkin uygulamalarına bakıldığında yine tek düze bir uygulamanın olmadığı, 3 mil ile 200 mil arasında değiştiği, ancak 3 milin üzerinde çeşitli oranlarda karasuları genişliğine sahip devlet sayısını çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir⁸⁵.

1960 Konferansında karasularının genişliği konusunda devletler çeşitli görüşleri sürmüşler ve farklı önerilerde bulunmuşlardır⁸⁶.

1930 La Haye Konferansından sonra üçüncü defa karasularının genişliği konusunda toplanan devletler, 1960 konferansında da karasuları genişliği konusunda bir anlaşma sağlayamamışlardır.

C. 1982 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİNDE KARASULARI

1960 tarihli Deniz Hukuku Konferansında karasuları genişliği ve balıkçılık sınırlarının tespitinde uzlaşma sağlanamaması, devletlerin karasuları genişliği konusunda 12 mil uygulamaları ve daha geniş münhasır balıkçılık taleplerinde hızlı bir artışa neden olmuştur⁸⁷. Bu gelişme, deniz hukukunun birliğini tehdit eder hale gelmiştir.

3 Aralık 1973 tarihinde açılan ve 1982 yılına kadar süren Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Konferansında karasularının genişliğinin 12 mil olarak tespit edilmesi yönünde güçlü bir eğilim ortaya çıkmıştır⁸⁸.

---

⁸⁵ Baykal, Karasularının...,s.193-194

⁸⁶ Baykal, Karasularının...,s.195

⁸⁷ Baykal, Karasularının...,s.198

⁸⁸ Toluner; s.90

Ancak, böyle bir hükmün andlaşma metninde yer alması için devletlerin çatışan çıkarlarının bağdaştırılması gereği, ortaya çıkmıştır. Karasularının 12 mil genişlikte tespiti, arasında bir açık deniz alanı bulunan ve bu nedenle uluslararası ulaşımın açık denizlerin serbestliği ilkesi uyarınca serbest yapılabildiği çok sayıda boğaz sularının karasuları rejimine tabi olması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum deniz ulaşımının serbest olmasında büyük çıkarı olan büyük denizci devletlerin çıkarlarına ters düşmektedir.

Neticede, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı gerek 1958 Birinci Deniz Hukuku Konferansında, gerekse 1960 İkinci deniz Hukuku Konferansında üzerinde uzlaşma sağlanamayan karasuları genişliği konusunu bir çözüme kavuşturmuştur⁸⁹. Konferansta tartışılan nokta karasularının azami 12 mile kadar tespit edilmesi değil, bu genişliğin esas alınarak karasularının özel coğrafi konuma sahip deniz alanlarında, kıyıları bitişik ya da karşılıklı olan devletler arasında sınırlandırmanın hangi ilkelere göre yapılacağı konusu olmuştur. Türkiye, Karakas toplantısında deniz alanlarının sınırlandırmasına ilişkin, özellikle Ege denizi sorununu göz önünde tutarak, çeşitli görüşlerini belirtmiştir. Türkiye'nin görüşüne göre, 12 mil genişlik azami genişliktir. Ancak, her devlet coğrafi konumu ne olursa olsun karasularının genişliğini 12 mile kadar tespit etmek hakkına sahip değildir. Devletler karasularının genişliğini tespit ederken, komşu kıyıdaş devletlerin haklarına ve çıkarlarına zarar veremezler. Karasularının genişliği, bir başka devletin karasularını açık denizde ayıracak şekilde tespit edilemez. Coğrafi özellikleri olan yarı kapalı denizlerde karasularının genişliği, komşu devletler arasında hakkaniyet ilkeleri uyarınca anlaşma yoluyla tespit edilmelidir⁹⁰.

Sözleşmenin, karasularının sınırları başlıklı 2. kısmında yer alan karasularının genişliği başlıklı 3. maddesinde aşağıdaki hüküm yer almaktadır.

“Her devlet karasularının genişliği, iş bu sözleşmeye uygun olarak belirlenen esas hatlardan başlayarak 12 deniz milini aşmayacak bir sınıra kadar tespit etme hakkına sahiptir.”

---

⁸⁹ 1982 B.M.D.H.S. m.3

⁹⁰ **Kuran**, s.76

Sözleşme, kıyı devletlerine 12 mile kadar varan bir karasuyu'na sahip olma hakkını ilke olarak tanımaktadır.

Bu düzenleme uyarınca, 12 mil genişlik, bir diğer ifade ile devletin karasuları üzerinde yetki kullanabileceği alanın azami sınırı 12 mil olarak ortaya konmaktadır. Bu hüküm uyarınca, hiçbir devlet sözleşmeye taraf devletlere karşı karasularının genişliğinin 12 milden fazla olduğunu bağlayıcı olacak biçimde ileri süremez. 12 milden fazla bir genişlik daha önceden uluslararası uygulamada da kabul edilmediğinden, 1982 Sözleşmesinin 3. maddesi beyan edici bir nitelik taşımaktadır⁹¹. Sözleşmeye taraf devletlere 12 mile kadar varan karasuları genişliğini tespit etmek konusunda bir takdir hakkı tanınmıştır. Ancak, bu takdir hakkı mutlak anlamda bir hak değildir.

Kıyı devletine tanınan bu belirleme hakkının, coğrafi ve hukuksal nedenlere bağlı olarak bir takım kısıtlamalara uğraması olasılığı da yine bu sözleşmenin 15.maddesi ile öngörülmektedir⁹².

Coğrafi ve hukuki nedenlerden dolayı kısıtlanabilir. Uygun olan kıyılarda karasuları genişliğinin tespit edilmesi, beraberinde karasularının sınırlandırılması sorununu getirmez. Ancak, bazı deniz alanlarının özel konumu nedeniyle, karasularının genişliğinin tespit edilmesi, aynı zamanda karasuları sınırlandırılması problemini de getirebilmektedir⁹³.

1982 sözleşmesinin 3. maddesinde yer alan hüküm özel nitelikteki hükümlerle sınırlandırılmış değildir. Kendine has özellikleri olan deniz alanları için özel hüküm getirilmemiş olmasını her türlü kıyı kesimi için 12 mil kuralının geçerli olacağı biçiminde yorumlamak gerekir. Çünkü; karasularının genişliğinin tespit edilmesi, kıyı kesiminin özel durumları nedeniyle, beraberinde komşu kıyı devletleri arasında sınırlandırma sorununu ortaya çıkararak, karasuları genişliğine siyasi hukuk bir nitelik kazandıracaktır⁹⁴.

---

⁹¹ Toluner; s.96

⁹² Pazarıcı, Hüseyin, Uluslararası..., II.Kitap, s.259.

⁹³ Baykal, Karasularının..., s.203

⁹⁴ Toluner, s.96

Her devlet, karasuları sınırlandırmasını, kendi iç hukuk mevzuatında yapmasına rağmen, bu işlemin sonucu doğrudan doğruya uluslar arası bir nitelik taşır. Uluslararası Adalet Divanı'nın İngiltere ve Norveç arasındaki Balıkçılık davasına ilişkin 18/12/1951 tarihli kararında ve İngiltere ve İzlanda arasındaki Balıkçılık davasına ilişkin 25/7/1974 tarihli kararında şöyle denmektedir.

“Deniz alanlarının sınırlandırılmasının daima bir uluslararası yönü vardır. Bu hiçbir zaman kıyı devletinin iç hukukunda açıkladığı biçimiyle tamamen onun iradesine bağlı olamaz. Sınırlandırma işleminin, bu konuda sadece kıyı devletinin yetkili olması sebebiyle, tek taraflı bir işlem olması gerektiği zorunlu ise de, sınırlandırmanın diğer devletlere karşı geçerliliği uluslararası hukuku ilgilendirmektedir.”⁹⁵ 1982 Sözleşmesinin 3. maddesinde kıyı devletine karasularının genişliği azami 12 mile kadar tespit etmek hakkının, herhangi bir şekilde kötüye kullanılması, sözleşmenin genel hükümlerinden biri olan, İyiniyet ve hakların suistimal edilmesi başlıklı 300. maddesi ile önlenmektedir⁹⁶.

Söz konusu hüküm uyarınca, sözleşmeye taraf devletler yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getirecekler ve kendilerine tanınmış olan hakları yetkileri ve özgürlükleri kötüye kullanmayacaklardır.

Bu nedenle, her devlet karasuları genişliğini tespit ederken, kıyılarının genel durumunu, bölgenin coğrafi özelliklerini, komşu devletlerin deniz alanlarından yararlanmalarını hakkaniyete aykırı bir şekilde engelleyip engellemediği, tüm uluslararası toplumun açık deniz alanındaki yararlanmaları göz önünde bulundurulacaktır. Kıyı devletinin, sözleşmenin kendisine tanıdığı takdir hakkını keyfi olarak değil, objektif kıstaslara göre kullanması gerekir.

Sözleşmenin 300. maddesinde yer alan, iyiniyet prensibi, her uluslararası sözleşmenin uygulanmasına ilişkin olarak, uluslararası hukukun öngördüğü genel nitelikli bir kural olup, sözleşmeye farklı bir içerik kazandırmamıştır⁹⁷. Bu nedenle, bu

---

⁹⁵ Kuran, s.77

⁹⁶ Gündüz, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilat Hakkında Temel Metinler, İstanbul, 1998, s.457

⁹⁷ Toluner, s.98

prensibin, somut bir olayda uygulanıp uygulanmayacağı, ilgili devletlerin tutumlarına ve somut olayın unsurlarına bağlı olacaktır.

III. Deniz Hukuku Konferansı'nda Türkiye'nin, özellikle Ege'nin özel şartları olan bir deniz olduğunu belirterek itiraz etmesine rağmen, devletlere karasularını 12 deniz miline kadar artırma hakkının verilmesi yeni bir sorunun başlangıcını teşkil etmiştir.

Karasuları sorununun en temel nedeni, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin karasuları genişliğini 12 mile çıkarma konusunda adalarda dahil devletlere verdiği yetkidir. 1982 Sözleşmesi 16 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, 1 yıl sonra Yunan Parlamentosunda kabul edilmiş ve Yunanistan karasuları genişliğini 12 mile çıkarma niyetini, açıkça ortaya koymuştur. Türkiye Sözleşmenin kabulü için yapılan oylamada aleyhte oy kullanmış ve sözleşmeye taraf olmayacağını açıklamıştır. Türkiye, 1982 Sözleşmesine taraf olmadığı sürece, 12 mil kuralı kendisine karşı ileri sürülemez⁹⁸.

Ç. 1982 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİNDEN SONRA DEVLETLERİN UYGULAMALARI

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku sözleşmesinin kabul edilmesinden sonra, devletlerin karasularının genişliğine ilişkin yaptıkları düzenlemelerde, azami 12 mil genişlik kuralına uydukları görülmektedir.

1980 yılı sonlarında, karasuları genişliği 12 mil olarak tespit eden devlet sayısı 80 iken, 31 Aralık 1990 tarihi itibarıyla 145 kıyı devletinden 112 tanesi karasularının genişliğini 12 mil olarak kabul etmişlerdir.

1990 yılı sonu itibarıyla, devletlerin karasuları genişliğine ilişkin uygulamaları şu şekildedir;

---

⁹⁸ Toluner, s.90-99

<u>Genişlik</u>	<u>Devlet Sayısı</u>
3 mil	9
4 mil	2
6 mil	3
12 mil	112
20 mil	1
30 mil	2
35 mil	1
50 mil	1
200 mil	12

Büyük deniz gücüne sahip gelişmiş devletler, uzun yıllar 3 mil genişlik kuralını savunurken, 12 mil genişlik kuralına karşı çıkmışlardır. 1982 Sözleşmesinde Transit Geçiş hakkının tanınmasıyla birlikte bu tutumları değiştirmişler ve 1980’li yıllarda karasularını 12 mil olarak tespit etmişlerdir⁹⁹.

1982 sözleşmesinden önce, 12 milin üzerinde karasuları genişliği uygulayan devletlerin büyük çoğunluğu, bunun kıyıya bitişik deniz alanlarındaki zengin doğal kaynaklardan faydalanmak ve korumak amacıyla yapmışlardır.

Uluslararası Deniz Hukukunda, karasularının asgari genişliği konusunda kesin bir kural olamamasına karşın, azami sınırı ise uluslar arası deniz hukukunun teamül kuralı haline gelen 12 deniz milidir.

---

⁹⁹ Kuran, s.78

VI. TÜRK MEVZUATINDA KARASULARI GENİŞLİĞİ

Türkiye, özellikle Ege Denizi'ndeki durumu dikkate alarak, 15.05.1964 tarihli ve 476 sayılı "Karasuları Kanunu" ile karasularının genişliğini 6 deniz mili olarak belirlemiştir. 6 deniz milinden daha fazla bir genişlik esası, "fiili mütekabiliyet" şartına bağlanmıştır. Anılan kanunun neticesinde, Türk karasuları Ege'de 6 deniz mili olarak uygulanmıştır. Ege'de bugünkü denge ortaya çıkmıştır. Bu durumda, Ege'nin %48.85'ini açık deniz alanı, %43.68'ini Yunan Karasuları ve %7.47'sini de Türk Karasuları oluşturmaktadır¹⁰⁰.(Ek-8)

476 sayılı Karasuları Kanunu, Ege Denizi'nde, altı mil sınırlandırması uygulamasının yanı sıra, karşılıklılık esası çerçevesinde, daha geniş karasuları uygulama hakkını ve karasularının genişliğini ölçmek için normal esas hatlar ya da Uluslararası Hukuk'un uygun gördüğü yerlerde düz esas hatlar metodunu uygulama hakkını saklı tutmuştur. Bu kapsamda, karşılıklı sahillerin altı milden az olduğu yerlerde ise taraflar arası bir anlaşmanın olmaması nedeniyle orta hat kuralı kullanılmıştır. Bu hat, uygulamada, Türkiye ile Yunanistan arasındaki karasuları sınırını oluşturmuştur.

Ancak, "fiili mütekabiliyet" ilkesinin, karasularını genişletme girişimi inisiyatifini diğer devletlere bırakması nedeniyle ortaya çıkan sakıncalar neticesinde 1964 tarihli kanun, 26.05.1982 tarih ve 2674 sayılı "Karasuları Kanunu" ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kanunun çıkarılmasının diğer bir amacı da; Türkiye'nin B.M.D.H.S. sonrasında, karasularının genişliği konusundaki tutumunu kuşkuya yer bırakmayacak şekilde açıklamak isteğidir¹⁰¹.

Kanunun 1. maddesinde aynen 476 sayılı Kanunda olduğu karasuları genişliği 6 mil olarak kabul edilmiştir. Aynı maddede Bakanlar Kuruluna "belirli denizler için, o denizlerle ilgili bütün özellikleri ve durumları göz önünde bulundurmak ve hakkaniyet ilkesine uygun olmak şartıyla, 6 deniz milin üstünde karasuları genişliği tespit etmek" yetkisi tanınmıştır. Bu yetkiye dayanarak, Bakanlar Kurulu "Kanunun yürürlüğe

¹⁰⁰ Gürel, Şükrü Sina, Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri, Ankara, 1993, s.76.

¹⁰¹ Kurumahmut, Adalar..., s.19.

girmesinden önce karasularının genişliği ile ilgili olarak Karadeniz ve Akdeniz’de mevcut olan durumun sürdürülmesini kararlaştırmıştır¹⁰².

Bugün, Türk Karasuları Ege’de 6, Karadeniz ve Akdeniz’de 12 mildir. 2674 sayılı Kanun “Mütekabiliyet İlkesi”ne yer vermemiştir. Bu ilkeyi içeren 476 sayılı Kanunun 2. maddesini 6. maddesi ile yürürlükten kaldırmıştır. Bu değişiklik başka nedenler yanında, özellikle karasuları genişliğinin tespitinde kabul edilen karşılıklılık ilkesinin karasularını genişletme girişimini diğer devletlere bırakmanın getirebileceği tehlikeleri ortadan kaldırma amacına yöneliktir. Bununla beraber bu değişiklik, esasa ilişkin bir değişiklik olarak görülmemelidir. Bundan sonra da fiili karşılıklılık, 6 milden fazla bir genişliğin hakkaniyet ilkesine uygunluğu tespit edilirken de önemli bir unsur olacaktır¹⁰³.

2674 sayılı Kanunun 2. maddesi “Türkiye ile kıyıları bitişik veya karşılıklı olan Devletler arasında karasuları anlaşma ile sınırlandırılır. Bu anlaşma bölgenin bütün ilgili özellikleri ve durumları göz önünde bulundurularak hakkaniyet ilkesine göre yapılır.” hükmünü içermektedir¹⁰⁴.

2674 sayılı Kanun ile Türkiye eski karasuları kanununda öngörülen mütekabiliyet ilkesinin kendi açısından anlamını açıklığa kavuşturmuş ve Üçüncü Deniz Hukuku Konferansında bu konuya ilişkin görüşü ile kendi iç hukuku arasında uyum sağlamıştır. Yeni Kanun 2. maddesi karasularının sınırlandırılması konusunda Türkiye’nin tavrını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Kanun gerek birinci gerek ikinci maddesinde “Hakkaniyet İlkesi”ne uygunluk esasını getirmiştir. Hakkaniyet ilkesine göre karar verecek Bakanlar Kurulu, karşılıklılık ilkesini de göz önünde bulunduracaktır.

---

¹⁰² Resmi Gazete 29/5/1982, Sayı 17708 Mükerrer 8/4742

¹⁰³ **Kuran**, s.80

¹⁰⁴ **Toluner**, Milletlerarası ..., s.72-78

VII. YUNAN MEVZUATINDA KARASULARI GENİŞLİĞİ

Karasuları konusunun, iki devlet arasında ciddi boyutlara ulaşabilecek bir sorun durumuna gelmesinin nedeni, Yunanistan'ın Ege'deki karasularını altı milin ötesine, 12 mile genişleterek, neredeyse bu denizin tamamına egemen olma arzusudur¹⁰⁵.

Yunanistan'ın buradaki temel amacı, 1982 BMDH Sözleşmesinin sadece üçüncü maddesine atıfta bulunarak, Ege'de karasularını 12 mile çıkarmak ve dengeyi kendi lehine çevirmektir. Ancak, Yunanistan, sözleşmenin, özelliği bulunan denizlerde işbirliğini öngören 15. ve iyi niyet kapsamını içeren 300. maddelerini görmezden gelmektedir. Aslında, Yunanistan'ın, bu sözleşmenin sadece üçüncü maddesi ile değil tüm maddeleri ile bağlı olduğunu görmek gerekmektedir.

Yunanistan Parlamentosu 31 Mayıs 1995 tarihinde, “1982 Tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin Uygulanmasıyla İlgili Anlaşmanın Onaylanması Hakkında Kanun” çıkararak sözleşmeyi onaylama işlemini tamamlamıştır¹⁰⁶. Bu kanuna göre; Yunanistan'ın, herhangi bir zamanda karasularını 12 deniz mili mesafeye kadar genişletme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Yunanistan'ın yönelebileceği, Türkiye'yi kendi karasularından açık denize çıkamaz hale getirecek olan böyle eşitsiz hak kullanımı Ankara tarafından “kabul edilemez” hatta bir “savaş nedeni-casus belli” olarak görülmektedir. Söz konusu Kanun, Ege'nin, Yunanistan'ın eline geçmesine imkân vermektedir. Bu durum, Türk gemilerinin Ege'de serbestçe hareket etmesini engelleyeceği gibi, sınırları henüz belirlenmemiş de olsa Kıta Sahaneliği üzerindeki *ipso jure* ve *ab initio*¹⁰⁷ haklarının elinden çıkmasına neden olmaktadır¹⁰⁸.

Yarı-kapalı bir deniz olan Ege'de, Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarması, hakkın kötüye kullanımını teşkil edeceği için sözleşmenin 300.maddesine

¹⁰⁵ Gürel, s.76.

¹⁰⁶ Sönmezoglu, Faruk, Türkiye-Yunanistan İlişkileri, Büyük Güçler, 2000, İstanbul, s.321.

¹⁰⁷ Söz konusu Latince terimler “yasa gereğince”, “hukuken” ve “başlangıçtan”, “en baştan” anlamındadır. Bkz. Ahmet Emin Dağ, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü, İstanbul, Anka Yayınları No:62, I.Basım, Mayıs, 2004, s.261 ve s.11.

¹⁰⁸ Pazarıcı, Ege Denizi..., s.113.

aykırıdır¹⁰⁹.

Yunanistan, sözleşmenin üçüncü madde hükmünün uluslararası örf ve adet hukukunun bir parçası haline geldiğini ileri sürmektedir. Ancak, yukarıda açıklanan gerekçelerle bu kuralın teamül oluşturması mümkün değildir. Ayrıca, aksi düşünülmesi durumunda dahi, oluşum aşamasından itibaren tutarlı itirazları çerçevesinde Türkiye'ye karşı kullanılmayacağı aşikardır.

Ege'nin birçok yerinde Türkiye ile Yunan adaları arasında 2-3 milden fazla bir mesafe bulunmamaktadır. Adaların, Anadolu kıtasına yakınlığı çerçevesinde karasularının sınırı ortay hat esasına göre çizilse dahi, böyle bir durum uluslararası hukukun hakkaniyet ilkesine uymayacağı gibi, ülkelerin de ulusal çıkarları gereği kabul edemeyeceği bir durumu oluşturacaktır¹¹⁰.

Yunanistan'ın karasularını 12 mil olarak kabul ettirmesi durumunda, Ege'nin %70'inden fazlası Yunanistan'ın karasuları, %9'undan azı Türk karasuları ve %19'a yakını da açık deniz alanı olacaktır¹¹¹(Ek-8). Şu anda Ege'de mevcut 6 millik karasuları genişliği esasına göre; Yunan karasuları, Ege'nin % 43,68'ni, yine Türk karasuları Ege'nin 7,47'sini kapsamakta olup, Açık deniz alanı Ege Denizi'nin %48,85'ni kapsamaktadır¹¹².

Yunan Parlamentosunda yapılmış onaylamanın karasularının genişletilmesi sonucu verecek bir girişim olmadığı yolundaki Yunan güvenceleri ve A.B.D.'nin müdahalesine rağmen, bugün için A.B.D.'nin müdahalesine rağmen, bugün için anlaşmazlık halen devam etmektedir¹¹³.

Bu tanıtıcı bilgilerden sonra karasuları ile ilgili olarak kabul edilen uluslararası sözleşmeleri, taraflar arasındaki görüşmeleri ve tarafların konuyu kendi çıkarları doğrultusundaki yorumlarını incelemek faydalı olacaktır.

---

¹⁰⁹ İnan, Yüksel / Başeren, H.Sertaç, Kardak Kayalıklarının Statüsü, Ankara, 1997, s.40.

¹¹⁰ Kut, Şule, Balkanlarda Kimlik ve Egemenlik, İstanbul, 2005, s.517.

¹¹¹ Gürel, s.76.

¹¹² Ünay, Bora, Türk ve Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.157

¹¹³ Kuran, s.117

VIII. YUNANİSTAN'IN KARASULARI SORUNUNA YAKLAŞIMI

1982 Deniz Hukuku Sözleşmesine göre karasuları şöyle tanımlanmıştır:

Kıyı devletinin egemenliği, ülke ve iç sularının adalar devletlerinde adalar sularının önünde karasuları denen bitişik deniz bölgesine uzanır. Bu egemenlik karasularının üzerindeki hava tabakasına, dibine ve dip altına uzanır¹¹⁴.

Yunanistan; büyük bir çoğunlukla onaylanan BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre karasularını 12 mile çıkarma yetkisine sahip olduğunu iddia etmektedir. Yunanistan sözleşmeyi imzaladığına göre Ege'de karasularını 12 mile çıkarma hakkına da sahiptir savunmasını yapmaktadır.

Yunanistan'ın bu konudaki tezleri şunlardır;

-Yunanistan 1982 tarihli B.M.D.H. Sözleşmesinin 3. maddesinde karasuları genişliğinin 12 mili aşmayacak bir biçimde tespit edilebileceği kuralının kabul edilmesi, bu kuralın genel ve herkes için geçerli bir kural olduğu şeklinde yorumlanmaktadır¹¹⁵.

Oysa, Sözleşmede öngörülen 12 mil genişlik azami bir genişliktir. Buna göre, hiçbir devlet karasuları genişliğini, 12 milden fazla tespit ederek, bunu diğer devletlere karşı ileri süremez. Sözleşmenin bu hükmü, beyan edici bir nitelik taşır. Taraf devletlere karasularını, herhalde ve durumda 12 mil olarak tespit etmek yükümlülüğü getirilmemiştir. Bu anlamda, sözleşmeye taraf devletlere, 12 mil sınırını aşmamak şartıyla, karasularının genişliği konusunda, bir takdir hakkı tanınmıştır. Devletlere tanınmış bu takdir hakkının, sözleşmenin 300. maddesinde yer alan hüküm çerçevesinde kullanılması gerekir. 300. maddeye göre, sözleşmeye taraf devletler, sözleşmeyle yüklenmiş oldukları yükümlülükleri, iyiniyetle yerine getirmek ve sözleşmede tanınmış olan hakları, yetkileri ve özgürlükleri, hakkın kötüye kullanılmasını oluşturmayacak bir tarzda kullanmak zorundadırlar. Ancak, bu yükümlülük sözleşmede yer almamış olsaydı

---

¹¹⁴ Bilge, Suat, Büyük Düş Türk - Yunan Siyasi İlişkileri 1919-2000, Ankara, 2000, s.225.

¹¹⁵ Pazarcı, Ege Adalarının..., s.89

bile, uluslararası hukukun uluslararası sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin genel bir kuralı olduğundan, yine de geçerli olması gerekirdi¹¹⁶.

-1982 tarihli B.M.D.H. Sözleşmesinin 121. Maddesine göre adaların karasuları, kara ülkelerindeki gibi sınırlanır. Ada deniz yükseldiği zaman, üstü kapanmayan suyla çevrili doğal bir kara alanıdır. Uluslararası hukuka göre, bir ülke egemenlik hakkını, karasularının altındaki deniz yatağında deniz yatağının altındaki toprak kütesinde ve üzerindeki hava sahasında aynen kullanabilmektedir. Karasularını genişleten bir ülke, egemenlik alanını da aynı oranda genişletmiş olur¹¹⁷.

Yunanistan, söz konusu sözleşme hükmünden yola çıkarak, ülkesel bütünlük ilkesini esas aldıklarını ve adalar ile kara ülkesi arasında ayırım yapılmamasını, adalarında kara ülkesi ile aynı karasuları genişliğine sahip olması gerektiğini savunmaktadır¹¹⁸.

Yunanistan'a göre, Ege Denizindeki Yunan adaları ile kıta ülkesi arasında ekonomik ve siyasi bir bütünlük mevcuttur. Bu bütünlük arasına, yabancı deniz alanlarının girmemesi gerekir. Zira, ülke bütünlüğü ve bölünmezliği ilkesi uluslararası hukukun kabul ettiği ilkedir. Buna göre, Ege Denizi'ndeki deniz alanlarının sınırlandırılmasında adaların hesaba katılması ve ülke bütünlüğü ilkesinin göz önünde bulundurulması gerekir. Yunanistan ile kendine ait adalar arasındaki en uzak mesafe 42 mildir. Birbirine çok yakın olan adaların birleştirilmesi suretiyle, esas hatların belirlenmesi ve adalara takımda rejiminin uygulanması da Yunanistan tarafından bu bağlamda ileri sürülen görüşlerdir¹¹⁹.

-Yunanistan, 12 deniz mili genişlik esasının genel kural oluşturduğunu ve B.M.D.H.S.'nin 3 üncü maddesinin teamül hukukunun bir hükmü olduğunu iddia

---

¹¹⁶ Kuran, s.119

¹¹⁷ Apatay, Çetinkaya., Yaşadıklarım ve Ege'de Olup Bitenler, İstanbul, 1995, s.514

¹¹⁸ Demirsoy, Selçuk; Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı Hakkında Rapor, Ankara, 1975; s.94,98

¹¹⁹ Odman, s.134

etmekte, bu nedenle karasularının genişliğini 12 deniz mili olarak belirlemenin, kıyı devletinin takdir yetkisine girdiğini ve kıyı devletinin bu yöndeki yetkisini dilediği gibi kullanabileceği tezini savunmakta ve Ege'de böyle bir sorunun varlığını kabul etmemektedir.

Yunanistan'a göre, kıyı devletinin karasuları genişliğini tespit etme yetkisi, kendi egemenliğinden doğan bir haktır. Uluslararası hukukun kıyı devletine tanımış olduğu bu hakkı, diğer devletler sınırlandıramazlar. Her devlet, kendi iç hukukunda karasuları genişliğini, takdir ve tespit etme yetkisine sahiptir.

Kıyı devletinin sahip olduğu bu egemenlik yetkisinin kullanılması da kendisini ilgilendiren bir konudur. Devlet, kendi yetkisini nasıl ve hangi yöntemleri kullanarak icra edeceğine, kendisi serbestçe karar verir. Bu yetkinin, diğer devletler tarafından sınırlandırılması, devletlerin egemenliği ve devletlerin eşitliği ilkesi ile bağdaşmaz. Dolayısıyla, Yunanistan gerek egemenliğinden doğan hakka dayanarak, gerekse 1982 Sözleşmesi'nin kıyı devletine tanımış olduğu yetkiye dayanarak Ege Denizi'nde karasularının genişliğini serbestçe tayin ve takdir etme yetkisine sahiptir. Bu yetkinin, diğer devletlerle paylaşılması veya diğer devletler tarafından sınırlandırılması söz konusu değildir. Karasuları genişliğini tespit etme yetkisi, kıyı devletinin egemenliğini ve kendi iç hukukunu ilgilendiren bir konudur¹²⁰.

-Yunanistan, deniz alanlarının sınırlandırılmasında eşit uzaklık ilkesinin genel kuralı, özel durumların istisnai kuralı oluşturduğunu savunmaktadır. Buna göre, komşu devletler arasında deniz alanlarının sınırlandırılması, andlaşma yoluyla yapılmalıdır. Andlaşma sağlanamaması halinde, eşit uzaklık ilkesinin uygulanması gerekir. Eşit uzaklık ilkesinin mutlak kural, özel durumların kural dışı olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Yunanistan, yalnız karasularının genişliğinin tespit edilmesinde değil, diğer tüm deniz alanlarının sınırlandırılmasında, bir andlaşma sağlanamaması halinde eşit uzaklık ilkesinin mutlak olarak uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür¹²¹.

---

¹²⁰ Kuran, s.120

¹²¹ Demirsoy, s.93, 96, 97.

Yunanistan'a göre 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinde ve gerekse 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinde yer alan hükümlerin aynı zamanda bir teamül kuralı değerini taşıdıklarını ve söz konusu hükümlerin açık olduklarını belirtmektedir. Bu hükümlere göre, sınırlandırmanın ilgili devletler arasında yapılacak bir anlaşma ile gerçekleştirilmesi gerekir. Anlaşmanın olmaması halinde, tarihi haklar ya da diğer özel durumlar başka türlü bir sınırlandırmayı gerektirmiyorsa, karasuları sınırlandırmasının, eşit uzaklık ilkesine göre gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sözleşmelerin ilgili hükümlerinde, önce eşit uzaklık ilkesinden sonra özel durumlar ve tarihi haklardan söz edilmesi böyle bir yorumun yapılmasını kolaylaştırmaktadır. İlgili hükümlerin sadece lafzi yorumundan hareket ederek, böyle bir sonuca varılması mümkündür. Ancak, böyle bir yorumun, sözleşmelerin ve ilgili hükümlerin amaç ve ruhuna ne kadar uygunluk gösterdiğinin belirlenmesi gereklidir. Zira, söz konusu ilkelerden birine, diğerine karşı üstünlük tanınması halinde, uygulamada çeşitli zorluklarla karşılaşılması mümkündür¹²².

-Yunanistan, Lozan Barış Andlaşmasına¹²³ ve 4/1/1932 tarihli Türkiye ve İtalya arasında imzalanan itilafnameye dayanarak, Türk karasularının genişliğinin 3 mil olması gerektiğini ileri sürmektedir.

Lozan Barış Andlaşmasındaki hükmü karasuları genişliğine bağlı olarak yorumlayan Yunanistan, Türkiye'nin bu Andlaşma ile karasularının genişliğini 3 mil olarak kabul ettiğini belirtmektedir.

Bu nedenle, Türkiye'nin 1964 tarihli ve 476 sayılı Karasuları Kanunda öngörülen düzenleme Lozan Barış Andlaşmasına aykırıdır. Zira, Karasuları Kanunu, Türk Karasularının Ege Denizi'nde 6 mil olduğunu ve bunun üzerinde karasuları genişliğinin tespitinin mütekabiliyet ilkesine göre belirleneceğini hükme bağlamaktadır. Yunanistan, Türkiye ile kendi arasındaki deniz alanlarının sınırlandırılmasının Lozan

---

¹²² Kuran, s.121

¹²³ Odman, s.131

Andlaşmasıyla gerçekleştirildiğini ve bu andlaşmadan sonra Türkiye'nin karasuların genişliğine ilişkin düzenlemelerinin uluslararası hukuka aykırı olduğunu savunmaktadır. Buna göre, Türkiye Lozan Andlaşmasıyla Ege Denizi'nde karasuları genişliğini 3 mil olarak kabul etmiştir. 3 milin üzerinde karasuları genişliğini tespit etmeye Türkiye'nin yetkisi bulunmamaktadır.

IX. TÜRKİYE'NİN KARASULARI SORUNUNA YAKLAŞIMI

Türkiye; Ege'de karasuları genişliğinin 6 deniz mili olduğunu ve böyle kalmasının da, hukuksal şartların yanında coğrafi özelliklerin ve tarihi şartların sebep olduğu zorunluluklardan kaynaklandığını ve B.M.D.H.S.'nin 3 üncü maddesi ile esasen “karasuları genişliği 12 deniz milidir” değil, “12 deniz miline kadar genişletilebilir” düzenlemesi getirildiğini belirtmektedir. Bu yaklaşım, 12 deniz milinin her denizde uygulanamayacağını dolaylı itirafı anlamına geldiği belirtmekte bu görüşün paralelinde aşağıdaki görüşleri savunmaktadır¹²⁴.

-Türkiye, karasularının genişliği konusunda, genel olarak kabul edilen ve dünyanın her bölgesinde uygulanacak bir kuralın bulunmadığını B.M.D.H. Konferansı boyunca dile getirmiş ve 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine taraf olmamıştır. Bu nedenle de, sözleşmede yer alan hükümlere uymakla yükümlü sayılamaz. Türkiye 12 mil genişlik ilkesine karşı açık ve kararlı bir tutum sergilemiştir. Dolayısıyla, 12 mil genişlik ilkesi ilerde bir örf ve adet kuralı niteliğini kazanmış olsa bile, Ege Denizi'nde Türkiye'ye karşı uygulanması hukuken mümkün değildir. Bu duruma uluslararası hukukta “ısrarlı itirazcı” (Persistent Objector) adı verilmektedir.

Yunanistan, 12 mil genişlik kuralının devletlerin çoğunluğu tarafından sözleşmede kabul edilmesinin bu kuralın genel ve tüm devletler tarafından uygulanacak bir kural olduğunu gösterdiğini ileri sürmektedir. Ancak, bu kural devletlerin büyük

---

¹²⁴ Türk Yunan Sorunları ve NATO Harp Akademileri Yayınları, 1999, İstanbul, s.95.

çoğunluğunun bu konudaki uygulamaları ile uluslararası bir teamül kuralı haline gelmiş olsa dahi Türkiye'ye karşı ileri sürülemez. Çünkü, Türkiye sözleşmeye taraf olmadığı gibi, bu kuralın oluşumuna başlangıçtan beri ısrarla ve açık bir şekilde karşı çıkmıştır. Tüm deniz alanları için coğrafi durumu ne olursa olsun 12 mil genişlik kuralının tek düze ve genel bir kural olarak kabul edilmesi uygun değildir. Zira, söz konusu madde karasularının 12 mil olarak değil, 12 mile "kadar" tespit edilebileceğini öngörmektedir. Madde hükmünün olağan anlamda yorumlanması gerekmektedir¹²⁵.

-Türkiye, Ege Denizi gibi kendine özgü bir takım niteliklere sahip yar-kapalı denizlerde, özel durumların göz önünde bulundurularak, karasuları genişliğinin hakkaniyet ilkesine uygun şekilde tespit edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

1982 tarihli B.M.D.H.S.'nin 3. maddesinde yer alan 12 deniz mili kriterinin sözleşmenin bütünü içinde değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede, sözleşmenin özellikle, sahilleri bitişik veya karşılıklı olan devletler arasında karasularının sınırlandırılması ile ilgili 15., kapalı ve yarı kapalı denizlerle ilgili 122., denizlerde kıyısı bulunan devletler arasındaki işbirliğini düzenleyen 123., iyi niyet ve hakkın kötüye kullanılması başlıklı 300. ve açık denizler üzerinde egemenlik iddialarının geçersizliği başlıklı 89. maddeleri ilgili görülmekte ve söz konusu maddeler dikkate alınarak 3. madde yorumlanmalıdır. Bu nedenle, Türkiye, Yunanistan'ın Ege'de 12 deniz mili karasuları kriterini uygulayabileceği iddiasına, yukarıda belirtilen hususların da dikkate alınarak, hakkaniyet prensibine göre "anlaşma" yoluyla tespit edilmesi gerektiği görüşü ile karşı çıkmaktadır.

Yarı kapalı denizlerde, kıyıdaş devletler arasında paylaşılacak deniz alanlarının, çok geniş olmadığı denizlerdir. Bu tür denizlerde, coğrafi özellikleri dikkate alınmadan genel kuralların uygulanması ile deniz alanlarının sınırlandırılması eşit bir durum bulunan devletler arasında, eşitsizlik yaratabilir. Böyle bir sonuç, deniz hukukunun temelinde olan hakkaniyet ilkesinde ters düşer¹²⁶.

---

¹²⁵ Kuran, s.123

¹²⁶ Toluner, s.95

Deniz alanlarının sınırlandırılması konusunda, genel kuralların uygulanması yerine, coğrafi özelliklerin göz önünde bulundurularak, andlaşma yoluyla bir çözüm bulunması devletlerin eşitliği ilkesine de uygun düşmektedir. Çünkü, deniz alanlarının sınırlandırılması, devlet yetkilerinin geçerli olacağı alanların tespit edilmesi anlamına gelmektedir. Karasuları genişliğini 12 mile kadar tespit edebilmek hakkı, komşu kıyı devletlerinin haklarına ve menfaatlerine aykırı olarak kullanılamaz. Özel coğrafi niteliklere sahip yarı-kapalı deniz alanlarında, tüm somut unsurların göz önüne alınarak, karasuları genişliğinin, kıyı devletleri arasında andlaşmayla tespit edilmesi hakkaniyet ilkesine uygun olacaktır.

-1958 tarihli Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesine ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine göre, eşit uzaklık ilkesi, taraflar arasında aksini öngören bir andlaşma yok ise veya diğer özel durumlar ve tarihi haklar farklı bir usulün uygulanmasını gerektirmiyorsa, karasularının sınırlandırılmasında uygulanacak bir usuldür.

Türkiye, sözleşmelerde yer alan eşit uzaklık ilkesinin mutlaka uygulanması zorunlu bir kural olmadığını düşünmektedir. Sözleşmelerin ilgili hükümlerinin önce eşit uzaklık ilkesinden, sonra tarihi hak ve özel durumlardan söz edilmesi, öncelikle eşit uzaklık ilkesinin uygulanacağı anlamına gelmez. Eşit uzaklık ilkesinin genel kuralı, özel durumların gerektirdiği yöntemin istisnai kural olduğunu bugün genellikle kabul edilmemektedir. Her iki yöntem arasında birine üstünlük sağlayan genel bir kural yoktur¹²⁷.

İlgili deniz alanında, özel durumların varlığı eşit uzaklık ilkesinin uygulanmasını engeller. Eşit uzaklık ilkesinin mutlak anlamda uygulanacağını kabul edilmesi durumunda, bazı coğrafi özelliklere sahip deniz alanlarında hakkaniyet aykırı sonuçlar verebilir. Bu nedenle, her iki deniz hukuku sözleşmeleri eşit uzaklık ilkesi ve özel durumlar istisnası unsurlarını öngören bir düzenlemeyi uygun bulmuşlardır.

---

¹²⁷ **Pazarıcı**, Ege Adalarının..., s.297

Her iki sözleşmede “özel durumlar” kavramının neleri kapsadığına ilişkin genel bir tanımlama bulunmamaktadır. Zaten, kavram olarak özel durumların genel geçerli bir tanımının da yapılması mümkün değildir. Zira, özel durumlar her somut olaya göre değişebilen durumlardır.

Uluslararası Hukuk Komisyonu da, bu kavramın kapsayabileceği birkaç örneği vermiş olduğu raporda belirtmiştir¹²⁸. Özel durumlar istisnasının kabul edilmesini öngören nedenler, örneğin; kıyının özel biçimi, sınırlanacak alanda ada ve adacıkların varlığı, ulaşım yollarının varlığıdır. Özel durumlar bu örneklerle sınırlı değildir. Her somut olayda, farklı boyutlarda ve niteliklerde özel durumların varlığı mümkündür. Ege denizi coğrafi özellikleri, kıyıların biçimi, ada ve adacıkların çok sayıda olması, önemli bir ulaşım yolu olması gibi nitelikleriyle özel durumlar istisnasının uygun olabileceği somut bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye, gerek 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesine ve gerekse 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinde taraf değildir.

Bu nedenle de, söz konusu sözleşmelerin ilgili hükümlerini uygulamak konusunda sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yoktur. Kaldı ki, Yunanistan’ın iddia ettiği gibi de eşit uzaklık ilkesi öncelikle uygulanması gereken vazgeçilmez bir kural değildir. Sözleşmelerin ilgili hükümlerinde, özel durumların bulunması karasuları sınırlandırılmasında her zaman ve her durumda eşit uzaklık ilkesinin değil, somut olayın özel şartlarını gözeterek hakkaniyete uygun bir çözümün amaçlandığını göstermektedir.

-Türkiye, Yunanistan’ın bir takımada devleti olmadığını, Ege Denizi’ndeki adaların siyasal ve ülkesel bütünlük ilkelerine göre tespit edilemeyeceğini savunmaktadır.

---

¹²⁸ Kuran, s.125

Takımada ve Takımada Devletleri kavramları, ilk kez 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin dördüncü kısmında "Takımada Devletleri" başlığı altında, 46. madde ile 54. maddeler arasında düzenlenmiştir¹²⁹.

Takımada, 46. maddenin (b) paragrafında: "birbirleri ile olan bağları coğrafi, ekonomik ve politik yönden bir bütün oluşturacak derecede sıkı olan veya tarihi açıdan bu şekilde kabul edilen ada kısımları, bunlara bitişik sular ve diğer doğal unsurlar da dahil olmak üzere, bir adalar grubu anlaşılır" şeklinde tanımlanmıştır.

Takımada devleti ise yine 46. maddenin (a) paragrafında: "bütünüyle bir veya birçok takımadadan oluşan ve başka adaları da ihtiva edebilen bir devlet" şeklinde tanımlanmıştır.

Bu tanımlara göre, bir devletin takımada devleti statüsü kazanabilmesi için devletin tamamı adalardan oluşmalıdır. Takımadayı oluşturan adalar ise, birbiriyle ekonomik, politik ve coğrafi bakımdan bir bütün oluşturmalı, bu durum tarihi bakımdan da kabul edilmelidir¹³⁰.

Pazarcı, "bir takımada, bir adalar grubunu, bunlar arasındaki suları, kayalıkları ve öteki doğal öğeleri kapsamaktadır. Ancak, bir adalar grubunda yer alan kimi adaların tamamının aynı devlete ait olmaması, bunların birlikte bir takımada oluşturmaya engel değildir. Bu öğelerin coğrafi, ekonomik ve siyasal açılardan bir bütün oluşturması yada tarihsel olarak bu biçimde değerlendirilmiş olmaları gerekmektedir." şeklinde belirtmektedir¹³¹.

Ancak, hiçbir kıta ülkesine sahip bulunmayan ve tamamen adalardan meydana gelmiş bir devlet, takımada statüsünden faydalanabilir. Bu yönüyle, Yunanistan'ın Ege Denizi'nde kimi ada gruplarına sahip olmasına rağmen, kıta ülkesine de sahip olması, onun takımada devleti statüsünden yararlandırılmamasını gerektirmektedir. Buna göre, takımada suları sadece "takımada devlet"lerine tanınan bir haktır¹³².

---

¹²⁹ Cin, s.105.

¹³⁰ Odman, s.157.

¹³¹ Pazarcı, Uluslararası ... II. Kitap, s.286.

¹³² Pazarcı, Uluslararası ... II. Kitap, s.286.

Bilindiği gibi, Ege Denizi'nde Yunanistan'ın çok sayıda adası vardır. Ancak, Yunanistan'ın yüzölçümü bakımından topraklarının çoğunluğu kıta ülkesinde bulunmaktadır. “Ayrıca, kıta ülkesi ile bazı adaları arasında açık deniz alanları yer alan Yunanistan'ın bir takımada devleti olmadığı ortadadır. Bu nedenlerle, Yunanistan'ın kıta ülkesine uygulanacak kuralların, adalara uygulanmaması gerekmektedir¹³³ .

Takımada ilkeleri 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ile gündeme ve hukuka yeni girmiş ilkelerdir. “Bu nedenle, Türkiye gibi bu ilkelerin bazı coğrafi konumlarda uygulanmayacağı görüşünü açıkça ileri sürmüş olan devletlere karşı, daha geniş bir kapsam içinde ileri sürülemezler¹³⁴ .

Sonuç olarak, takımadalar ve takımada devleti kavramları hukuka yeni girmiş kavramlardır. Ege Denizi'nde takımada devletlerine tanınan takımada suları, Türkiye'ye karşı ileri sürülemez. Çünkü, Türkiye bu ilkelerin, uygulanmasına başından beri tutarlı bir biçimde karşı çıkmıştır. Başından beri tutarlı bir biçimde karşı çıktığı için, Ege'de Türkiye'ye karşı uygulanması söz konusu olamaz. Zaten, Yunanistan bir takımada devleti olmadığı için, takımada suları da olmayacaktır. Çünkü, takımada suları sadece takımada devletlerine tanınmıştır¹³⁵ .

-Bir devlet karasuları genişliğini belirlerken, diğer bir devletin açık denizlere doğrudan çıkmasını engelleyemez. Karasuları genişliği, denizlerin coğrafi özellikleri göz önünde bulundurularak tespit edilmelidir. Böyle bir tespit ise, Ege'de tarihi oluşum içerisinde yapılmıştır ve karasularının 6 deniz mili olduğu kesin hükme bağlanmıştır. Türkiye, 6 milin üzerindeki bir genişlik esasını, egemenlik haklarına tecavüz olarak kabul etmektedir.

Türkiye, Üçüncü Deniz Hukuku Konferansında Karasuları genişliği tespit edilirken, coğrafi özellikleri olan denizlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini

---

¹³³ **Pazarcı**, Uluslararası ... II. Kitap, s.158.

¹³⁴ **Toluner**, Milletler..., Devletin Yetkisi, s.76.; Ayrıca, aynı sayfanın 40 nolu dipnotu şöyledir: “Türkiye, İkinci Komite'nin 12 Ağustos 1974 tarihli toplantısında, takımada ilkelerinin, ülkesinin tümü adalardan meydana gelmeyen devletlere de teşmilini kesinlikle reddettiğini belirtmiş; bu tür bir çözümün dar ve özellikleri olan Ege Denizi'ne uygulanması durumunda bu denizin tümüyle Yunanistan'ın iç sularına katılması gibi kabul edilemeyecek sonuçlara yol açabileceği vakasına dikkat çekilmiştir.

¹³⁵ **Cin**, s.106

ifade etmiştir. Karasularının genişliği bir başka devletin karasularını açık denizden ayıracak bir biçimde tespit edilmemelidir.

Yine, yarı-kapalı denizlerde coğrafi özelliklerin gözetilmesi yoluyla kıyıdaş devletler arasında, hakkaniyete uygun bir sınırlamanın yapılmasını savunmuştur.

Açık denize açılma hakkının engellenmemesi ilkesi 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesinin 4. maddesinde düz esas hatların kullanımına ilişkin prensiplerde yer almıştır. Aynı ilke, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin esas hatlarla ilgili 7. ve takımda esas hatları konusunda 47. maddede benzer şekilde düzenlenmiştir.

Bu hükümlerde, düz esas hatlar yönteminin bir devlet tarafından diğer bir devletin karasularını açık denizden veya münhasır ekonomik bölgeden ayıracak şekilde uygulanmayacağı yer almaktadır. Yunanistan Ege Denizi'nde karasuları genişliğini 12 mile çıkarması durumunda, Türkiye'nin açık denizle irtibatı kesilecektir. 12 mil genişlik, deniz hukukunun kabul ettiği bu ilkeye aykırı bir durum oluşturacaktır. 12 mil genişlik, Ege Denizi'nde özellikle adalarda uygulanması durumunda, Ege tam bir kapalı deniz haline gelecek ve Ege'den Akdeniz'e geçiş imkansız hale gelecektir¹³⁶.

1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine göre "kapalı veya yarı kapalı deniz" iki veya daha fazla devletin etrafı çevrilmiş ve başka bir denize veya okyanusa dar bir çıkışla bağlanan veya tamamen veya esas itibariyle iki veya daha fazla kıyı devletinin karasuları ve münhasır ekonomik bölgesinden oluşan bir körfez, havza veya deniz manasına gelmektedir.

Sözleşme, kapalı veya yarı kapalı bir denizin kıyısı olan komşu devletlerin haklarını kullanırken ve görevlerini yerine getirirken işbirliği yapmalarını öngörmektedir. Tanıma göre, bir yarı kapalı deniz olan Ege Denizi'nde Yunanistan ve Türkiye'nin deniz kaynaklarından yararlanması ve deniz çevresinin korunması konusunda işbirliği yapmaları gerekmektedir. Bu işbirliğinin temelini, karasularının genişliği konusunda tarafların Ege Denizi'nin coğrafi özelliklerini gözeterek hakkaniyete uygun bir çözüm olacaktır.

---

¹³⁶ Kuran, s.127

-Türkiye'ye göre karasuları genişliğinin tespit edilmesi deniz hukuku sözleşmelerinde öngörüldüğü gibi kıyı devletinin egemenlik yetkisi içindedir. Ancak, Türk görüşünün Yunan görüşünden ayrıldığı nokta, söz konusu egemenlik yetkisinin hem ulusal hem de uluslararası boyutu olduğuna ilişkindir. Karasularının genişliğinin tespit edilmesi, sadece kıyı devletinin iç hukukunu ilgilendiren bir husus değildir. Kıyı devletinin karasuları sınırlandırılmasına ilişkin uygulamalarının diğer devletler tarafından da tanınması gerekmektedir¹³⁷.

1982 tarihli B.M.D.H. Sözleşmesinin kıyı devletine karasuları genişliğini 12 mile kadar tespit etmek hakkı tanınması, kıyı devletinin egemenlik yetkisinin sınırlandırılmasıdır.

Devletin varlığı yönünden zorunlu olan Egemenlik, mutlak ve kesin değildir. Uluslararası hukukun üstünlüğü nedeniyle, bazı sınırlandırmalara tabidir.

Egemenlik, bir devletin uluslararası hukuka dayalı olarak sahip olduğu yetkidir. Bu anlamda, egemenlik uluslararası hukuk kurallarından doğan ve devletin uluslararası sözleşmelerde kabul ettiği sınırlamalara tabidir.¹³⁸ Bir devletin kendi egemenlik yetkilerini, dilediği şekilde belirleyerek, diğer devletlerin egemenliğini sınırlandırması, uluslararası hukuka aykırıdır. Egemenlik yetkisinin sınırlanmasının, uluslararası bir boyutu vardır ve ancak uluslararası hukuk kurallarına göre sınırlandırılabilir¹³⁹.

Devletlerin karasuları genişliğini, 12 mile kadar tespit etmek hakkı uluslararası hukuka göre sınırlandırılmış bir haktır. Bu nedenle, hiçbir devlet karasuları genişliğini tespit ederken, kıyıların genel durumunu, deniz alanlarının coğrafi özelliklerini, uygulanacak genişliğin tüm insanlığın yararlandığı, açık deniz alanlarından yararlanmalarının hakkaniyete aykırı bir şekilde engellenip engellenmediğini hesaba katmak zorundadır. Sözleşmenin tanımış olduğu, 12 mile kadar genişliği takdir hakkı keyfi ve sadece subjektif ölçülere göre kullanılmamalıdır. Söz konusu takdir hakkı, objektif ölçülere ve özellikle, uluslararası hukukun ilkelerine uygun olarak kullanılmalıdır.

---

¹³⁷ Kuran, s.128

¹³⁸ Pazarıcı, Doğu..., s.18-19

¹³⁹ Çelik, s.220

Yunanistan'ın sözleşmenin kıyı devletine, 12 mile kadar karasuları genişliği tespit hakkının kullanımının, tamamen ilgili kıyı devletinin egemenlik yetkisinde olduğu iddiası, uluslararası uygulama ile de ters düşmektedir. Uluslararası Adalet Divanı, İngiltere Norveç arasındaki Balıkçılık davasına ilişkin 8/12/1951 tarihli kararında ve yine İngiltere ile İzlanda arasındaki Balıkçılık davasında ilişkin 25/7/1974 kararında karasuları sınırlandırması işleminin ulusal ve uluslararası olmak üzere iki boyutunun olduğunu açık bir şekilde belirtmektedir. Divan görüşünü “Deniz alanlarının sınırlandırılmasının her zaman bir uluslararası yönü vardır; bu, yalnızca kıyıdaş devletin iç hukukunda açıklandığı biçimiyle onun iradesine bağlı olamaz. Her ne kadar, kıyı devletinin bunu gerçekleştirme vasfına sahip olması nedeniyle, sınırlandırma işlemi zorunlu olarak tek taraflı bir işlem ise de, buna karşılık, bu sınırlandırmanın üçüncü devletler bakımından geçerliliği, uluslararası hukuku ilgilendirmektedir.” şeklinde ifade ederek, kıyı devletinin takdir hakkının, sınırsız olmadığını, ortaya koymuştur¹⁴⁰.

-1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin 300. maddesi; “Taraflar devletler, bu sözleşmeye göre üstlenilen yükümlülükleri, iyi niyetle yerine getireceklerdir ve bu sözleşmede tanınmış olan hakları, yetkileri ve özgürlükleri, hakkın suistimalini teşkil etmeyecek bir tarzda kullanacaklardır.” şeklindedir. Görüldüğü üzere, sözleşmenin 3. maddesi, 12 mile kadar karasuyu genişliğini öngörmekteyken, böyle bir hakkın hiçbir kısıtlama olmadan mutlak kullanımını tümüyle ilgili kıyı devletinin egemenliğine vermemektedir¹⁴¹.

1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine taraf devletler, sözleşmeyle getirilen yükümlülükleri, iyi niyetle yerine getirecekler ve sözleşmede tanınmış olan hakları, yetkileri ve özgürlükleri hakkın suistimalini teşkil etmeyecek bir tarzda kullanacaklardır. İyi niyet ve hakkın kötüye kullanılmaması ilkesi, hukukun temel ilkesidir. Söz konusu ilke, devletlerin haklarını kullanırlarken ve yükümlülüklerini yerine getirirken, iyi niyetle hareket etmelerini, diğer devletlerin haklarını ihlal edecek tasarruflarda bulunmalarını yasaklamaktadır.

---

¹⁴⁰ Kuran, s.129

¹⁴¹ Pazarıcı, Uluslararası...II.Kitap, s.259

Türkiye, Yunanistan'ın 12 mil karasuları genişliği ve eşit uzaklık ilkesinin uygulanması konusundaki görüşlerinin, iyi niyet prensibiyle bağdaşmadığı düşüncesindedir. Zira, Yunan görüşlerinin Ege Denizi'nde uygulanması durumunda Ege'nin bir Yunan gölü haline geleceğini, Türkiye'nin açık deniz ile tüm bağlantılarının kesileceğini ve bunu Türkiye için kabul edilemez olduğu, ifade edilmektedir.

Türkiye, 1982 tarihli B.M.D.H. Sözleşmesine taraf olmamasına rağmen, sözleşmede yer alan iyi niyet ilkesinden yararlanma hakkına sahiptir. Çünkü, iyiniyet ve hakkın kötüye kullanılmaması ilkesi, uluslararası hukukun genel ilkelerinden biridir. Uluslararası Adalet Divanı'nın 38. maddesi, andlaşmaları, teamül hukukunu ve hukukun genel ilkelerini uyuşmazlıkların çözümünde başvurulabilecek kaynaklar olarak göstermektedir¹⁴².

X. TÜRKİYE'NİN TEZLERİ VE EGEMENLİĞİ DEVREDİLMEMİŞ

ADALAR

Egemenliği devredilmemiş adalar, ege sorunlarının temelinde yer alan karasuları meselesi başta olmak üzere diğer anlaşmazlık konularıyla yakında ilgili bir meseledir.

Başeren ile Kurumahmut, "Ege'de Gri Bölgeler Unutul(may)an Türk Adaları" başlığıyla akademik bir çalışmada konu ele alınmıştır. Başeren ile Kurumahmut, Uluslararası Sürekli Hakem Mahkemesi'nin, Kızıl Deniz'deki eski Osmanlı toprağı olan bazı ada, adacık ve kayalıklar üzerindeki egemenlik uyuşmazlığını, Lozan Barış Andlaşması'nın 16. maddesine atıfla çözerken, Türkiye'ye yeni bir hukuki kazanım sağladığını ortaya koydu. Uluslararası anlaşmalar ve Osmanlı Arşivleri taranarak yazılmış olan kitapta, Kardak Kayalıkları'nın da içinde yer aldığı egemenliği devredilmemiş 150 kadar adanın son durumu ortaya konarak yeni haritalar oluşturulmuş. Çalışmada, Hakem Mahkemesi'nin kararına göre, egemenliği devredilmemiş bu adaların iddia edildiği gibi Yunanistan'a ait olamayacağı, bunların

---

¹⁴² Kuran, s.129.

geleceğinin belirlenmesinde ilgili devletlerin ortak bir kararına ihtiyaç olduğu ileri sürülüyor.¹⁴³

Yunanistan'ın, karasularını 1936'da 3 milden 6 mile çıkartarak, Türkiye'yi sıkıntıya soktuğu; şimdi de 6 milden 12 mile çıkartacak olursa tamamen bu bölgeye hapsedeceği göz önüne alındığında konunun önemi daha da iyi anlaşılıyor. Egemenliği devredilmemiş adaların karasuları Ege'nin yaklaşık yüzde 5'ini oluşturuyor.

Kurumahmut ve Başeren'in ortaya koyduğu haritalara bakıldığında, Hakem Mahkemesi Kararı'na göre Yunanistan'a ait olmadığı anlaşılan ada, adacık ve kayalıkların Türkiye'ye Menteşe Adaları bölgesinde Ege Denizi'nin uluslararası sularına yeni açılma imkânları sağladığı görülüyor. Bu durum Ege sorunlarının temelinde yer alan karasuları meselesi başta olmak üzere diğer anlaşmazlık konularında da Türkiye'nin elini güçlendiriyor.¹⁴⁴

Başeren ve Kurumahmut'un kitabında, Eritre ile Yemen arasında 1995'te on iki kişinin ölümüne neden olan silahlı çatışmaların yaşandığı benzer bir ada ve adacıklar krizini (Haniş-Zukar Adaları) çözen mahkeme kararında yer verilen Lozan Barış Andlaşmasının 16. maddesi ile ilgili yorum ele alınıyor. Mahkemenin bu yorumuyla Osmanlı İmparatorluğu'nun eski topraklarından oluşan adaları "egemenliği belirlenmemiş toprak" statüsüne soktuğu kaydediliyor. Yapılan tespitlere göre, bu yorum Yunan tezlerinin aksine egemenliği belirlenmemiş toprak statüsüyle uyuşmazlık konusu ada, adacık ve kayalıkların Yunanistan'a ait olmadığı gerçeğini uluslararası hukuk dilinde de alenileştiriyor. Mahkeme kararınının 165. paragrafı, "Türkiye'nin eski Osmanlı toprakları ve adalarındaki tüm hak ve yetkilerinden geleceklerinin ilgili taraflarca belirlenmesi kaydıyla feragat ettiğini" hüküm altına alıyor.

Bu hükmün Lozan Barış Andlaşması'nda özel hükümlerle egemenlik düzenlemesine konu olmuş Ege'deki adalara uygulanamayacağını savunan yazarlar, aksi söz konusu olsa bile hükme göre uyuşmazlık konusu adaların Yunan toprağı olamayacağını vurguluyorlar. Bundan şu hüküm çıkıyor: Ege'de uyuşmazlık konusu olan adalar Osmanlı'nın egemenliğini devretmediği adalardır. Bu adalar, Osmanlı

---

¹⁴³ Kurumahmut/Başeren, s.47.

¹⁴⁴ Kurumahmut/Başeren, s.53.

İmparatorluğu'nun halefi olan Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal etmiştir ve Türk toprağıdır.¹⁴⁵

Başeren ve Kurumahmut'a göre, Kardak'tan başlayan egemenliği devredilmemiş adalar listesi Menteşe Adaları bölgesinde genişliyor. Eritre-Yemen kararının getirdiğı yorumdan ve Osmanlı Arşivleri'ndeki bilgilerden yararlanılarak belirlenen bu adaların önemli olanlarından bazıları şöyle: Kardak, Eşek Adası (Gaidaros), Nergiscik (Mandiraki), Bulamaç (Farmakonisi), Keçi (Pserimos), Kızkardeşler (Adelfia), Sirina, Üç Adalar (Plakhida), Safran Adaları (Sofrana), İstakida (Astakidhapula), Kandilli (Kandhelioussa), Koçbaba (Koçpapas-Levita), Sirina Ardıççık (Zenari-Kinaros), Kendiroz (Liadi), Hurşid (Furni), Fornoz (Fimena) ve Koyun Adası.¹⁴⁶

Tarihi anlaşmalara bakıldığında ise adaların 150 yılı aşkın acı devir serencamı gözler önüne seriliyor. Egemenliği 24 Nisan 1830 tarihi itibariyle Yunanistan'a devredilen adalar, Eğriboz Adası ile Kuzey Sprorat Adaları ve Kiklad Adaları olarak geçiyor. İngiltere'nin 29 Mart 1864'te Yunanistan'a devrettiğı Çuha ve Küçük Çuha adaları ile 30 Mayıs 1913 Londra Andlaşması'nın devrettiğı Girit Adası'ndan başka Lozan Barış Andlaşması'na kadar Ege'de herhangi bir ada, egemenlik devrine konu olmamış. Bu çerçevede Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adaları üzerindeki Türkiye hakimiyeti teyit edilmiş, antlaşma aksine hüküm olmadığı takdirde Asya sahilinin üç mili içerisindeki adalar Türk hakimiyetine bırakılmış. Limni, Semadirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Ahikerya adaları ismen sayılarak; Taşoz, Bozbaba ve İpsara Adaları ise ismen sayılmış olmamalarına rağmen, Lozan'ın 12. maddesinin ayrılmaz bir parçası olan Altı Büyük Devlet Kararı gereğince 13 Şubat 1914'te Yunanistan'a devredilmiş. Bu bölgede egemenliği Yunanistan'a devredilmiş başka ada, adacık ve kayalık bulunmuyor.

Başeren ve Kurumahmut bu noktada, Türkiye'nin Osmanlı'dan devraldığı hakların, Yunanistan'a karşı savunulmasını öneriyor. Kardak Kayalıkları ve çevresindeki adalarda bugüne kadar fener dikmek, tarım yapmak, keçi otlatmak, iskele inşa etmek, asker çıkarmak, tatbikat yapmak gibi yöntemlerle hak iddia ederek fiilen egemenlik uygulamasına girişen Yunanistan'ın taleplerinin tamamının Eritre-Yemen

¹⁴⁵ Kurumahmut/Başeren, s.61.

¹⁴⁶ Kurumahmut/Başeren, s.61.

uyuşmazlığı çözümünde açıklığa kavuşturulduğu gibi boş talep ve iddialar olduğu görülüyor. Hakem mahkemesinin kararı bu adaları Lozan'ın 16. maddesine istinaden egemenliği belirlenmemiş toprak statüsüne sokuyor. Bu statü ise, Yunanistan'ın tek taraflı uygulamalar ile hak kazanmasına engel teşkil ediyor.

XI. GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yunanistan'a göre, Ege Denzinde karasuları sorunu diye bir sorun yoktur. İki ülke arasında tek sorun kıta sahanlığı sorunudur ve bu sorun Lahey Adalet Divanına gidilerek çözümlenmelidir. Bunun dışındaki konular, Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki egemenlik haklarına ilişkindir¹⁴⁷ ve bunlar müzakere konusu yapılamaz. Yine Yunanistan'a göre, Türkiye'nin Lahey Adalet Divanı'na gitmek istememesinin nedeni, Ege sorununa yönelik tezlerinin hukuki dayanaktan yoksun ve uluslararası hukuka aykırı olmasıdır. Ancak, Ege Denizi sorununa bakıldığında, bunun yalnız bir kıta sahanlığı sorunu olmadığı görülmektedir. Ege Denizi sorunu, her şeyden önce bir karasularının genişliği sorunudur. Türkiye için serbest ulaştırma hakkı ve Karadeniz ile Akdeniz kıyılarının bağlantısı açısından bir ülke bütünlüğü sorunu olarak ortaya çıkmaktadır¹⁴⁸.

Ege Denizi uyuşmazlığı, iki devlet arasında başlangıçta kıta sahanlığı sorunu olarak ortaya çıkmışsa da, karasularının genişliği konusundaki gelişmeler nedeniyle çok sorunlu bir uyuşmazlık niteliğine bürünmüştür. Bu gelişmeler, iki devletin bu denizdeki çıkarlarının deniz ve üzerindeki hava sahasında kıyı devletlerinin sahip olduğu tüm haklar açısından son 40 yılda devamlı karşı karşıya gelmelerine yol açmıştır.

Karasuları üzerindeki egemenliğin, sözleşmeye ve uluslararası hukukun diğer kurallarına tabi olarak kullanılması hükmü, Ege Denizi bakımından önemlidir. Türkiye ile Yunanistan arasında, Ege Denizi'nde denge oluşturan Lozan Barış Antlaşması imzalandığı sırada, iki ülkenin de Geleneksel Deniz Hukuku ilkeleri çerçevesinde

---

¹⁴⁷ **Fırat, Melek**, 1960-1980 Yunanistan'la İlişkiler, İstanbul, 2002, s.753.

¹⁴⁸ **Kuran**, s.130.

karasuları 3 mildir¹⁴⁹. 1923 tarihli Lozan Andlaşmasıyla gündeme gelen 3 mil karasuları genişliği, o dönemde uygulanıyordu. Bu niteliği ile karasularının, Ege'deki ada, adacık ve kayalıkların egemenliğini belirleyici rol oynadığı ve halen bunun devam ettiği görülmektedir. Her ne kadar, Lozan Andlaşması Türk karasularının 3 mil olacağı konusunda bir sınırlandırma getirmese de, o tarihlerde bölgedeki uygulamalardan esinlenerek 3 mil karasuları genişliğine göre belirlenmiş olan ada ve adacıkların egemenlik durumları, karasuları genişliğinin 6 mil olarak uygulamasıyla karmaşık bir hal almıştır. Bu nedenle, Yunanistan'ın 12 mil karasuları genişliği iddiası, Ege Denizi'nde bu konudaki belirsizlikleri ve karasuları üzerindeki egemenlik tartışmalarını artıracaktır¹⁵⁰.

Türkiye ve Yunanistan arasında Lozan Andlaşmasıyla kurulan bir siyasi-askeri denge, söz konusudur. Ege Denizi'nde kurulmuş statükonun, bir unsuru, askerden arındırılmış adalar, bir diğer önemli unsuru da 6 mildir. Buna göre, Ege Denizi'nde her iki devletinde 6 millik karasuları ve üstündeki hava sahasının dışında, geriye kalan alanlar uluslararası deniz ve hava alanlarıdır. Uluslararası alanlardan her iki devlet serbestçe yararlanma hakkına sahiptirler¹⁵¹.

Ege karasularının 6 milin üzerine çıkarılması, açık deniz sahalarını yok denecek kadar azaltacak, bu denizin tümüne yakın kaynakları Yunanistan'a kalacak, Türk Deniz Kuvvetleri'nin uluslararası sular vasıtasıyla Ege'den Akdeniz'e geçişi imkânsız hale getirecektir. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri Ege'de tatbikat yapamayacaktır. Ege Denizi, Yunan egemenliğine geçecektir. Karasuları genişliği hesaplanırken, ülkelerin coğrafi özelliklerine uygun olarak belirlenmesi gerekmektedir. Uluslararası hukukun yerleşmiş bir kuralı olduğu kabul edilen; "bir kıyı devletinin fiilen ve otomatikman ve başlangıçtan beri sahip olduğu kıta sahanlığı haklarının karasuları gibi bir başka kavrama ilişkin yeni gelişmelere dayanarak elden alınması, hukuksal bir çelişkidir ve geçerli olamaz"¹⁵² kuralına göre Yunanistan Ege'de tek taraflı olarak karasularını 12 mil yapamaz. Ayrıca, karasuları saptama yetkisi kıyı

---

¹⁴⁹ Aksu, Fuat; Ege Denizi Kıta Sahaneliği Sorunu ve Türk-Yunan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986, s.17.

¹⁵⁰ Kuran, s.130

¹⁵¹ Kuran, s.130

¹⁵² Ege Denizi ve Ege Adaları, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul, 1995, s.175.

devletin egemenlik yetkisine girmektedir iddiası, ancak buna başka devletlerce itiraz edilmemesi durumunda geçerlidir. Deniz alanlarının sınırlandırılmasının, her zaman uluslararası yönü vardır. Bu yalnızca, kıyıdaş devletin iç hukukunda açıklandığı biçimiyle onun iradesine bağlı olamaz.

Yunanistan'a göre: Siyasal ve ülkesel bütünlüğünün parçası olan adaların da ana karadan bir ayırım yapılmaksızın, karasularının 6 mile çıkarma hakkı verilmelidir. 12 mil karasuları genişliğini saptamak kıyı devletin egemenlik yetkisine girmektedir beyanında bulunmuştur.

Ege'nin birçok yerinde Türkiye ile Yunan adaları arasında 2-3 milden fazla bir mesafe bulunmamaktadır. Adaların, Anadolu kıtasına yakınlığı çerçevesinde karasularının sınırı ortay hat esasına göre çizilse dahi, böyle bir durum uluslararası hukukun hakkaniyet ilkesine uymayacağı gibi, ülkelerin de ulusal çıkarları gereği kabul edemeyeceği bir durumu oluşturacaktır¹⁵³.

Uluslararası deniz hukukuna göre adalara şelf sahası tanınmış olsa da bu durum her yerde aynı şekilde uygulanamaz. Örneğin Norveç ile İngiltere arasındaki anlaşmazlıkta Uluslararası Adalet Divanı eşit uzaklık ve orta çizgi ilkelerine itibar etmemiş ve şelf alanının paylaşımında adilane davranmıştır. Ayrıca, uluslararası deniz hukukuna göre, adalara kıta sahanlığı tanınabilmesi için iskan edilmiş olması şart koşulmuştur. Yunanistan bu yüzden, Türk kıyılarına yakın ve sahipliği tartışmalı adaları, iskana açarak Türkiye'nin Ege'de hareket sahasını daraltmaya çalışmaktadır.

Sınırların açık olarak belli olmadığı bir coğrafyada hangi adanın, hangi adacığın hangi ülkeye ait olduğunu bilmek mümkün değildir.

Aidiyeti tartışma konusu olan ada ve adacıkların karasuları kime ait olacaktır? Böylesine birtakım karmaşık sorunların bulunduğu bir deniz alanında Yunanistan'ın 1982 B.M.D.H. Sözleşmesinin 3. maddesine dayanarak, karasularını 12 mile çıkarmak istemesi, Ege Denizi'ni bir genişleme alanı olarak gördüğünü göstermektedir.

---

¹⁵³ Kut, Şule, Türk Dış Politikasında Ege Sorunu, İstanbul, 2004, s.517.

1982 tarihli BM Deniz Hukuku Konvansiyonu; Yunanistan'ın takımda rejiminden yararlanacak adalar ile kıta ülkesini birleştirmesine imkân vermediği gibi, genel anlayışta ülkesel bütünlük ilkesinden hareketle adaların, kıta ülkeleriyle koşulsuz eşitlik ilkesi içinde ele alınmasına da karşı çıkmaktadır. Kendinden kat kat büyük bir kıta ülkesi ile karşısındaki adalara, hatta kaya diyeceğimiz yükseltilere, aynı boyutlarda kıta sahanlığı verilemez. Türkiye, Ağustos 1974'de "özel coğrafi niteliklere sahip yarı kapalı denizlerde, bir ada eğer kıta ülkesi topraklarının veya nüfusunun onda birini oluşturmadıkça kıta sahanlığı veya ekonomik bölgeye sahip olamaz". Uluslararası yargı ve hakemlik organları kararları, adaların bulunduğu bölgelerdeki sınırlandırmalara ilk aşama olarak ana ülkeler arasında kıta sahanlığı alanlarının saptanması, ikinci aşama olarak da adalara belirli kıta sahanlığı alanlarının tanınması yoluna gitmektedir¹⁵⁴.

1982 tarihli BMDH Sözleşmesiyle, Kıyı devletine tanınan karasularını 12 mile kadar tespit etmek hakkı, bu belirleme hakkının, coğrafi ve hukuksal nedenlere bağlı olarak bir takım kısıtlamalara uğraması olasılığı da yine bu sözleşmenin, 15.maddesi ile öngörülmektedir¹⁵⁵.

Sözleşmenin 15.maddesi;

"İki devletin kıyısının karşı karşıya veya yan yana olduğu durumlarda, iki devletten hiçbirisi, aralarında aksini ön gören bir anlaşma olmadıkça, karasularını, her noktası iki devletten her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlar üzerindeki en yakın noktalara eşit uzaklıkta olan orta hattın ötesine geçirmeye yetkili değildir. Bununla beraber, tarihi bir hak veya diğer özel şartlar sebebiyle iki devletin karasularını, bu hükümle bağdaşmayan bir şekilde sınırlandırmasının gerekli olduğu yerlerde, yukarıdaki hüküm uygulanmaz." hükmünü içermektedir.

Öte yandan, kıyı devletinin karasularını 12 mile çıkararak, bu bölgeyi ele geçirmesi sonucunda karşı devlete vereceği zararın giderilmesi amacı yine aynı sözleşmenin 300. maddesi ile ifade edilmektedir.

---

¹⁵⁴ **Başdemir, Mahmut Demir**, Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Karasuları ve Hava Sahası'nın Genişliği Sorunları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.93

¹⁵⁵ **Pazarıcı**, Uluslararası...II.Kitap, s.259.

Sözleşmenin 300.maddesi;

“Taraflar devletler, bu sözleşmeye göre üstlenilen yükümlülükleri iyi niyetle yerine getireceklerdir ve bu sözleşmede tanınmış olan hakları, yetkileri ve özgürlükleri, hakkın suistimalini teşkil etmeyecek bir tarzda kullanacaklardır.” hükmünü içermektedir.

Görüldüğü üzere, sözleşmenin 3. maddesi, 12 mile kadar karasuyu genişliğini öngörmekteyken, böyle bir hakkın hiçbir kısıtlama olmadan mutlak kullanımını tümüyle ilgili kıyı devletinin egemenliğine vermemektedir.¹⁵⁶

Ege Denizi, yarı kapalı bir denizdir. BMDHS'nin 122. ve 123.maddeleri kapalı ve yarı kapalı denizlerde karasularının belirlenmesi koşullarına değinmekte ve bu çerçevede devletlerin birbiriyle işbirliği yapmalarını öngörmektedir.¹⁵⁷

Her devletin karasularının genişliğini 12 mili aşmayacak bir şekilde tespit etmek hakkı mevcut olmakla birlikte, bu hakkın kullanımı genel uluslararası bir sınırlamaya tabidir. Bu sınırlama, bu hakkın iyiniyetle ve hakkın kötüye kullanılması olmayacak bir tarzda kullanılmalıdır. Özellikle, kendine has coğrafi özellikleri olan deniz alanlarında kıyıdaş bulunan devletler bu haklarının kullanımının hakkın kötüye kullanılmasını teşkil etmemesi için uluslararası toplumun bölgedeki çıkarlarının yanında komşu devletlerin çıkarlarının da objektif ölçülere göre göz önünde bulundurulmak zorundadır. Çünkü, karasularının genişliğinin tespiti ile iç hukuk işlemi olmasına rağmen, doğrudan doğruya uluslar arası bir sonuç doğurmaktadır ve bu işlem hukuki olduğu kadar da siyasi bir işlemdir.

Yunanistan tarafından karasuları 12 mile çıkardığı takdirde, Ege'de doğu ve batısında iki Yunan boğazı oluşacaktır. Böyle bir oluşum ve politik ilişkiler bakımından, Türkiye'nin ulaşım ve politik çıkarlarına aykırıdır. Uluslararası deniz birleştiren boğazlardan geçiş, Türk Boğazlarından geçiş gibi serbesttir. Ancak, 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre Yunanistan bu iki boğazda geçiş güvenliği veya trafiği düzenleme hakkını verecektir. Bu konularda kanun ve yönetmelik çıkarabilir.

---

¹⁵⁶ Pazarıcı, Uluslararası..., II.Kitap, s.259.

¹⁵⁷ Gündüz, s.330

Ele geçireceği yetkileri kullanması fiili takdirine kalacaktır. Ege Denizi'nin güneyinde oluşacak Yunan boğazları politik bakımdan Türk boğazlarına rakip çıkacak ve politik önlemleri paylaşacaktır.

Yunanistan'ın, Ege'de 12 millik karasuları iddiası, Türkiye'nin sadece açık denize çıkışının önündeki engel olarak bulunmamakta, deniz yatağı ve deniz yatağının altı dahil tüm Ege'nin, Yunanistan'ın eline geçmesine imkan vermektedir. Bu durum, Türk gemilerinin, Ege'de serbestçe hareket etmesini engelleyeceği gibi, sınırları henüz belirlenmemiş de olsa Kıta Sahanelığı üzerindeki *ipso jure* ve *abinitio*¹⁵⁸ haklarının elinden çıkmasına neden olmaktadır.¹⁵⁹

Hiçbir devletin açık sulara çıkma hakkı engellenemez. Bir devletin, karasuları genişliğini saptarken komşu bir devletin karasularının açık denizle bağlantısını engellemeyecek bir biçimde davranması gerektiği göz önüne alınmalıdır¹⁶⁰. Türkiye daha önce Ege'de kazanılmış tarihi haklarını kaybetmeye rıza göstermeyecektir. Farklı özellikler arz eden belli deniz alanlarında özel durumların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Karasuları genişliği iki ülke arasında yapılacak anlaşma ile belirlenmelidir. Ege Karasuları iki ülke haricinde uluslararası deniz alanlarını da etkilemektedir. Diğer devletlere ait gemiler, Akdeniz'den Karadeniz'e serbest geçiş değil, zararsız geçiş hakkını kullanarak geçebileceklerdir. Bu konuda, tek düze bir kuralın getirilmeye çalışılması, karasuları sınırlandırmasına ilişkin sorunların çözümünü zorlaştırır ve devletler arasında, adaletsizlik yaratır. Yunanistan'ın karasularının sınırlandırılmasında eşit uzaklık ilkesinin uygulanması gerektiğine ilişkin iddiası da hukuken kabul edilmesi zor bir görüştür. Zira, daha önce de ortaya konulduğu gibi, 1958 ve 1982 sözleşmelerinde yer alan hükümler eşit uzaklık yönteminin zorunlu olmadığını buna getirdiği tarihi hak ve diğer özel durumlar istisnaları ile açıkça ortaya koymaktadırlar.

Sözleşmelerin getirdiği özel durumlar istisnası, esasen her somut olayda, uygulanabilecek bir istisnadır, çünkü her somut olayın kendisine has özel durumları ve

---

¹⁵⁸ Söz konusu Latince terimler “yasa gereğince”, “hukuken” ve “başlangıçtan”, “en baştan” anlamındadır. Bkz. **Dağ, Ahmet Emin**, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü, İstanbul, 2004, s.261 ve s.11

¹⁵⁹ **Pazarıcı**, Ege Denizi'ndeki..., s.113.

¹⁶⁰ **Gürel**, s.76.; **Fırat**, s.753.

şartları vardır. Bu nedenle, sınırlandırmaya ilişkin her iki sözleşmede yer alan hükümlerin, devletleri sınırlandırma işlemini, kendi aralarında yapacakları bir anlaşma ile çözümlerini teşvik ettikleri söylenebilir.

Komşu kıyıdaş devletler arasında, karasularının sınırlandırılması konusunda, genel olarak kabul edilmiş uluslararası bir hukuk kuralının olmadığı görülmektedir. Devletler, bu konuyu kendi aralarında, anlaşmalar yoluyla çözümlenmektedirler. Karasularının sınırlandırılmasında en uygun yöntem ilgili deniz alanlarının somut özelliklerini göz önünde bulunduran yöntemdir. Yunanistan ve Türkiye'nin karşılıklı ve yan karasuları sınırlarının tespit edilmesinde Ege Denizi'nin somut özelliklerine göre uygun yöntemin hakkaniyete göre anlaşma yoluyla tespit edilmesi her iki devletin yararına olacaktır. Uluslararası Adalet Divanı da bu konuya ilişkin uyuşmazlıklarda sınırlandırmanın komşu kıyıdaş devletler arasında tek taraflı olarak tespit edilemeyeceğini; A.B.D. ve Kanada arasındaki Maine Körfezi Bölgesinde Deniz Sınırının tespit edilmesine ilişkin davada vurgulamıştır; Divan, tarafların sınırlandırmayı iyi niyetle yapılacak görüşmeler sonucunda hakkaniyete uygun bir anlaşmayla gerçekleştirmeleri gerektiğini belirtmektedir. Divan, bu davada uluslararası teamül hukukunun, deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin kuralını ortaya koymaktadır denebilir.

Dolayısıyla, Türkiye ve Yunanistan'ın Ege Denizi'nde karasuları sınırlandırması sorununu mevcut statükoyu gözetken hakkaniyet ilkesine uygun bir anlaşmayla çözümlenmeleri gerekmektedir¹⁶¹.

XII. EGE DENİZİNDE KARASULARI 12 MİLE GENİŞLETİLMESİ

Yukarıda tarafların karasuları konusundaki yaklaşımlarını kısaca özetledikten sonra şimdi yine tarafların karasularını 12 mile genişletilmesi hakkındaki özgün olarak düşünen yazarların ve akademisyenlerin görüş ve düşüncelerini irdelemek yerinde olacaktır. Burada Yunanistan'ın kendince mevcut şartları oluşturduğunda

---

¹⁶¹ Kuran, s.135

karasularını genişletme hakkına sahip olup olmadığı, bu durumla karşılaşıldığında ya da bu duruma karşı Türkiye'nin neler yapması gerektiği incelenecektir.

A. KARASULARININ 12 MİLE GENİŞLETİLMESİ İLE İLGİLİ YUNAN YAZARLARININ GÖRÜŞÜ

Yunanlı yazar Mihail, Yunan karasularının 12 mile genişletilmesinin, tek taraflı bir işlem olduğunu, çünkü bunu yapma imkânına ve ehliyetine sadece Yunanistan'ın sahip olduğunu ileri sürmekte, diğer taraftan tek taraflı olarak yapılan bu işlemin, diğer devletlere karşı geçerlilik kaynağının, uluslararası hukuk olduğunu ve gerçekten tek taraflı olarak Yunan karasularının 12 mile genişletilmesinin Uluslararası Hukuka uygun olduğunu iddia ederken, gerekçelerini de şu şekilde saymaktadır¹⁶².

-Uluslararası Hukuk Komisyonu, karasularının 12 mile kadar genişletilmesinde, Uluslararası Hukuku yetkili kılınmıştır.

-12 millik karasuları genişliği, Cenevre Sözleşmesi'nin 24. maddesine de uygundur.

-Doktrinde de karasularının genişliğinin 12 mil olması yönünde görüş birliği vardır.

-Tarihe baktığımız zaman, her devlet coğrafi, jeolojik, biyolojik ve nüfusunun ekonomik, güvenlik, savunma ihtiyaçlarını göz önüne alarak kendi karasuları genişliğini tespit etme serbestliği olduğu ve bu genişliğin 12 mil olduğu, bir çok ülkenin de tek taraflı olarak karasularını 12 mil ve 12 milden de daha geniş uzattığı görülmektedir.

-Tek taraflı olarak Yunanistan'ın Ege'de karasularını genişletmesi hukuken Türkiye ile Yunanistan arasında deniz sınırlarını belirleyen 1923 Lozan Antlaşması ve 1947 Paris Antlaşması'na da dayanmaktadır.

---

¹⁶² Cin, s.127.

-Yunanistan'ın karasularını 12 mile kadar genişletmesi diğer ülkelerin menfaatlerine zarar vermeyecektir. Çünkü, Yunanistan bugün Ege Denizi'nden ve boğazlardan yapılan uluslararası nakliyatın "zararsız geçiş" (passage innocent veya inoffensif) ve "serbest geçiş" (libre passage) haklarını, bütün ilgili ülkelerle yapılacak, sözleşmelerle veya geçişlerin sağlanması için özel geçiş yolları veya koridorlar tahsis edilerek garanti altına alacaktır. Diğer taraftan, üçüncü ülkeler tarafından Ege Denizi'nin uluslararası sularında balıkçılıkla ilgili, kazanılmış veya tanınmış haklara 12 mil karasuları sınırları içerisinde de saygılı olacaktır.

Başka bir Yunanlı yazar İkonomidis, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 3. maddesinin bugün için tartışmasız 12 deniz millik karasuları genişliği kuralının teamül oluşturduğu ve her devlet tarafından tek taraflı olarak sözleşmenin yürürlüğe girmesi beklenilmeden, 12 deniz millik karasuları genişliğinin benimsenebileceğini iddia ederken; diğer taraftan da bugün 120'nin üzerinde ülkenin 12 deniz millik bir karasuları genişliğini benimsediklerini öne sürmektedir¹⁶³.

Yunanlı yazar Yannis Kapsis, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin Yunanistan tarafından onaylanması ile zamanın Yunanistan aleyhine işlemeğe başladığını ve yavaş yavaş 12 mil haklarının zayıflamağa başladığını belirtirken, 12 milin Ege'deki bütün sorunları Yunanistan lehine çözeceğini ve bu sebeple ilgili ülkeleri ve Akdeniz'i kullanan ülkeleri serbest geçiş koridorlarını tespit etmek üzere görüşmeye davet etmekte, 12 mili gerçekleştirebilmek için Yunan karasularını çok az etkileyecek bir bölgenin Türk askeri tatbikatların yapılabilmesi için Türkiye'ye tahsis edilebileceğini belirtmektedir¹⁶⁴.

Yunanlı yazar Rozakis'e göre, "devletler, sözleşmeyi¹⁶⁵ ister kabul etsinler, ister kabul etmesinler uygulamak zorundadırlar. 1982 Sözleşmesi'nin bugünkü zorunlu uygulanma statüsünün kaynağı, sözleşmenin teamül hukukundan kaynaklanma-sındandır" iddiasında bulunmaktadır.

Başka bir Yunanlı yazar Nikolau, "bugün Yunan karasuları genişliği, 6 mildir.

---

¹⁶³ Cin, s.128.

¹⁶⁴ 23-24 Mart 1996 Ependitis Gazetesi

¹⁶⁵ 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi

ancak, Jamaika Konferansı'nda "oybirliği" ile 12 mil kuralı kabul edildiği için, ülkemiz eğer isterse, kendi uygun göreceği, seçeceği bir zamanda karasularını 12 mile genişletme egemenlik hakkına sahiptir. Söz konusu, genişliği ülkemizin ne zaman uygulayacağı ülkemizin iç sorunudur" diye belirtmektedir¹⁶⁶.

B. KARASULARININ 12 MİLE GENİŞLETİLMESİ İLE İLGİLİ TÜRK YAZARLARIN GÖRÜŞÜ

Acaba, bir devlet tek taraflı olarak, karasularını arzu ettiği şekilde genişletebilir mi? Bu soruya Göze tarafından, "karasuları devlet ülkesinin bir kısmı sayıldığından, devlet açık deniz rejimine tabi ve devletler arası camianın istifadesine arz edilmiş olan sahaları tek taraflı iradesi ile ülkesine dahil edemez" şeklinde yanıt verilmektedir. Yine, Göze, "Devletler Hukuku Komisyonu, bir devletin, kendi karasuları hududunu, tek taraflı olarak genişletebilmesini, bazı şartlara tabi tutmuştur, her devlet, tek taraflı olarak, karasuları sınırlarını genişlettiği takdirde, bu, doğrudan doğruya diğer devletler nezdinde muteber olmayacak; münhasıran bu genişlemeye itiraz etmeyen devletlerle, bir mukavele ile veya zımnen bu genişlemeyi, kabul etmiş devletler ve nihayet, bu çeşit genişlemeyi benimseyen bir mahkeme veya hakem kararına taraf olan devletler hakkında, bir hüküm ifade edecektir. Bundan başka, karasularını 12 mile kadar genişleten devlet, tarihi hak ve sıfatlarına istinat ederek bu iddiasını ispat edecektir... her devlet tek taraflı olarak karasularını 12 mile kadar genişletemeyecektir... devletlerin karasularını 12 mil içinde kalmak şartıyla arzu ettikleri genişliği kabul edebilecekleri ileri sürülemez, devletlerin bu tek taraflı iddialarının muteber bir kaide mahiyetini alabilmesi için diğer devletlerin muvafakatleri lazımdır. Devlet, karasularını genişletirken, itiraz eden devletler nezdinde bir kıymet ifade etmez"¹⁶⁷ diye belirtmektedir. Akın, "Kıyasal Devletin tek yanlı olarak karasuları sınırlarını tespit etmesi olayı, Devletler Hukuku açısından, temelli bir hak değildir. Bu devletlerarası ilişkilerde rastlanan bir müsamahadır. Yoksa, Devletler Hukukunun kabul

---

¹⁶⁶ Cin, s.130

¹⁶⁷ Göze, Ayferi, Devletin Ülke Unsuru: Sınırları ve Devletle Olan Münasebeti, İstanbul, 1959, s.49-51

ettiği değişmez bir kural değildir... İngiltere ile Norveç arasında "balıkçılık davası" adı ile ün yapmış bir dava dolayısıyla verdiği kararda Lahey Adalet Divanı, denizle ilgili herhangi bir sahanın sınırlandırılması olayının daima uluslararası bir karakter arz ettiğini ve Devletler Hukukunu ilgilendirdiğini ve sadece iç hukukta yer alan hüküm ve kurallara dayanarak kıyasal devletin kendi arzusuna göre, denizlerde sınırlama yapamayacağını açıkça belirttiğini" ifade etmektedir¹⁶⁸.

Gerçekten de, Uluslararası Adalet Divanı 1951 yılında İngiltere ile Norveç arasındaki Balıkçılık davasına ilişkin kararında ve daha sonra da 1974 yılında İngiltere ile İzlanda arasındaki Balıkçılık davasında:

"Deniz alanlarının sınırlandırmasının her zaman bir uluslararası yönü vardır; bu, yalnızca kıyıdaş devletin iç hukukunda açıklandığı biçimiyle onun iradesine bağlı olamaz. Her ne kadar, tek kıyı devletinin bunu gerçekleştirme vasfına sahip olma nedeniyle, sınırlandırma işlemi, zorunlu olarak tek taraflı bir işlem ise de, buna karşılık, bu sınırlandırmanın üçüncü devletler bakımından geçerliliği, uluslararası hukuku ilgilendirmektedir." diyerek, bu görüşü kesin olarak benimsediğini belirtmektedir¹⁶⁹.

Toluner, "andlaşmalar, taraf olan devletler bakımından bağlayıcıdır, taraf olmayan devletler bakımından, ne hak, ne de borç yaratır. Bir kural, ne kadar genellikle kabul edilirse edilsin, bu kuralın oluşumu aşamasından itibaren kendisine uygulanmasına açıkça ve tutarlı bir biçimde itiraz etmiş olan bir devlete karşı ileri sürülemez" diye belirtmektedir¹⁷⁰. Türkiye, karasuları genişliğinin azami 12 mile kadar genişletilebileceği kuralının oluşumu aşamasından itibaren açıkça ve tutarlı bir biçimde itiraz etmiştir. 12 mile kadar karasularının genişletilmesine imkân veren kural bir örf ve adet kuralı niteliğini kazanmış olsa dahi bu kuralın Ege'de Türkiye'ye karşı uygulanması hukuken mümkün değildir.

---

¹⁶⁸ Akın, s.50 ; Odman, s.137; Ayrıca bkz. İngiltere-Norveç Balıkçılık Davası için, Gönübol, Mehmet, 1951 İngiltere-Norveç Balıkçılık Davası, SBS Dergisi Sayı 4 Ankara, 1956, s.151.

¹⁶⁹ Pazarıcı, Uluslararası..., II. Kitap, s.303, 304.

¹⁷⁰ Toluner, Sevin, Milletlerarası... Devletin Y., İstanbul, 1996, s.64.

"Uygulanan hukukta, evrensel yapılageliş kurallarının oluşumu için bütün devletlerin rızasının belirtilmiş olmasının aranmaması, bu tür bir yapılageliş kuralının oluşmasına kesinlikle ve sürekli karşı çıkan devletlere bunun uygulanabileceği anlamına da gelmemektedir. U.A.D. 18.12.1951 tarihli İngiltere ve Norveç arasındaki Balıkçılık Davası'na ilişkin kararında bir yapılageliş kuralına sürekli ve kuşkuya yer vermeyecek biçimde karşı çıkan devletler bakımından bu kuralın geçerli olmayacağını açıkça kabul etmektedir. Evrensel bir yapılageliş kuralının oluşumunda, sessiz kalmak, bunu üstü kapalı olarak kabul etmek anlamında yorumlanmakta ve ancak açıkça ya da kesin tutum ve davranışları ile karşı irade belirtilmesi durumunda bir devlet bu tür bir yapılagelişin kendisine karşı ileri sürülmesini engelleyebilmektedir. Yapılageliş kurallarının bunlara sürekli karşı çıkan devletleri bağlaması olanağı yoktur."¹⁷¹

Yunanistan'ın karasularını 6 deniz milden 12 deniz mile kadar genişletmesi sonucu iki devlet arasındaki mevcut sınırlar değişecektir. "Bu durumda karasuları genişliği de dahil olmak üzere Türk ve Yunan sınırlarının her iki ülke arasında "sulhen" bir diğer ifadeyle, Türkiye'nin de savunduğu gibi eşit uzaklık veya ortay hat kriteri yanında, özellikler arz eden deniz alanlarında anlaşma yoluyla tespit edilmesi gerekmektedir."¹⁷²

Yolga'ya göre de "karasuları devletin ülkesinin bir parçası..., mevcut genişliğin ileriye götürülmesi, genişletilmesi, aynen Yunanistan'ın bir arazi ilhak etmesi anlamına gelir... Ege Denizi'nde yeni devlet sınırları teşekkül etmesini, tazammun eder. Sınırlar konusunda, başka devletlerin hele menfaatleri bu yeni sınırlarla ağır ölçülerle, hem de pek ağır ölçülerle haleldar olan Türkiye'nin tanımama hakkı, söz götürmez. U.A.D. nın Aralık 1978 tarihli kararında: "İster bir kara sınırı, isterse bir kıta sahanlığı sınırı olsun, ameliye aynıdır" diye belirtmiştir. Yine Divan, "Yunanistan Hükümeti'nin kendisinin de kabul ettiği üzere, bir devletin karasularının sınırları meselesi sadece o ülke statüsüyle ilişkili olmakla kalmaz, o statüyü doğrudan doğruya ilgilendirir... Sadece egemen haklar içeren kıta sahanlığı dahi ülke statüsüne dahil olduğu halde, karasularının ülke statüsü dışında kalması, söz konusu olamaz, ülkesel konularda ise, devletlerin tanımama hakkının umumiliği, herkesçe bilinen bir husustur.

¹⁷¹ Pazarıcı, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri, I.Kitap, Ankara, 1995, s.215.

¹⁷² Odman, 137.

Yunanistan'ın mevcut 6 milin üzerinde bir genişlik ilan etmesi, Ege Denizi'nde yeni devlet sınırları teşekkül etmesini tazammun eder." diye belirtmektedir¹⁷³.

Buna göre, toprağı ilhak edilen bir ülkenin Uluslararası Hukuka uygun bir biçimde kendini savunma hakkı (casus belli) vardır. Bu, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 2/4. maddesinden ve 51. maddesinden anlaşılmaktadır. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. paragrafı aynen şöyledir:

"Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı yada Birleşmiş Milletlerin amaçlarıyla bağdaşmaz bir başka biçimde güç tehdidinde bulunmaktan yada güç kullanmaktan kaçınır."¹⁷⁴

Bu paragraftan anlaşıldığına göre, tüm Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler herhangi bir ülkenin toprak bütünlüğüne karşı, güç tehdidinde bulunmaktan yada güç kullanmaktan kaçınacaklardır. Devletlerin toprak bütünlüğüne karşı bu tür güç kullanmak, Uluslararası Hukuka aykırı olacaktır. Eğer, Yunanistan karasularını 12 mile kadar genişletirse, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün, ülke bütünlüğünün dokunulmazlığının ve sınırlarının ihlali anlamına gelecektir.

Nitekim, Yunanlı yazar Hortatos'a göre de, bir devletin karasularının, hava sahasının ve deniz dibinin, dip altının ihlali o ülkenin toprak bütünlüğünün, sınırlarının ihlali anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu uluslararası hukuk ilkelerinden "ülke bütünlüğünün dokunmazlığı ilkesinin" de ihlali anlamına gelmektedir. 1982 Sözleşmesi'nin, "Açık Denizler Üzerindeki Egemenlik İddialarının Geçersizliği" başlığı altında düzenlenen 89. maddesinde, "hiç bir devletin açık denizlerin herhangi bir kısmını kendi egemenliğine tabi tutmayı yasal olarak ileri süremeyeceği" belirtilmektedir¹⁷⁵.

Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarması durumunda, sahip olduğu ve kendi anakarasına oldukça uzak mesafede bulunan adaların özel konumu nedeniyle, halen açık denizler rejimine tabi Ege'nin büyük bir bölümünü, kendi egemenliği altına alması 89. maddenin ruh ve esprisi ile çelişecektir. Ayrıca, sözleşmenin kıta sahanlığının

¹⁷³ **Yolga, Namık**, Ege'deki Başlıca Deniz Sorunları, Ankara, 1986, s.29, 37

¹⁷⁴ BM Nihai Senedi. www.saemk.org/belge.asp?dil=tr, 17.01.2009

¹⁷⁵ **Toluner**, Milletlerarası... Devletin Y., s.99, 100.

sınırlandırılması ile ilgili olarak düzenlenen 83. maddesinde, Uluslararası Hukuka atıfta bulunulmuş, Uluslararası Adalet Divanı(U.A.D.) Statüsünün 38.maddesine değinilerek, sınırlandırmanın uluslararası hukuka göre ve anlaşmayla tespit edilmesi öngörülmüştür. 83. maddenin 1.paragrafına göre, "sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında kıta sahanlığı sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde, Uluslararası Hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır"¹⁷⁶.

U.A.D.'nın 1969 tarihli Almanya, Hollanda ve Danimarka Kuzey Denizi kıta sahanlığı davasındaki kararında sınırlandırma: "Hakça ilkelere uygun olarak ve bütün ilgili durumlar göz önünde tutularak, taraflardan her birine imkan nispetinde kendisinin doğal uzantısını verecek şekilde anlaşma ile yapılır denilerek sınırlandırmada hakkaniyet esas alınmıştır." Yine U.A.D.'nın 24 Şubat 1982 tarihli Libya-Tunus kararına göre, "Hakça ilkelerin uygulanması, hakça bir çözüme vardırılmalıdır" demektir¹⁷⁷.

U.A.D. 20.2,1969 tarihli Kuzey Denizi Davası'nda belirtildiği gibi, "hakkaniyetin yalnızca soyut bir adet göstergesi olarak değil, fakat hakça ilkelere başvurmayı buyuran bir hukuk kuralı olarak uygulanması söz konusudur. Dolayısıyla, hakkaniyete bu anlamında başvurulması durumu "hukuk niteliğiyle doğrudan uygulanan bir genel ilke" olmasından kaynaklanmaktadır. 30.6.1977 tarihli Manş Denizi Davasıyla İngiltere ile Fransa arasındaki davada Hakemlik Mahkemesi, hakça ilkelerin uygulanmasının "iki devletin özel eşitliğinde, Manş kıta sahanlığı ile coğrafi ilişkileri bakımından" aranması gerektiğini açıkça bildirmektedir¹⁷⁸.

"Hakkaniyet ilkesi, Ege'de 12 mile müsaade etmez. Sözleşmenin 300. maddesi, iyiniyet ve hakkın kötüye kullanılması kuralını vaz etmiştir. Bu umumi bir hükümdür, sözleşmenin bütün maddelerine şamildir"¹⁷⁹.

Ege'deki 12 mil sorunu esasen bir adalar sorunudur. İrili-ufaklı ve Anadolu kıyısına çok yakın adalar olmasaydı, karşılıklı iki kıtanın 12 mili kabul etmesi sorun olmayacaktı. 1982 tarihli Birleşmiş, Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 121.

---

¹⁷⁶ **Cin**, s.133.

¹⁷⁷ **Yolga**, s.33,35.

¹⁷⁸ **Pazarıcı**, Uluslararası... II. Kitap, s.235-237.

¹⁷⁹ **Yolga**, s.37.

maddesinde hükme bağlanan "adaların haklarının 121. maddede beyan edildiği kadar geniş olmadığı, kısıtlanabildiği bütün tatbikat ile ve mahkeme kararları ile bilinen bir husustur".¹⁸⁰

Sınırlandırmada, denizlerin coğrafi özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece, Ege Denizi özellikleri olan bir deniz olduğu için, genel kurallar uygulanmamalı, genel nitelikli kuralların dışında, Özel kurallar uygulanmalı ve bir ülkenin karasularını saptarken, diğer bir ülkenin açık denize çıkması engellenmemelidir.¹⁸¹ Nitekim 1958 tarihli sözleşmesinin 4. maddesinin S. fıkrasında: "Düz hatlar yöntemi, bir devlet tarafından başka bir devletin karasularını açık denizden ayıracak tarzda uygulanamaz" diye, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 7. maddesinin 6. paragrafında: "Düz esas hatlar yöntemi bir devlet tarafından, diğer bir devletin karasularını açık denizden veya bir münhasır ekonomik bölgeden kesecek şekilde uygulanamaz" diye, yine aynı sözleşmenin 47. maddesinin 5. paragrafında da: "Bu çeşit esas hatlar yöntemi, bir takımada devleti tarafından, diğer bir devletin karasularını açık denizden veya bir münhasır ekonomik bölgeden kesecek şekilde uygulanmayacaktır." diye hükme bağlamıştır.

Yine Türkiye'nin 6 deniz milin üzerinde bir karasuları genişliği kabul etmemesini haklı gösterir bir kuralını Pazarıcı şöyle ifade etmektedir: "Bugün artık Uluslararası Hukukun yerleşmiş bir kuralı olduğu kabul edilen bir kıyı devletinin sahip olduğu kıta sahanlığı haklarının, karasuları gibi bir başka hukuksal kavrama ilişkin yeni gelişmelere dayanarak elden alınmasının hukuksal olarak bir çelişkiyi oluşturduğu ve geçerli olamayacağı görüşü de Türkiye'nin yararlanabileceği bir başka hukuksal dayanaktır."¹⁸² Ayrıca, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 3. maddesinde yer alan karasuları 12 mile kadar genişletilebilir hükmü, "karasuları konusunda genel olarak kabul edilen ve dünyanın her bölgesinde uygulanacak, tekdüze bir kural değildir"¹⁸³.

Sonuç olarak, Türkiye başından beri söz konusu sözleşmeye karşı

---

¹⁸⁰ **Yolga**, s.38.

¹⁸¹ **Pazarıcı, Hüseyin**, Ege Adalarının..., s.91, **Gürel**, s.76.

¹⁸² **Pazarıcı**, Ege Adalarının..., s.92

¹⁸³ **Gürel**, s.76.

çıkıldığından ve sözleşmenin başlangıç dahil çeşitli maddelerinde, ifadesini bulan, hakça bir çözümün bulunması, Ege Denizi'nin coğrafi özellikleri olan bir deniz olmasından "özel durumlar arz eden", "kapalı veya yarı kapalı deniz", "iyi niyet ve hakkın kötüye kullanılması veya kısaca hakkaniyet", gibi hususlar, Türkiye'nin Ege Denizi'nde hukuken haklılığını ortaya koyan ilkelere. Bununla beraber, sözleşmede yer alan hükümlerin yanında ayrıca, Uluslararası Adalet Divanı kararları da Türkiye'nin haklılığını ve itirazlarının haklılığını destekler mahiyettedir. Bütün bu sebeplerden, Yunanistan'ın karasularını 6 deniz milin üzerine çıkarma hakkı olmadığı anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EGE BARIŞ SÜRECİ, AVRUPA BİRLİĞİ AÇISINDAN KARASULARI SORUNU

I. EGE BARIŞ SÜRECİ

Ege Barış Süreci, Türkiye tarafından başlatılan bir girişimdir. Kardak Kayalıkları Krizi sonrasında AB'nin yanlı tutumu ve AB Komisyonu'nun Yunanistan lehine açıklamaları, Türkiye'yi rahatsız etmiş ve Ankara, Yunanistan'a karşı barış yanlısı olduğunu göstermek amacıyla, Atina karşısında yeni inisiyatifler başlatmıştır.

Bu çerçevede, dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz, 23 Mart 1996 tarihinde yaptığı basın toplantısında, Türkiye'nin Atina ile ilişkilerinde hedeflerini belirtmiş ve bu amaçlara ulaşılması yolunda, üçüncü taraflı çözüm ihtimalini dışlamadan masaya oturulabileceğini vurgulamıştır¹⁸⁴. Dış politikasında radikal bir adım sayılabilir bu görüşle Türkiye, Yunanistan'a, birlikte yürütülecek görüşmelerde uzlaşmaya varılması durumunda sorunun özelliklerine göre arabuluculuk, hakemlik ve Uluslararası Adalet Divanı'na gidilebileceğini önermiştir.

Ancak, Türkiye'nin bu atılımı, Yunanistan'da geniş yankı uyandırmamıştır. Atina, iyi niyet demeçlerinin yeterli olmadığını dile getirmiş ve Ankara'nın somut adım atması gerektiğini belirtmiştir¹⁸⁵.

A. AKİL ADAMLAR KOMİSYONU

Dönemin Dışişleri Bakanı Tansu Çiller, 21 Şubat 1997 tarihinde, AB Dönem Başkanlığı görevini yürüten Hollandalı meslektaşısı Hans Van Mierlo'ya bir mektup göndererek, Türkiye'nin iki ülke arasında mevcut Ege Denizi kaynaklı sorunların çözümü ve güven artırıcı tedbirler konusunda karşılıklı anlaşmaya dayalı yöntemin bulunmasını arzuladığını vurgulamıştır.

---

¹⁸⁴ Kut, Türk..., s.515-516.

¹⁸⁵ Fırat, M.Melek, 1990-2001 Yunanistan'la İlişkiler, İstanbul, 2002, s.466-468.

Türkiye'nin bu girişimi, AB tarafından benimsenmiş ve 29 Nisan 1997 tarihinde Lüksemburg'da yapılan Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında Ankara-Atina arasındaki sorunların çözümlenmeleri maksadıyla "Akil Adamlar" komisyonu kurulmuştur. Türkiye, söz konusu komisyona Prof.Dr.Suat Bilge ve Emekli Büyükelçi Dr.Şükrü Elekdağ'ı atamıştır. Söz konusu komisyonun amacı da, karşılıklı Akil Adamların toplantılarda hükümetlerin görüş ve önerilerini inceleyerek bağlayıcı olmayan yöntemler önermek şeklinde belirlenmiştir¹⁸⁶.

Ancak, Türkiye, Akil Adamların doğrudan ve birebir görüşmelerini talep ederken, Yunanistan toplantıların AB bünyesinde ve inisiyatifinde olmasını vurgulamış ve bu görüş ayrılığı temelinde girişim daha ilk toplantısını yapmadan sona ermiştir. Yunanistan'ın tutumu çerçevesinde Ankara Atina'ya, Akil Adamların AB vasıtasıyla görüşmelerine sıcak bakmadığını belirten bir mektup göndermiştir.

B. MADRID ZİRVESİ

Madrid Mutabakat Metni, 08-09 Temmuz 1997 tarihinde, NATO Madrid Zirvesi'nde, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Yunanistan Başbakanı Kostas Simitis ve ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright tarafından imzalanmıştır¹⁸⁷.

İki ülke arasında, öncelikle Ege Denizi temelinde, Kardak Kayalıkları Krizi gibi, Türkiye ve Yunanistan'ı savaşın eşiğine getiren meselelerin önlenmesini amaçlayan bu girişim, ABD tarafından başlatılmıştır. ABD, 1997 yılı yaz aylarında bir öneri geliştirmiş ve iki başkente sunmuştur. Söz konusu öneri, iki ülkenin Ege'de çatışma ihtimalinin giderilmesi amacıyla Türk ve Yunan taraflarınca bir metnin oluşturulmasını ve Madrid NATO Zirvesi'nde ABD'nin de katkılarıyla müzakere edilerek, mümkün olması halinde taraflarca imzalanmasını öngörmüştür¹⁸⁸.

Öneri çerçevesinde; Ankara ve Atina'da yapılan hazırlıklar, Madrid'te iki ülke heyetleri, Dışişleri Bakanları başkanlığında yoğun bir müzakere süreci ile devam etmiş

---

¹⁸⁶ Bilge, s.269.

¹⁸⁷ Firat, Melek, Soğuk Savaş Sonrası Türk-Yunan İlişkilerinde Değişim, Ankara, 2006, s.272.

¹⁸⁸ Cem, İsmail, Türkiye Avrupa Avrasya Strateji Yunanistan Kıbrıs, İstanbul, 2004, s.82.

ve altı ortak noktada buluşularak metin hazırlanmıştır. Müzakere sürecindeki bu temaslar, iki ülke ilişkilerinin gerginliği nedeniyle ABD’li diplomatlar aracılığıyla yapılmıştır¹⁸⁹.

Metnin imzalanması sonrasında, ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright mutabakatı kamuoyuna açıklamıştır. Altı maddeden oluşan metin şu hususları içermektedir.

a.Barış, güvenlik ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesinin devamı hususunda karşılıklı taahhüt,

b.Birbirlerinin egemenliğine saygı,

c.Uluslararası Hukuk ilkelerine ve uluslararası anlaşmalara saygı,

d.Birbirlerinin güvenlikleri ve milli egemenlikleri açısından büyük öneme sahip Ege’deki meşru, hayati çıkarlarına ve endişelerine karşılıklı saygı,

e.Yanlıı anlamalardan kaynaklanan ihtilaflardan kaçınılması arzusu ve karşılıklı saygı temelinde tek taraflı eylemlerden sakınılması taahhüdü,

f. Uyuşmazlıkların karşılıklı rızaya dayanarak ve kuvvet kullanımı veya kuvvet tehdidi olmadan barışçı yollar ile çözümlenmesi taahhüdü¹⁹⁰. Aslında, Madrid Mutabakatı, iki ülke arasındaki meselelere çözüm getirmemektedir. Sadece, sorunların halli için gerekli güven ortamının sağlanmasına katkı yapıcı bir metinden ibarettir¹⁹¹.

Mutabakat, Türkiye’de olumlu yankı bulmuş, özellikle “tek taraflı eylemlerden kaçınılması” maddesinin, son madde olan “kuvvet kullanımı” tehdidinin önünde olması Dışişleri Bakanlığı’nın başarısı olarak yorumlanmıştır¹⁹². Türkiye, mutabakata olumlu yaklaşmış ve bu anlayışla hareket ederek metni güçlendirme teklifinde bulunmuştur. Ancak, bu öneri, Yunanistan tarafından kabul edilmemiştir.

---

¹⁸⁹ Cem, s.96

¹⁹⁰ Bilge, s.270.

¹⁹¹ Coşkun, Birgül Demirtaş, Küreselleşmenin İkili Sorunlara Yansıması: Türk-Yunan İlişkileri Örneği, Ankara, 2002, s.199.

¹⁹² Cem, s.91-92

Öte yandan, Yunanistan'da ise, metni imzalayan Kostas Simitis muhalefet ve basın tarafından, Ege'yi Türkiye'ye teslim etmek ve 12 mil karasuları hakkında vazgeçmekle eleştirilmiştir. Muhalefetin yoğun baskıları çerçevesinde Hükümet Sözcüsü İoannis Kranidiotis, bu görüş yakınlığının bir anlaşma olmadığını, bağlayıcı bir niteliği bulunmadığını ve Türkiye ile diyaloga başlanmadığını açıklamak zorunda kalmıştır¹⁹³.

Madrid Mutabakatı, uzun süreden beri, iki ülkenin bir metin üzerinde, ilişkilerde uygulanacak ilkelere varabilmeleri temelinde önemli bir metindir. Türkiye, bu metin ile Dünya kamuoyunda, Yunanistan'la ilişkilerinde yapıcı ve barışçı bir tutum taraftarı olduğunu yönünde olumlu bir intiba bırakmıştır¹⁹⁴. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, söz konusu mutabakatı, Türkiye'nin güvenliğinin yanı sıra, uluslararası imaj açısından da önemli olduğunu değerlendirmektedir¹⁹⁵.

Madrid Mutabakatı, Yunanistan'ın bu metne bakış açısı çerçevesinde etkili olamamış ve Yunan Dışişleri Bakanı Theodoros Pangalos'un Türkiye aleyhine sarf ettiği sözler ile S-300 füze bunalımı nedeniyle adeta yok sayılmıştır.

C. 1997 EYLÜL NEW YORK ZİRVESİ

Dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Madrid Zirvesi sonrasında, 1997 Eylül ayında, Yunanlı meslektaşı Theodoros Pangalos ile Birleşmiş Milletler toplantısı vesilesiyle New York'ta ikili resmi bir görüşme yapmış, ancak Yunanistan'ın tutumunu değiştirmemesi nedeniyle herhangi bir sonuca ulaşmak mümkün olmamıştır.

Görüşmede Yunan tarafı, Türkiye'nin Yunanistan'la arasında egemenlik sorunu bulunduğunu ve Atina'nın egemenliğinin tartışılmaz olduğu hususlarını yinelemiş ve herhangi bir uzlaşma sağlanamamıştır¹⁹⁶.

İsmail Cem, aynı ziyarette ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright ile de

---

¹⁹³ Bilge, s.270-271.

¹⁹⁴ Fırat, Soğuk..., s.272-273.

¹⁹⁵ Cem, s.82.

¹⁹⁶ Cem, s.96-97.

bir araya gelmiş ve ABD, Kardak Kayalıkları sorununun Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini önermiştir. Ancak, İsmail Cem'in, ayırım yapılmadan tüm sorunların Divana götürülmesi teklifi üzerine, ABD tarafsız kalmayı yeğlemiştir.

Başbakan Mesut Yılmaz, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci Toplantısı çerçevesinde Yunanlı meslektaşı Kostas Simitis ile 03 Kasım 1997 tarihinde Girit Adası'nda bir araya gelmiştir. İki Başbakan, Ege Denizi ve Kıbrıs konusunda yaşanan gerilimi düşürüp diyalogun başlatılması kararına varmışlar, ancak Simitis, mutabık kalınan hususların ortak bir bildiri ile basına açıklanmasını kabul etmemiştir. Ayrıca, Türkiye tarafından sunulan, güven artırıcı tedbirler gibi öneriler ile Başbakanların doğrudan temasa geçebilmesi amacıyla özel temsilci atanması teklifleri, Kostas Simitis tarafından ilk etapta reddedilmemiş, fakat cevap verilmeyerek sürüncemede bırakılmıştır.

Girit toplantısından sonra, iki ülke arasındaki hava bir nebze olsun yumuşamış ve iyimser açıklamalar yapılmıştır. Fakat Girit buluşması da, Madrid Mutabakatı gibi herhangi bir sonuç vermemiştir¹⁹⁷.

Ç.TÜRKİYE'NİN EGE SORUNLARI HAKKINDA ÜST DÜZEY TEMASLARA BAŞLANMASI YÖNÜNDE 12 ŞUBAT 1998 TARİHLİ TEKLİFİ VE SONRASI

Ankara, 1998 yılında Yunanistan siyasetinde yeni açılımlar başlatmıştır. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, 12 Şubat 1998 tarihinde, Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Dimitrios Nezeretis'e, bizzat resmi bir nota vererek, iki ülke arasındaki tüm Ege Denizi kaynaklı sorunların barışçı yöntemlerle çözümlenmesini, bu amaçla iki Dışişleri Bakanlığı arasında üst düzeyli bir toplantının 1998 yılı Mart ayında gerçekleştirilmesini teklif etmiştir.

Söz konusu notada yer alan öneriler şunlardır:

---

¹⁹⁷ Bilge, s.273-274.

a.İki ülkenin, aralarındaki Ege sorunlarını birlikte tanımlaması,

b.ABD Dışışleri Bakanı Madeleine Albright'in girişimiyle 08 Temmuz 1997'de Türkiye ve Yunanistan'ın gerçekleştirdiği "Madrid Uzlaşması"nın resmi bir anlaşmaya dönüştürülmesi,

c.NATO Genel Sekreteri'nin önermekte olduğu "Ege'de Güven Arttırıcı Önlemlerin", NATO Genel Sekreteriyle işbirliği yapılarak iki ülke tarafından geliştirilip hayata geçirilmesi,

d.İki hükümetin, aralarındaki sorunlara çözüm üretecek olan ve her iki ülkenin belirlediği temsilcilerden oluşan "Akil Adamlar Grubu"nu birlikte göreve çağırması,

e.Bu önerilerin tartışılması amacıyla, iki Dışışleri Bakanlığı arasında üst düzeydeki bir toplantının, Türk Hükümeti'nin bu çağrısı ve Yunan Hükümeti'nin çağrısı benimsemesiyle, Mart 1998 bitiminden önce Ankara yahut Atina'da gerçekleştirilmesi¹⁹⁸.

Türkiye'nin bu girişimi uluslararası alanda geniş yankı bulurken, Yunanistan'da karışıklığa neden olmuştur. İlk açıklama, Hükümet Sözcüsü Reppas'tan gelmiş ve önerilerin, zaten tartışılan hususları içerdiği, önemsenmelerine gerek duyulmadığı, bu çerçevede reddedildiği vurgulanmıştır¹⁹⁹.

Ancak Yunanistan Dışışleri Bakanlığı Bakan Yardımcısı İoannis Kranidiotis, ANA Haber Ajansı'na yaptığı açıklamada, Türkiye'nin önerilerinin tümüyle reddedilmediğini, iki ülke Dışışleri Bakanları'nın görüşmesini öngören 5. maddeye sıcak bakıldığını, Bakanların uluslararası kurumlar çerçevesinde bir araya gelerek bölgeyle ilgili konularda işbirliği yapabileceklerini ve bu yöndeki temasların karşılıklı Büyükelçilikler aracılığıyla sağlanabileceğini ifade etmiştir. Öte yandan, öneri paketinde yeni bir husus bulunmadığını da sözlerine eklemekten geri durmamıştır.

---

¹⁹⁸ Dışışleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi, Türkiye'den Yunanistan'a Barış Çağrısı, Ankara, 12 Şubat 1998.

¹⁹⁹ Cem, s.104.

Dışışleri Bakanı Theodoros Pangalos'un yurtdışında olması nedeniyle, konuyla ilgili açıklama yapan Dışışleri Bakan Yardımcısı Georgios Papandreou da meslektaşı Kranidiotis'in demecine benzer, yumuşak tonda bir açıklamada bulunmuş ve önerilerin Başbakan Kostas Simitis ile Dışışleri Bakanı Theodoros Pangalos arasında görüşüleceğini, akabinde cevabi bir notanın yazılacağını söylemiştir²⁰⁰.

Yunanistan, söz konusu önerilere, 24 Şubat 1998 günü cevap vermiştir. Ankara Büyükelçisi Dimitrios Nezeretis'in, İsmail Cem'e teslim ettiği Yunan teklifleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

a. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili sorunlara ilişkin olarak, Türkiye Lahey Adalet Divanı'nın zorunlu yargı yetkisini tanımalıdır,

b. Yunanistan, iki ülke arasındaki sorunların adım adım çözülmesine ilişkin önerisini yinelemektedir,

c. Yunanistan, Kıta Sahanelığı sorununun Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesi ve bir anlaşmaya dökülmesine ilişkin olarak Türkiye ile doğrudan görüşmeler yapmaya hazırdır,

d. Yunanistan, iki ülke Dışışleri Bakanları'nın daha önceden belirlenmiş bir çerçeve dahilinde bir araya gelmesine hazırdır²⁰¹.

Türk Dışışleri Bakanlığı, Yunanistan'ın cevabi notası hakkında 25 Şubat 1998 tarihinde bir açıklama yapmış ve Yunanistan'ın, Türkiye'nin iyi niyetine ayak uydurmadığını, bu çerçevede uzlaşmazlık ve çözümsüzlük rolünü tek başına üstlendiğini, Ege'de gerilimin sürekliliği yönünde tercih yaparak oluşabilecek istenmeyen bir kazanın yol açabileceği sorumluluğu da üstlendiği belirtilmiştir.

Karşılıklı nota teatilerinde herhangi bir sonuca gitmek mümkün olmamıştır.

Ancak; Türkiye, barış girişimleri ile uluslararası arenada prim kazanırken, Yunanistan uzlaşma ve barıştan kaçan taraf konumuna düşmüştür.

---

²⁰⁰ Cem, s.104.

²⁰¹ Anadolu Ajansı Basın Bülteni, "Türkiye'nin Barış Girişimine Yunanistan'dan Cevap Geldi", Ankara, 24 Şubat 1998, Saat: 15.43, Sayı: AA0165.

Ege Denizi temelli sorunlar çerçevesinde, devam eden istikşafi görüşmelere rağmen Yunanistan, eski söylemini korumuş ve Ege’de kendi açısından mevcut tek meselenin Kıta Sahanlığı’nın sınırlandırılması olduğunu ve bunun da Lahey Adalet Divanı’nda çözüme kavuşturulması gerektiğini savunmaya devam etmiştir. Hava Sahası ihlal iddialarını sürdürmüş ve sürekli olarak Türkiye’yi suçlamıştır.

Yunanistan, Ege Denizi’ni kendi denizi olarak nitelendirmekte ve Türkiye’nin bu deniz üzerindeki tüm haklarını, ülkesinin toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılamaktadır. Ege’de, Yunanistan açısından tek sorun kıta sahanlığının sınırlandırılmasıdır ve bu meselenin çözüm yeri de Uluslararası Adalet Divanı’dır. Ancak, Türkiye için sorunlar, kıta sahanlığı ile bitmemektedir. Bunun sebebi ise, Ege’de, iki ülke arasında çizilmiş henüz bir deniz sınırının olmayışdır. Bu nedenle, Ankara açısından, karasuları, hava sahası, çeşitli antlaşmalar gereği silahsızlandırılması öngörölmüş adaların Yunanistan tarafından yeniden silahlandırılması ve aidiyeti belli olmayan gri bölgeler Ege’deki sorunlar yumağını oluşturmaktadır.

Yunanistan, Ege’deki tüm savlarını uluslararası hukuka dayandırdığını, ancak Türkiye’nin bu yöntemi dışlayarak, gücü temelinde Atina’yı savaşıla tehdit ettiğini ileri sürmektedir. Yunanistan’ın, Ege iddialarını belirli uluslararası anlaşmaların bire bir maddelerine dayandırdığı tezi bir yere kadar doğrudur. Ancak, Yunanistan, imzacısı olduğu uluslararası anlaşmaların, kendi lehine olan maddelerini kale almakta, anlaşma içerisinde yer alan ve çıkarlarına hizmet etmeyen maddeleri ise adeta görmezden gelmektedir. 1982 B.M.D.H.S.’nin, karasuları genişliğini 12 mil olarak nitelendiren üçüncü maddesine sürekli atıfta bulunularak, bu uygulamanın iyi niyet çerçevesinde yapılması gerektiğini içeren 300.maddesinin gündeme getirilmemesi bunun güzel bir örneğidir. Öte yandan, Ege Denizi çerçevesinde, Türkiye’nin uluslararası hukuku dışladığını söylemek ise en azından yanlıştır. Çünkü genel içtihat kurallarına atıfta bulunmak da en az anlaşma maddelerinin birebir ileri sürölmesi kadar uluslararası hukuk temellidir.

Bununla beraber, sorunların karşılıklı görüşmeler yoluyla çözüme götürölmesi de, Uluslararası Adalet Divanı’na gitmek kadar uluslararası hukuka uygundur. Ayrıca Türkiye, 1996 yılında dile getirdiği Ege Barış girişimiyle, görüşmeler sonucunda

ilerleme sağlanamaması halinde üçüncü taraflı çözüm yollarını da dışlamadığını açıklayarak Yunanistan'ın tezlerini mesnetsiz kılmıştır.

II. AVRUPA BİRLİĞİNDE EGE SORUNU

Avrupa Birliği'nin amacı, özellikle iç sınırları olmayan bir ekonomik alan, bir ortak Pazar meydana getirerek, ekonomik ve sosyal kaynaşmayı güçlendirmek, bir ekonomik ve parasal birlik kurarak, dengeli ve sürdürülebilir ekonomik gelişmeyi sağlamaktır.

Bu birliğe, Yunanistan 8 Haziran 1959'da, Türkiye ise 31 Temmuz 1959'da Avrupa Birliği'ne o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik başvurusunda bulunmuştur. 10 Eylül 1959'da Yunanistan ile 27 Eylül 1959'da da Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında ortaklık müzakereleri başlamıştır. Temmuz 1961'de Yunanistan ortaklık anlaşmasını imzalamıştır. Bu anlaşma, Atina Anlaşması olarak anılmaktadır. Yunanistan, 12 Haziran 1975 tarihinde tam üyelik başvurusunda bulunmuş 1 Ocak 1981'den itibaren de Yunanistan Avrupa Topluluğu'nun 10. üyesi olmuştur. Türkiye ise 12 Eylül 1963'te AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) ile ortaklık anlaşması imzalanmıştır. 14 Nisan 1987'de tam üyelik için başvurmuştur. Türkiye'nin 1987 yılında AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunması Türkiye ve Yunanistan arasındaki uyuşmazlıkların yönelimini, etkileyecek önemli bir girişimdir. 6 Mayıs 1995'te Brüksel'de Türkiye ile Avrupa Birliği arasında halen, Avrupa Birliği'ne üye olmadığı halde Gümrük Birliği anlaşması imzalanmıştır.

Müzakerelerin başlatıldığı 3 Ekim 2005 tarihi Türkiye için yeni bir süreci açmaktadır. Bu yeni süreçte, üyeliğin ve müzakerenin niteliği Türkiye açısından koşulların daha da ağırlaştığını göstermektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin AB ile yürüteceği müzakere süreci Türkiye'nin Kıbrıs ve Ege uyuşmazlıklarına ilişkin dış politikasını zora sokmaktadır.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Ege konusu Yunanistan'ın baskısı ile sürekli gündeme gelmektedir. Son olarak, 3 Ekim 2005 tarihli Müzakere Çerçeve

belgesinde (m.6) bu sorunun çözümü, Türkiye'nin tam üyeliği için bir ön şart haline getirilmiştir. Yine 5/11/2008 tarihli Avrupa Birliği İlerleme Raporunda da Bölgesel konular ve uluslar arası yükümlülükler başlıklı maddesi “Yunan karasularının genişletilmesi ihtimali karşısında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1995 yılında alınan “casus belli” kararıyla ilgili tehdit geçerliliğini korumaktadır. Türkiye'nin net bir biçimde, gerekirse Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisi de dahil, BM şartıyla uyumlu olarak, iyi komşuluk ilişkileri ve sorunların barışçıl şekilde çözümü taahhüdüne gerek duyulmaktadır. Bu kapsamda iyi komşuluk ilişkileri ve sorunların barışçıl şekilde çözümünü olumsuz etkileyebilecek tehdit veya eylemlerden kaçınılması gerekmektedir.” hükmünü içermektedir.

AB'nin Türkiye için öngördüğü üyelik müzakerelerinin başarıyla sonuçlanması, ekonomik ve siyasi diğer koşullarla beraber bu konularda da ilerleme sağlanmasına, hatta çözüme ulaşılmasına bağlı olacaktır.

Türkiye'nin AB içerisinde yer almak istemesi bu birlik içerisinde veto yetkisine sahip Yunanistan'ın pazarlık gücünü arttırmış ve süreç içerisinde de Yunanistan bu avantajından yararlanmıştır. Sadece, Ege uyuşmazlıkları konusunda değil Kıbrıs konusunda da Türkiye'nin bir “pazarlık-dayatma” ilişkisini başlattığı görülmektedir.

AB Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Brüksel Zirvesi'nde (16-17 Aralık 2004) alınan karar ile Türkiye ve Yunanistan arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde nasıl bir yol izlenmesi gerektiğinin işareti verilmiştir. Zirve kararlarınının 20. maddesinde iki önemli husus dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki, “iyi komşuluk ilişkilerine koşulsuz bağlılık ihtiyacı”nın vurgulanması ve bu bağlamda dile getirilen, [Türkiye'nin] “... Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde yer alan anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi ilkesine uygun olarak, henüz çözümlenmemiş sınır anlaşmazlıklarının çözümlenmesine yönelik olarak ilgili üye ülkelerle çalışmaya devam etmeye hazır olması”dır. Buna göre, Türkiye'nin izlemekte olduğu iyileştirme siyaseti AB tarafından “memnuniyetle” karşılanmıştır; ancak kuşku da sürmüştür. Türkiye, ilke olarak, Yunanistan ile arasındaki uyuşmazlıkların görüşmeler yoluyla ve barışçıl çözüm yöntemleri kullanılarak çözümlenmesi gerektiğini daha önce defalarca açıklamış bulunmaktadır. Bununla birlikte, özellikle karasuları konusunda Yunanistan'ın Ege

Denizi'nde karasuları sınırını 12 mil olarak ilan etmesi ve bunu yasama geçirmesi durumunu “casus belli”/savaş nedeni olarak gördüğünü açıklamış bulunmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin bu kararının uygulanabilirliği ancak, Yunanistan'ın 12 millik bir ulusal karasuları genişliğini uygulamaya başlaması durumunda söz konusudur. Bunun bir caydırıcılık unsuru olarak değerlendirilmesi, söz konusudur. Nitekim, Madrid Deklarasyonu da bu caydırıcılığı dikkate alarak tarafların tek yanlı hak iddialarını yaşama geçirmelerini engelleyici hükümlere yer vermekte, tarafları barışçıl çözüm yöntemleri kullanarak uyuşmazlıklarını çözmeye çağırılmaktadır²⁰².

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Türkiye'den “açık taahhütler” vermesinin istenmesi tek yanlı bir baskı oluşturmakta ve bu konudaki mutabakatı bozmaktadır.

Konsey'in “...katılım süreci üzerinde yansımaları olan çözülmemiş anlaşmazlıkların gerektiği takdirde çözüm bulunması amacıyla Uluslararası Adalet Divanına getirilmesi gerektiğine dair görüşünü teyit etmesi” ve “AB Konseyi, uygun gördüğü şekilde gözden geçirmek üzere, kaydedilen gelişmelerden haberdar edilecektir”, yorumunu getirmesidir. Bu hüküm, müzakere sürecinde sınır uyuşmazlıklarının ele alınışını doğrudan AB-Türkiye sorunu haline getirmektedir. Her ne kadar metinde “gerektiği takdirde” ifadesi yer alsada da, Türkiye'yi bu konuda Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisini tanımaya zorlamaktadır. Ayrıca Müzakere Çerçeve Belgesi'nin 6. maddesinde de belirtildiği gibi, Türkiye'nin yapacağı ilerleme ölçülürken sınır uyuşmazlıkları konusu da dikkate alınacaktır. Buna göre, “Türkiye'nin iyi komşuluk ilişkileri konusundaki koşulsuz[açık] taahhüdü ile süregelen[çözülmemiş tüm] sınır anlaşmazlıklarının gerektiğinde, Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisi de dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde yer alan anlaşmazlıkların, barışçı yollarla çözümlenmesi ilkesine, uygun olarak çözümlenmesi yönündeki yükümlülüğü” vardır.

İleride meydana gelebilecek olumsuz durumlar karşısında, Türkiye'nin katılımdan önce uygun zamanda müktesebatı Türkçe'ye tercüme etmesi ve katılım sonrası AB kurumlarının düzgün işleyişi için gerekli olan tercüman ve çevirmen kadroyu yetiştirmesi gerekmektedir. Türkiye'nin müktesebata ilişkin olarak üstleneceği

---

²⁰² Aksu, Fuat, Türk-Yunan İlişkilerinde Güvenlik ve Güven Arttırma Çabaları, Ankara, 2003, s.242-275

yükümlülükler, Türkiye ve Yunanistan arasındaki uyuşmazlık konularına ilişkin siyasasında değişikliğe gitmeye yol açacak niteliktedir. Birliğin üyelik öncesi gerçekleştirmiş olduğu her türden işlemin Türkiye tarafından da kabullenilmiş olması zorunluluğu getirilmektedir. Böylesi bir durum, Türkiye'nin ulusal çıkarları çerçevesinde değerlendirerek taraf olmadığı ancak, AB'nin taraf olduğu andlaşmaların statüsünü tartışmaya açmaktadır. Örneğin Ege Denizi uyuşmazlıkları açısından önemli bir yer tutan BM III. Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne Türkiye taraf değildir, ancak Yunanistan ve AB, bu sözleşmeye taraf durumundadırlar ve söz konusu sözleşme, AB'nin müktesebatı sayılmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin müktesebata uyum çerçevesinde bu tür metinlere nasıl yaklaşacağı soru işareti oluşturmaktadır. Bu konu bir başka açıdan da önemlidir, çünkü 1996 Kardak Kayalıkları bunalımında, AB'nin yapmış olduğu açıklamalarda Kardak Kayalıkları, Yunanistan'ın egemenliğindeki bölgeler olarak kabul edilmekte ve bu bölgedeki deniz sınırının AB'nin dış sınırını oluşturduğu açıklanmaktaydı.

Yukarıdaki paragraf çerçevesinde değerlendirildiğinde, Ege uyuşmazlıkları konusunda, henüz bir ilerleme sağlanamamışken, Türkiye'nin müktesebatı kabullenmesi, AB'nin Ege'de öne sürdüğü egemenlik sınırlarını kabullenmesi anlamına gelecektir.

III.SORUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN TEKLİFLER

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, Yunanistan ile ilgili sorunların çözümünde bir sapma olmaması gerektiği belirlendikten sonra, aşağıda izlenmesi gereken politikalar belirlenmiştir.

AB üyesi ülkelerin Türk -Yunan sorunlarına ilişkin görüşleri ülke bazında genelde tarafsız kalmak şeklinde oluşmakla birlikte, AB bünyesinde Yunanistan'ın da etkisiyle Türkiye aleyhine oluşması yüksek olasılık olarak görülmektedir. Bu husus dikkate alındığında, sorunların çözümüne yönelik girişimlerin mümkün olduğu ölçüde, AB baskısı oluşmayacak şekilde yapılmasının uygun olacağı, AB üyeliği için sorunların çözümünün yeter şart oluşturmadığı, bu kapsamda sorunların ikili olarak bir

paket halinde ele alınması ve diğer kurumların hakemliğine veya yargısına gidilmemesinin uygun olacağı kıymetlendirilebilir. Ancak, bu durumda da Yunanistan'ın olayı sürüncemede bırakarak, kendi arzuladığı ve sorun kabul ettiği konularda üçüncü kurumlara gitme arzusu içinde olabileceği dikkate alınmalıdır. Fakat, her durumda önümüzdeki dönemde sorunlara ilişkin gelişmeler beklendiği dikkate alınarak, belirtilen konulara ilişkin olarak özellikle sorunların çözümünde birbirlerine etkileri ve Türkiye'nin çıkarlarının en uygun biçimde ele alınmasına yönelik bilimsel çalışmaların yoğun olarak yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır²⁰³.

Türkiye'nin Yunanistan ve AB ile ilişkilerinde karşılaştığı bu olumsuz tablonun Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana izlediği batılılaşma politikasında ve AB üyeliği hedefinde bir değişiklik yaratmayacağı kıymetlendirilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye'nin, AB üyeliğinin gerçekleşmeyebileceği ihtimali de dikkate alınmalıdır. Ege konusunda çözüm unsuru olarak, Lozan Anlaşmasının esas alınması uygun olacaktır.

Yunanistan, Ege'de karasularını 6 milde tutarken ana kıtasında 12 mile çıkarma yönünde strateji izleyebilir. Böyle bir durumun Ege'den yararlanan büyük devletlerin aleyhine olmayacağı; ancak, Türkiye'nin çıkarlarına ters düşeceği değerlendirilmektedir. Bu itibarla, Türkiye'nin tarihi, hukuki ve stratejik boyutlar çerçevesinde hazırlıklı olması gerekecektir. Öte yandan, Yunanistan'ın karasularını genişletme teşebbüslerinin Karadeniz'e kıyıdaş devletlerce kabul edilmemesi için anılan devletler nezdinde, gerekli girişimlerde bulunulmak önemli olacaktır.

Anadolu sahilleri önündeki Yunanistan'a ait ada, adacık ve kayalıkların karasularının sınırlandırılması sırasında, bunlara karasularının hiç tanınmaması veya kısmi olarak tanınması esasının benimsenmesinin uygun olacaktır.

Coğrafi Formasyonlar, mutlaka dikkate alınmalıdır. Zira, uluslararası anlaşmalarla devredilmemiş 152 adet ada, adacık ve kayalığın Ege sorunlarının çözümünde Türkiye lehine önemli tesirleri olacaktır.

---

²⁰³ Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi; Türkiye, Yunanistan ve AB İlişkileri, s.8.

Yunanlı yazar Angelos M. SYRİGOS'un, "Uluslararası Adalet Divanına Başvuru ve Ege'deki Dengeler" başlıklı Toplantı Sonuç Raporunda sunulan makalesinde Türk tarafının Ege sorununu Lahey Adalet Divanı'na götürdüğü takdirde, Yunanistan'ın aleyhine olmak üzere iki tehlikenin ortaya çıkabileceğini şu şekilde ifade etmektedir.²⁰⁴ "Birincisi, ...Eğer, Yunanistan bir bütün olarak Ege'deki adaların statüsü konusunda, Lahey Adalet Divanı'nda yargılanmayı kabul etmeyip reddederse, Ege'de ortaya çıkan bütün problemlerin, hukuki olduğuna ve bundan dolayı, uluslararası hukuk çerçevesinde çözülebileceğine ilişkin Yunanistan'ın tutumu geçersiz duruma gelecektir. ikinci tehlike ise, Yunanistan Ege adalarının kısmen veya tamamen askerden arındırılmasını özellikle şart koşan anlaşmaların hükümlerine uymamaktadır. Özel anlaşmaların yükümlülüklerini yerine getirmemek inkâr edilemez bir gerçek olarak durmaktadır". Yunanistan'ın tarihi açıdan bakıldığında, Lozan ve Paris anlaşmalarına aykırı olarak kara sularını 3 milden 6 mile çıkarmış olması ve adaların silahsızlandırılma konusunu tek taraflı olarak ihlal etmesi hususlarının, anılan Yunanlı yazarın görüşlerine uygun olarak meselenin Lahey Adalet Divanı'na götürülmesi halinde, Türkiye'nin lehine bir durumu ortaya çıkarabileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, konunun uluslararası hukuk uzmanlarınca incelenmesinde olabilecektir.

Helsinki Zirve kararlarının, Gündem 2000 Dokümanının, Kopenhag Zirve kararlarının ve bilinen diğer belgelerin, Türkiye açısından Uluslararası Adalet Divanı'nın zorunlu yargı yetkisini doğurmadığı görülmektedir. Bununla beraber, muhtemelen Uluslararası Adalet Divanına bu yetkiyi verebileceği düşüncesinden hareketle, bu durumun göz ardı edilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir. Lahey Adalet Divanı'na başvurulabileceği dikkate alınarak, hukuksal alt yapının oluşturulması maksadıyla, arşivler de kullanılarak en kısa zamanda ciddi bilimsel araştırmaların yapılması önem arz etmektedir.

Yunanistan'ın kendi kamuoyuna uyguladığı gibi Türkiye'nin de kendi kamuoyunu Türk-Yunan sorunları konusunda bilgilendirmesinin ve bilinçlendirmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

---

²⁰⁴ Cin, s.128

SONUÇ

Ege Denizi, Kazakistan, Azerbaycan, Rus petrollerinin dünya pazarlarına ulaştıracak yol üzerinde bulunması sebebiyle, küresel bir öneme sahiptir. Ayrıca, Ege Denizi'nde bulunan petrol rezervlerinin varlığı, bölgeye ayrı bir önem vermektedir.

Türkiye'nin bu güzergâh üzerinde etkin olması, sadece Avrupa Birliği ile ilişkilerinde değil, aynı zamanda bölgesel ilişkiler ve Avrasya'nın hassas dengeleri açısından da bir sıklet merkezi meydana getirmektedir. Türk Boğazları-Marmara Denizi-Ege Denizi hattı, "Doğu-Batı Enerji Koridorunda İstikrar Arayışı" açısından büyük öneme haizdir.

Yunanistan, Balkanlarda liderlik görevini üstlenmek, bölgede söz sahibi olmak istemektedir. Ancak, bu konuda kendilerine rakip ve engel olarak, Türkiye'yi görmektedir. Bu durumda, Yunanistan politikasını, sorunları daha da tırmandırmak, bölgede kriz yaratmak, Türkiye güçlenmesini engellemek ve bu arada Türkiye'nin AB sürecini kullanarak suistimal ederek Ege'deki sınırlarını genişletmek ekseninde yürütmektedir.

İki ülke arasında çözümlü hukuki ve siyasi anlamda karmaşık olan asıl konu deniz hukukunu ilgilendiren ve devletlere denizlerde yeni egemenlik ve tasarruf hakları veren kavramlar oluşturmaktadır. Aslında, bu karmaşıklığı arttıran Ege Denizi'nin benzersiz bir coğrafî yapı ve egemenlik dağılımına sahip olmasıdır. Nitekim, Türkiye'nin Karadeniz ve Akdeniz'de deniz hukukunu ilgilendiren konularda komşu kıyıdaş ülkelerle bu türden önemli bir sorunu bulunmamaktadır. Ege Denizi'nin benzersiz özellikleri, bu denizde kıyıdaş ülkeler arasında, kıta sahanlığının ve ekonomik bölgelerin sınırlarının belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Okyanuslara uygulanan sınırlandırma kurallarının, bu bölgeye uygulanması, hakkaniyete uygun bir sınırlandırmayı ve paylaşımı imkânsız kılmaktadır.

Yunanistan, Ege Denizi'ni kendi denizi olarak nitelendirmekte ve Türkiye'nin bu deniz üzerindeki tüm haklarını, ülkesinin toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılamaktadır. Ege'de, Yunanistan açısından tek sorun kıta sahanlığının sınırlandırılmasıdır ve bu meselenin çözüm yeri de Uluslararası Adalet Divanı'dır. Ancak, Türkiye için sorunlar, kıta sahanlığı ile bitmemektedir. Bunun

sebebi ise, Ege’de, iki ülke arasında çizilmiş henüz bir deniz sınırının olmayışdır. Bu nedenle, Ankara açısından, karasuları, hava sahası, çeşitli antlaşmalar gereği silahsızlandırılması öngörölmüş adaların Yunanistan tarafından, yeniden silahlandırılması ve aidiyeti belli olmayan gri bölgeler Ege’deki sorunlar yumağını oluşturmaktadır.

AB, Türkiye’nin en büyük medeniyet projesidir. Ulu önder Atatürk’ün işaret ettiği muhasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkma hedefinde, çok önemli bir basamaktır. Türkiye bu topluluğa isteyerek girmektedir. Ancak, her şeyden önemli olan Türk Milletinin refahı, devletinin bekasıdır. Bu konuda dikkatli ve hassas olmak hayati önem taşımaktadır.

Türkiye devlet olarak, mevcut dış politika sorunlarını çözmek için düşünce ve siyaset üretmelidir. Türkiye, özellikle Ege sorununda önlemler geliştirmez ve almaz ise, Türk ve yabancı kamuoyunu bilgilendirmez, yönlendirmez ve kamuoyunun desteğini arkasına almaz ise, yeterli sayıda uzman kadrosu ile ciddi bir mücadeleye girmezse, sorunun Türkiye’nin çıkarlarına aykırı olarak çözölməsi tehlikesi söz konusu olabilir. Özellikle, Türkiye’nin tezlerin destekler nitelikteki uluslar arası alanda verilmiş yargı kararları dikkatle irdelenmelidir. Karasuları konusunda büyük önemi bulunan egemenliği devredilmemiş ve sayısı 150’yi bulan ada, adacık ve kara parçalarının aidiyeti konusunda haklılığımız uluslar arası alanda vurgulanmalıdır.

AB müzakereleri sırasında müzakere edilecek 35 adet fasıl vardır. Bunlardan en önemlisi de siyasi kriterleri içeren fasıldır. Ayrıca, her bir fasılın içine de siyasi kriterlerin bulundurulması ihtimal içindedir. Bu fasılların gereği yapılmadan AB’ye üyelik mümkün olmayacaktır. Bu durumda, her şeye rağmen AB demek yerine milli çıkarlar ciddi bir şekilde değerlendirilerek hazırlıklı bir şekilde AB ile konular müzakere edilmeli, ihtiyaç duyulduğu zaman da bazı konular hakkında geçici ya da kalıcı istisnalar (deregasyonlar) talep edilmelidir.

Yunanistan, Ege’deki tüm savlarını uluslararası hukuka dayandırdığını, ancak Türkiye’nin bu yöntemi dışlayarak, gücü temelinde Atina’yı savaşıla tehdit ettiğini ileri sürmektedir. Yunanistan’ın, Ege iddialarını belirli uluslararası anlaşmaların bire

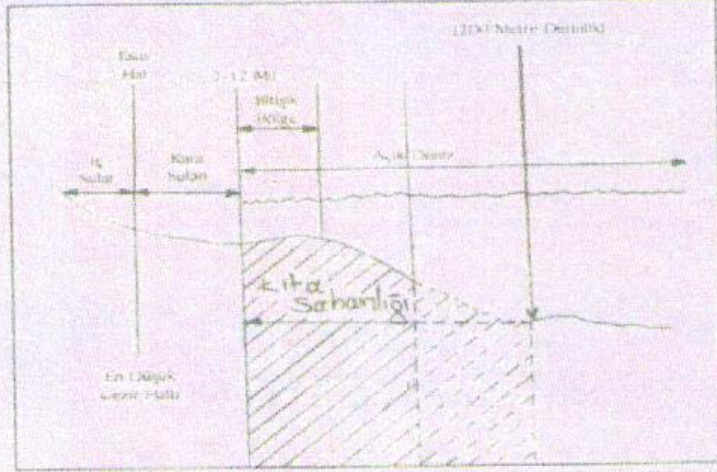
bir maddelerine dayandırdığı tezi bir yere kadar doğrudur. Ancak, Yunanistan, imzacısı olduğu uluslararası anlaşmaların, kendi lehine olan maddelerini dikkate almakta, anlaşma içerisinde yer alan ve çıkarlarına hizmet etmeyen maddeleri ise adeta görmezden gelmektedir. 1982 B.M.D.H.S.'nin, karasuları genişliğini 12 mil olarak nitelendiren 3. maddesine sürekli atıfta bulunularak, bu uygulamanın iyi niyet çerçevesinde yapılması gerektiğini içeren 300.maddesinin gündeme getirilmemesi bunun güzel bir örneğidir. Öte yandan, Ege Denizi çerçevesinde, Türkiye'nin uluslararası hukuku dışladığını söylemek ise yanlıştır. Çünkü, genel içtihat kurallarına atıfta bulunmak da en az anlaşma maddelerinin birebir ileri sürülmesi kadar uluslararası hukuk temellidir.

Bununla beraber, sorunların karşılıklı görüşmeler yoluyla çözüme götürülmesi de, Uluslararası Adalet Divanı'na gitmek kadar uluslararası hukuka uygundur. Ayrıca Türkiye, 1996 yılında dile getirdiği Ege Barış girişimiyle, görüşmeler sonucunda ilerleme sağlanamaması halinde, üçüncü tarafı çözüm yollarını da dışlamadığını açıklayarak Yunanistan'ın tezlerini mesnetsiz kılmıştır.

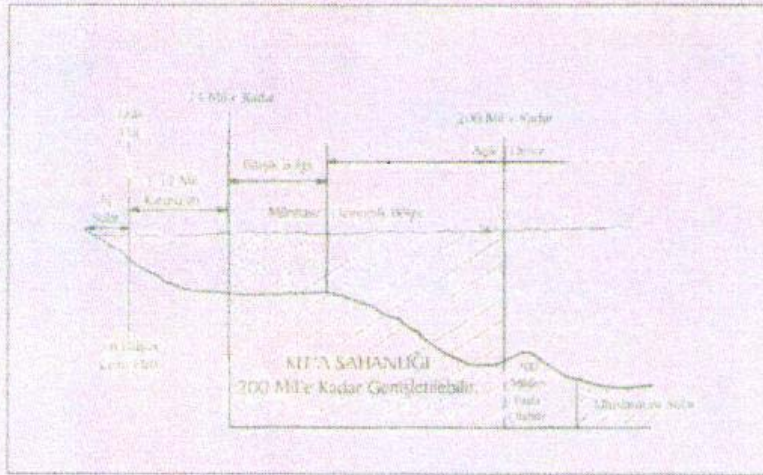
EK-1

SÖZLEŞMELERE GÖRE DENİZ ALANLARI

1958 TARİHLİ CENEVRE SÖZLEŞMESİNE GÖRE:

1982 TARİHLİ BM. DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİNE GÖRE:

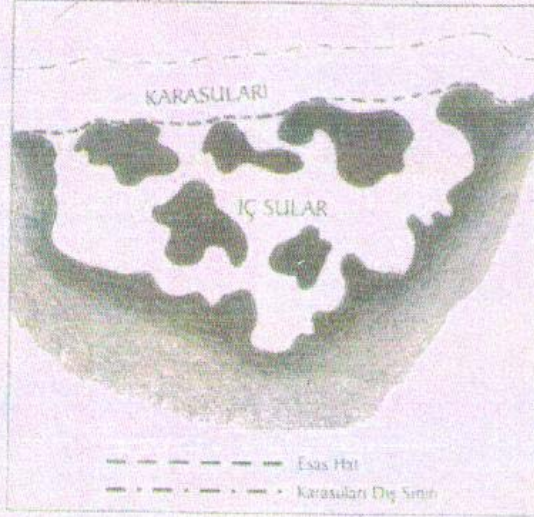

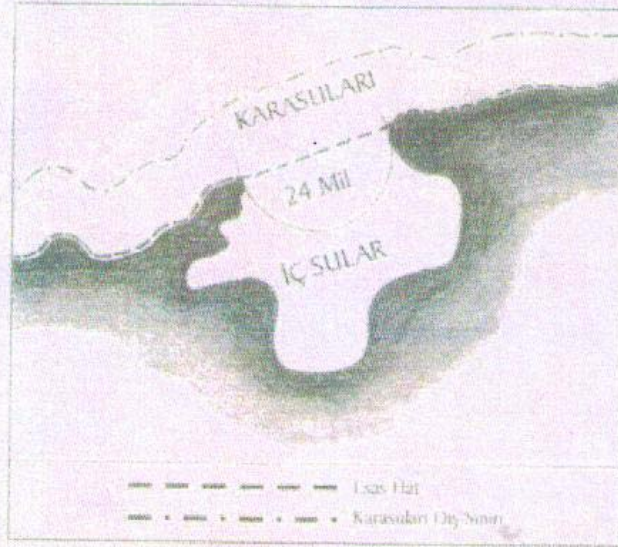
EK-2

KARASULARININ İÇ SINIRI TESPİTİNDE YÖNTEMLER

Şekil 1 : NORMAL DÜZ ESAS HAT YÖNTEMİ

Şekil 2 : KÖRFEZLERDE ESAS HAT YÖNTEMİ

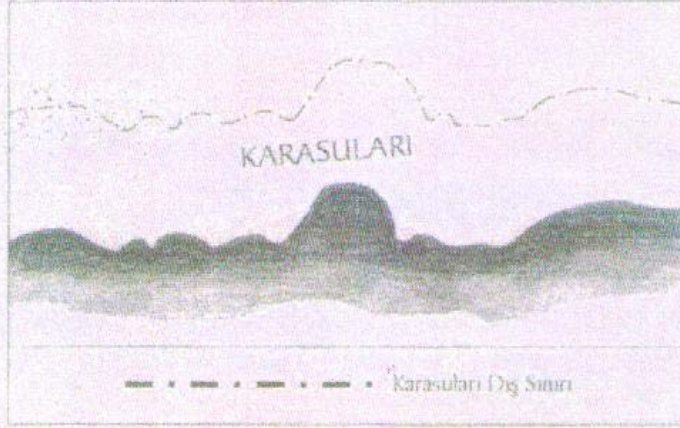

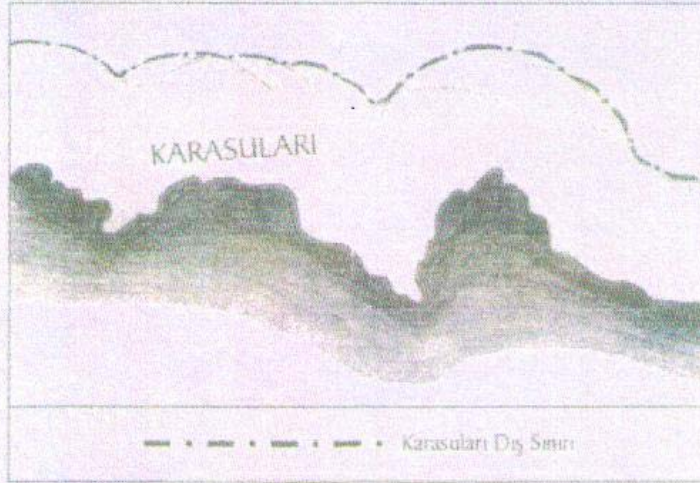
EK-3

KARASULARININ DIŞ SINIRI TESPİTİNDE YÖNTEMLER

Şekil 1 : KIYIYA PARALEL HAT YÖNTEMİ

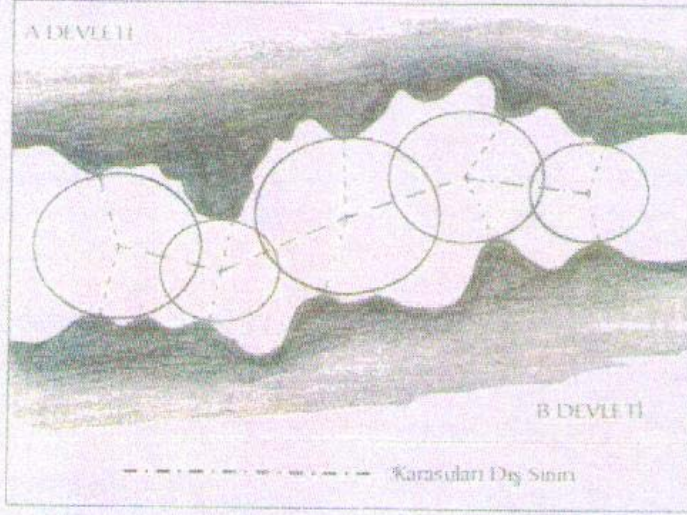

Şekil 2 : KESİŞEN KAVİSLER VEYA YAY YÖNTEMİ

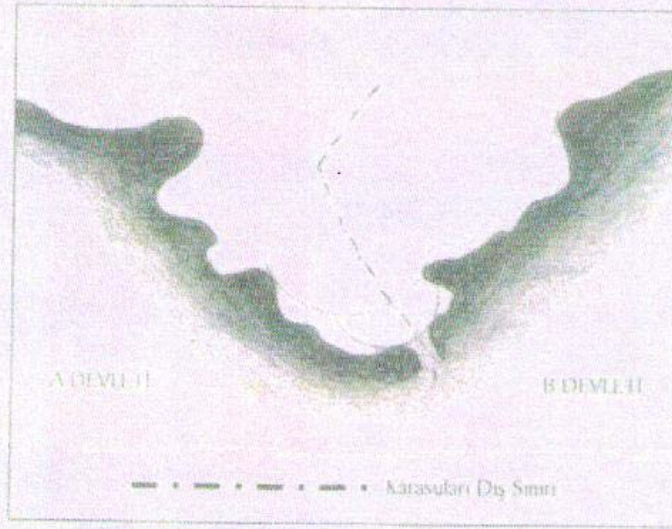

Şekil 3 : ORTA HAT YÖNTEMİ

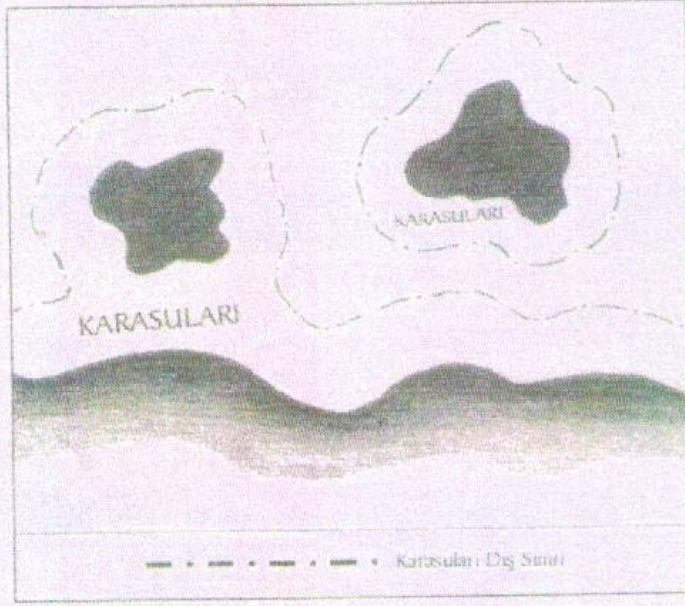

Şekil 4 : YAN HAT YÖNTEMİ

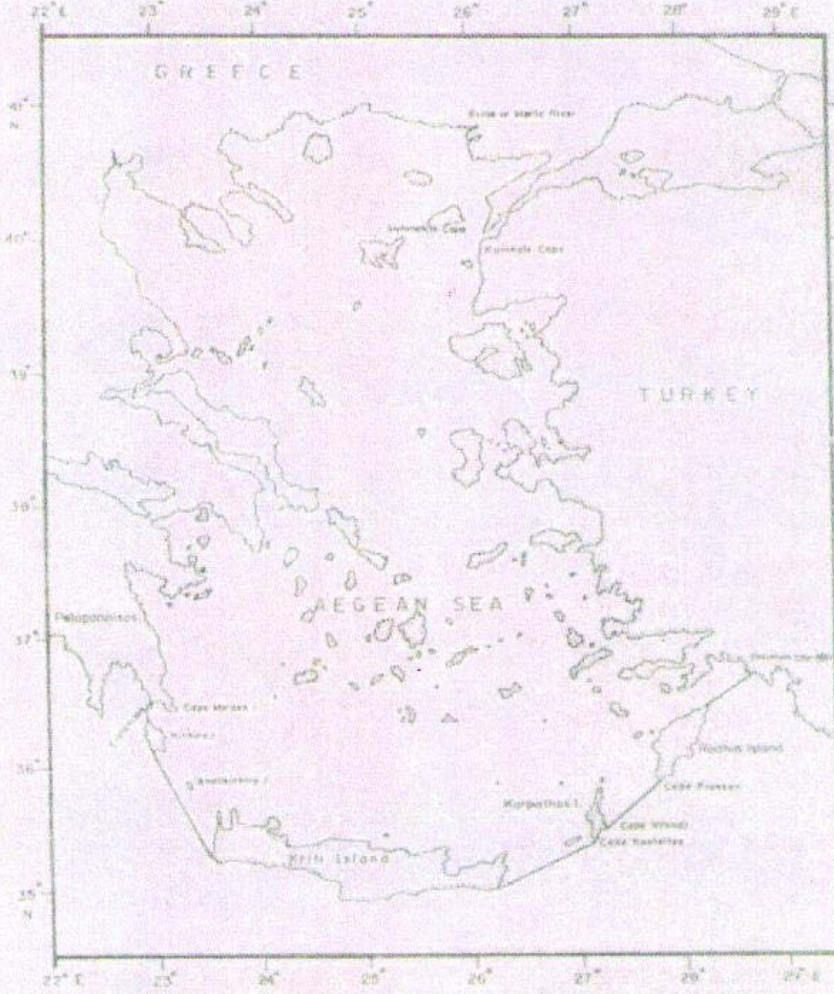
Şekil 5 : ADALARIN KARASULARI TESPİTİ YÖNTEMLERİ

EKLER

EK-4

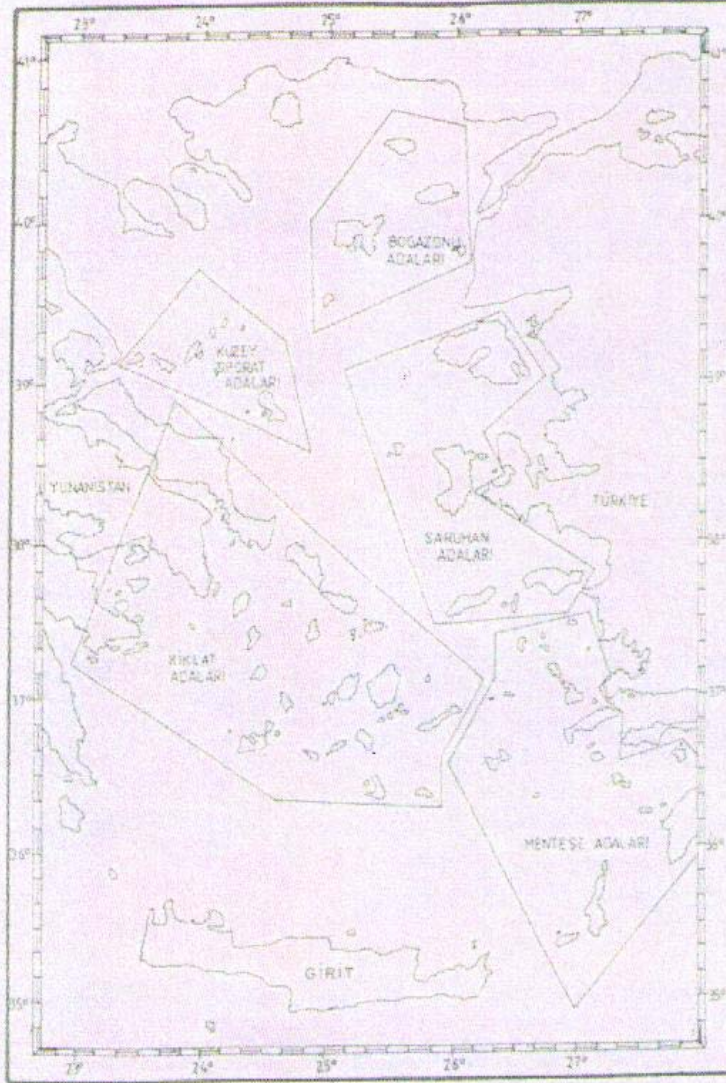
ADALARIN EGE DENİZİNDEN EN UZAK BURUNLARINDAN GEÇEN VE DALAMAN ÇAYI AĞZI İLE BİRLEŞEN SINIR

E K - 5

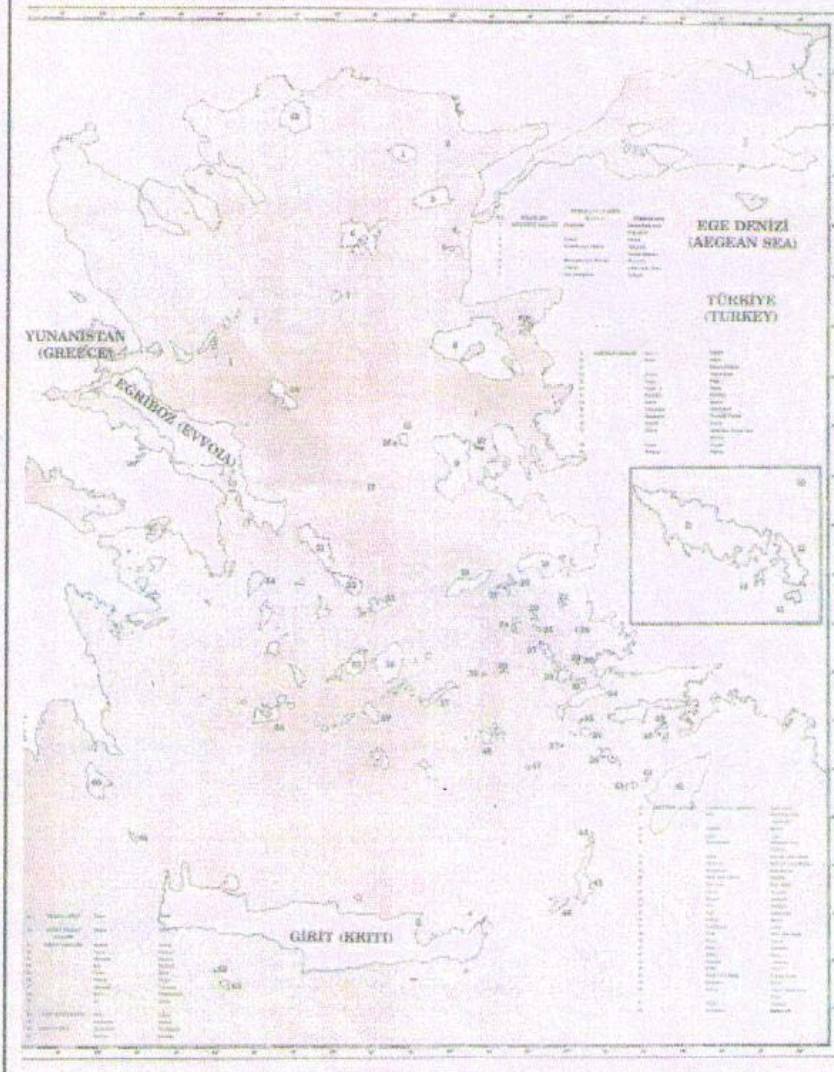
EGE DENİZİ COĞRAFİ ADA GRUPLARI

EK-6

EGE DENİZİ VE EGE ADALARI

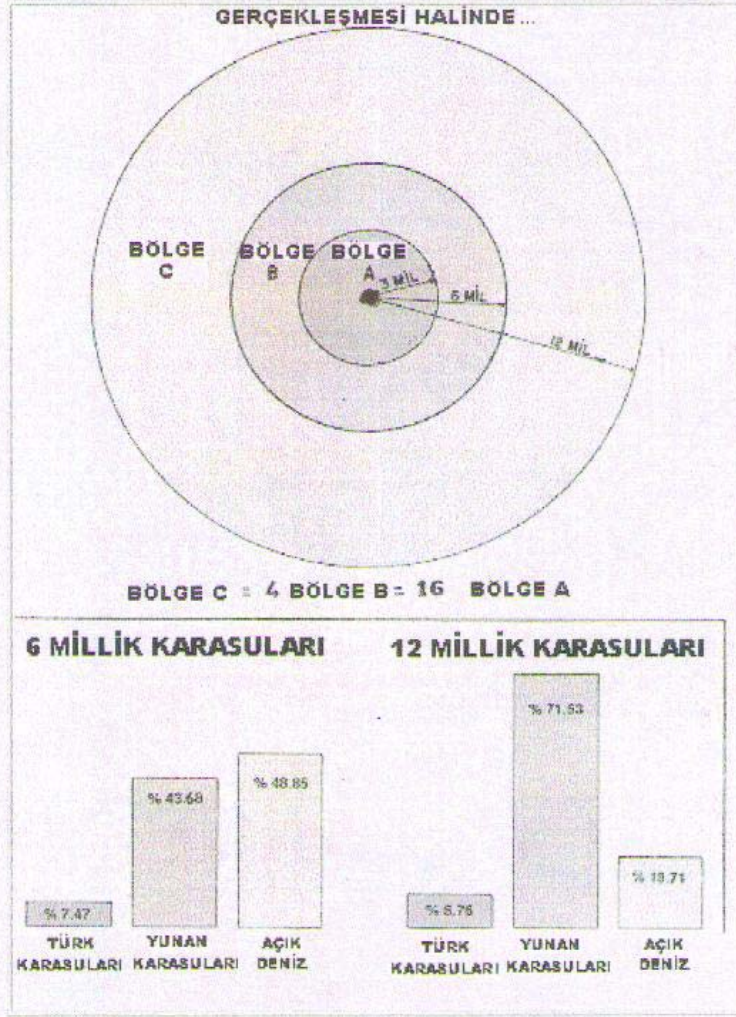
EK-7

EGE DENİZİNİN BATİMETRİK (DERİNLİK) HARİTASI

EK-8

KARASULARI MESAFESİNE GÖRE DURUM

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akın, Mehmet Zeki, Karasuları İçsular, Gemilerin Bu Sulardaki Rejimi ve Kıta Sahanlığı, Ankara, 1978

Akipek, Ömer İlhan, Devletler Hukuku, II. Kitap, Ankara, 1965

Aksu, Fuat; Ege Denizi Kıta Sahanlığı Sorunu ve Türk-Yunan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.

Aksu, Fuat, Türk-Yunan İlişkilerinde Güvenlik ve Güven Arttırma Çabaları, Ankara, 2003

Apatay, Çetinkaya., Yaşadıklarım ve Ege'de Olup Bitenler, İstanbul, 1995

Başdemir, Mahmut Demir, Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Karasuları ve Hava Sahası'nın Genişliği Sorunları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

Baykal, Ferit Hakan, Deniz Hukuku Çalışmaları, İstanbul, 1998

Baykal, Ferit Hakan, Karasularının Azami ve Asgari Genişliği, İstanbul, 1998

Belen, Necdet, Ege Denizi ve Ege Adaları, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1995

Biol, Recep İlhan, Ege'de Mevcut Ada, Adacık ve Kayalıklara İlişkin Hukuki Gelişmelerin Tarihi Süreç İçinde Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002

Bilge, Suat, Büyük Düş Türk - Yunan Siyasi İlişkileri 1919-2000, Ankara, 2000

Brownlie, Ian, Principles of Public International Law, Oxford, 1990

Cem, İsmail, Türkiye Avrupa Avrasya Strateji, Yunanistan, Kıbrıs; İstanbul, 2004

Cin, Turgay, Türkiye ve Yunanistan Bakımından Ege'deki Karasuları Genişliği Sorunu, Ankara, 2000

Coşkun, Birgül Demirtaş, Küreselleşmenin İkili Sorunlara Yansıması: Türk-Yunan İlişkileri Örneği, Ankara, 2002

Çelik, Edip F., Milletlerarası Hukuk, II. Kitap, İstanbul 1989

Dağ, Ahmet Emin, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü, İstanbul, 2004

Demirsoy, Selçuk; Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı Hakkında Rapor, Ankara, 1975

Ege Denizi ve Ege Adaları, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul, 1995

Eriñç, Sırrı / Yücel, Talip, "Ege Denizi, Türkiye İle Komşu Ege Adaları", Ankara, 1998

Eroğlu Hamza, Devletler Umumi Hukuku, Ankara, 1984

Fırat, Melek, 1960-1980 Yunanistan'la İlişkiler, İstanbul, 2002

Fırat, Melek, 1990-2001 Yunanistan'la İlişkiler, İstanbul, 2002

Fırat, Melek, Soğuk Savaş Sonrası Türk-Yunan İlişkilerinde Değişim, Ankara, 2006

Gönlübol, Mehmet, 1951 İngiltere-Norveç Balıkçılık Davası, SBS Dergisi Sayı 4 Ankara, 1956

Gönlübol, Mehmet, Barış zamanında Sahil Sularının Hukuki Statüsü, Ankara, 1959

Göze, Ayferi, Devletin Ülke Unsuru: Sınırları ve Devletle Olan Münasebeti, İstanbul, 1959

Gündüz, Aslan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilâtlar Hakkında Temel Metinler, İstanbul, 1998

Gürel, Şükrü Sina, Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri, Ankara, 1993

İzbirak, Reşat, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1986

İnan, Yüksel/Başeren, H.Sertaç, Kardak Kayalıklarının Statüsü, Ankara, 1997

Kabaaliöglu, Haluk; Ege Sahanlığı Uyuşmazlığında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Laheyde Savunulan Yunan Görüşleri, Danıştay Dergisi, 1979

Karaköse, Cengiz, Ege'deki Deniz Sorunlarında Türk ve Yunan Görüşleri: Jeolojik Açıdan, Ege'de Deniz Sorunları Semineri, Ankara, 1986

Kutluk, Deniz, Ege'de Endişe Yunan-Türk Anlaşmazlığı, Dz.K.K.Dergisi Sayı.568, 1997, s.9

Kuran, Selami, Uluslararası Deniz Hukuku, İstanbul, 2006

Kurumahmut, Ali, Adalar Sorununun Ortaya Çıkışı Ege'de Temel Sorun Egemenliği Tartışmalı Adalar, Ankara, 1998.

Kurumahmut, Ali / Başeren, Sertaç Hami, Ege'de Gri Bölgeler Unutul(may)an Türk Adaları, Ankara, 2004.

Kut, Şule, Balkanlarda Kimlik ve Egemenlik, İstanbul, 2005

Kut, Şule, Türk Dış Politikasında Ege Sorunu, İstanbul, 2004

Lütem İlhan, Devletler Hukuku Dersleri, C.I, Ankara, 1959

Meray, Seha L., Devletler Hukuku Giriş, C.I, Ankara, 1968

Odman, Tefvik, Karasularının Genişliği Sorunu, Ankara, 1990

Özman, Aydoğın, Ege Deniz Sorunları Semineri, Ankara, 1986

Pazarcı, Hüseyin, Ege Adalarının Hukuksal Statüsü, Ege'de Deniz Sorunları Semineri, Ankara, 1986

Pazarcı, Hüseyin, Ege Denizi'ndeki Türk-Yunan Sorunlarının Hukuki Yönü, Ankara, 1989

- Pazarıcı, Hüseyin**, Doğu Ege Adalarının Askerden Arındırılmış Statüsü, Ankara, 1986
- Pazarıcı, Hüseyin**, Uluslararası Hukuk Dersleri, I.Kitap, Ankara, 1995
- Pazarıcı, Hüseyin**, Uluslararası Hukuk Dersleri, II.Kitap, Ankara, 1998
- Philippson A.**, Das aegaesiche Meer und seine Inseln, Bd., IV, 1959, s. 24-25 (Erinç-Yücel, a.g.e., s.11'den naklen)
- Scmitt, Michael N.** Ege'de Endişe Yunan-Türk uyuşmazlığı, Deniz Kuvvetleri Dergisi, Ankara, Mart 1997
- Soysal, İsmail**, Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, Cilt-I, Ankara, 2000
- Sönmezoğlu, Faruk**, Türkiye-Yunanistan İlişkileri, Büyük Güçler, İstanbul, 2000
- Stavrinos, Mihalis Hr.**, "To Provlima Tis İfalokripidas Tu Egeu" (Ege Kıt'a Sahanlığı Problemi), Atina-Gümölcine, 1986
- Taşkıran, Cemalettin**, Oniki Ada Kitabı, İstanbul, 2007
- Toluner, Sevin**, Milletlerarası Hukuk Dersleri, İstanbul, 1984
- Toluner, Sevin**, Milletlerarası Hukuk Dersleri Devletin Yetkisi, İstanbul, 1996
- Tuncer, Emre**, Ege Denizi Doğal Uzantısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, 1992
- Ünay, Bora**, Türk ve Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007
- Yolga, Namık**, Ege'deki Başlıca Deniz Sorunları, Ankara, 1986
- Zotiadis, G.**, Dimisio Deithnes Dikeo, Tomos I (Uluslararası Kamu Hukuku, C.I), Atina, 1973